P. Fr. Nicolai Lisini ad simpliciter usum M.O. 1841.

DE VITA
AC REBUS GESTIS
BEATI GREGORII
BARBADICI
S. R. E. CARDINALIS
EPISCOPI PATAVINI
LIBRI TRES.

Antonio Nessi del. *Carlo Baroni inc.*

ROMAE MDCCLXI.
EX TYPOGRAPHIA PONTIFICIA VATICANA
APUD FRATRES SALVIONOS

SUPERIORUM FACULTATE.

CLEMENTI XIII.
PONTIFICI MAXIMO.

FR. TH. AUGUSTINUS RICCHINIUS
ORDINIS PRAEDICATORUM
SACRI PALATII APOSTOLICI MAGISTER
F. P.

ET tua, Beatissime Pater, auctoritas, & praecipuum quoddam meum erga Beatum Episcopum, & Cardinalem GREGORIUM BARBADICUM plenum venerationis, ac pietatis studium fecere, ut ejus Vitam sanctitatis eximiae notis insignem literarum monumentis consignandam

susciperem alacri prorsus animo, ac voluntate fortasse majore, quam facultate; quae si mihi par votis atque argumento fuisset, cumulate primum Tibi, deinde etiam ipse mihi satisfecissem, nec esset quidquam, cur hujusce historiae vel Te auctorem, vel me scriptorem fuisse poeniteret. Nunc quantum ingenii & artis ad scribendum attulerim nescio: praestiti tamen, quod in me fuit, ut Episcopi, & Cardinalis sanctissimi imago aliqua latinis adumbrata coloribus exterarum praecipue gentium hominibus, & sacris Ecclesiae Pastoribus proposita esset, cum ad venerationem, & cultum, tum ad imitationem, & exemplum. Cujus ego imaginis prima ipsa lineamenta quum ducerem, Tu mihi animo obversabaris, Tu scribenti occurrebas identidem, & quibus Barbadici effigiem exprimebam coloribus, Te ipsum delineare videbar; tanta mihi in utroque apparebat vitae, morum, actionumque simi-

ſimilitudo & conſenſio. Neque vero ad aſſentationem, & gratiam hoc a me dictum putabit, qui utriuſque vitae rationem, inſtituta, conſilia, munera, caſus quoque ipſos inter ſe componere, atque conferre voluerit. Quorum ego comparationem libenter hoc loco inſtituiſſem, ſi in ampliſſimum laudum tuarum campum excurrere te invito, ac repugnante liceret. Sed conſideranti non quid de Te dici, ac praedicari oporteat, ſed quid modeſtiae tuae ſeveritas ferre poſſit, ac velit, multa mihi ſupprimenda, vel praecidenda ſunt, pauca vero vix indicanda, quae cum in ore, conſpectuque omnium ſint poſita, praeteriri, ac reticeri omnino non poſſunt. De Patavino loquor Epiſcopatu, in quem non multis a Gregorii obitu annis divino provectus conſilio, cum ipſum, & Carolum Borromaeum ad imitandum tibi propoſuiſſes, relicta ab eodem Gregorio paſtoralis adminiſtrationis, regendaeque

Eccle-

Ecclesiae documenta, & exempla tanta es contentione aemulatus, ut ejus expressisse mores, & indolem, sensus quoque ipsos, & spiritum quodammodo hausisse videreris. Quo enim ille divini honoris asserendi, promovendique zelo, quo animarum salutis procurandae assiduo, flagrantique studio agebatur, eo incensus, animatusque cum esses, cogitationes, & curas in id omnes contulisti, ut religionis, ac pietatis officia, sacrorum cultum, cleri, populique disciplinam, christianae catechesis frequentiam, bonarum artium, literarumque studia, Seminarii incrementa, Ecclesiae demum tibi commissae sanctitatem, jura, dignitatemque restitueres, foveres, amplificares. Nihil proinde eorum, quae optimo absolutoque Pastori tam multa, tamque gravia curanda sunt, a Te praetermissum; nullum industriae, vigilantiae, ac laboris genus fuit, quo Te in gregis salutem, & commoda semper intentum pastoralis solicitudo non exerceret.

Sed

Sed quae Gregorii nomen, & famam cum primis illuſtravit, & auxit profuſa in egenos, & pauperes liberalitas, ac munificentia, ea non tam virtus, quam natura tua eſſe viſa eſt, quippe quae tecum ab infantia crevit, in perfectam deinde charitatem adulta, e Patavina in Apoſtolicam Sedem tecum conſcendit, in qua pauperum Pater, ac miſerorum perfugium omnium ore praedicaris. Etſi autem ad ſupremam hanc ſacerdotii, regnique majeſtatem ea omnia, quae in Te ſunt eximia, ac praeclara viam paraverint, atque munierint, ego tamen ſic exiſtimo, plurimum quoque precibus apud Deum ſuis Barbadicum egiſſe, ut quod ipſe, dum viveret, detrectavit, ac fugit ſummum ſacrorum imperium, id tibi vel invito, ac repugnanti admirabili divinae voluntatis conſilio deferretur. Praeclare ſcilicet actum iri cum univerſa chriſtiana republica Te Pontifice intelligebat; tum illud certo ſibi pollicebatur

fore,

fore, ut qui in Patavina ſede virtutum ſuarum cultor, atque aemulator ſtudioſiſſimus fueras, earumdem in Apoſtolica cathedra judex aequiſſimus fores, ac de illis ritu, inſtitutoque Eccleſiae aliquando cognoſceres, ac pronunciares.

Itaque cum a Te ſuſcepta jampridem, atque non exiguis curis, ac ſumtibus diu promota ejuſdem Canonizationis cauſa, optatum nunc demum ad exitum feliciter perducta ſit, & quae tua eſt ſapientia, & auctoritas, ore illo, quo Deus O. M. veritatem, voluntatemque ſuam Eccleſiae declarat, Cardinalem ſanctiſſimum Beatorum faſtis adjunxeris, eumdem ego in hac publica bonorum omnium gratulatione, ac laetitia videre videor ab immortalibus, ac feliciſſimis Caeli ſedibus decretum ſibi in terris honorem, & cultum tibi uni ſecundum Deum grati animi ſenſibus acceptum referre: tum ſummis ab eo precibus flagitare, & contendere, ut in hoc arduo,

arduo, ac ſalebroſo Eccleſiae univerſae regimine fauſtiſſima Tibi omnia, ac ſecunda procedant; quod pro votis, atque ea qua plurimum valet gratia, facile impetraturum confido.

Jam illud reliquum eſt, Beatiſſime Pater, ut hanc vitae ipſius hiſtoriam, officii, atque obedientiae erga Te meae qualecumque argumentum, quo ſoles cetera ad Barbadici nomen, ac decus ſpectantia, aequo, clementique animo excipias, ac nomini, majeſtatique tuae ne dedigneris oblatam. Quam ſi judicio quoque tuo probaveris, id a me in ampliſſimi honoris, ac praemii loco ponetur, & reliqua tua, quibus auctum, honeſtatumque me voluiſti, munera, ac beneficia cumulabit. Quando autem iis parem neque referre gratiam, nec praedicare valeo, Deum immortalem, quod hactenus feci, rogare, obteſtarique pergam, ut Te Apoſtolicae Sedis dignitati, religionis praeſidio, rei chriſtianae

incremento, meliorum denique temporum felicitati quam diutiſſime ſervet, ac tueatur.

PRAEFATIO.

Pertinere arbitror ad Italici nominis decus, ad Apostolici Senatus, atque Episcopalis Ordinis splendorem, & gloriam, nec non ad christianae Reipublicae utilitatem B. GREGORII BARBADICI *Episcopi, & Cardinalis sanctissimi res praeclare gestas latinis literis consignari, quo tanti viri memoria communis sermonis ope longe, lateque propagetur. Ejus enim, qui nostra fere aetate veterum florentis Ecclesiae Pastorum renovavit exempla, & Caroli in primis Borromaei Mediolanensium Archiepiscopi vivam adeo, absolutamque in seipso expressit imaginem, ut adhuc vivens alter* CAROLUS *vulgo, nec immerito praedicaretur, nominis, meritorumque famam Italiae finibus circumscribi minime decebat, curandumque maxime fuerat, ut ad exteras quoque gentes proferretur, quo esset omnibus admirationi, & exemplo. Habent quippe illustrium virorum, qui nobiscum vixere, vel ad nostra proxime tempora floruerunt, mores, & facta vim nescio, quam singularem ad aemulationem sui excitandam, iisque ad virtutem capessendam vehementius affici plerumque solemus, quam veterum, qui longe nos praecesserunt, exemplis. Ac* GREGORII *quidem* BARBADICI *vita iis abundat in omni virtutis genere documentis, quae cuilibet proposita ad christianae disciplinae perfectionem, multa*

 pieta-

pietatis ac salutis incitamenta, & subsidia possint afferre. Sed Episcopi in primis, animarumque Rectores egregiam, absolutamque in eo habent, quam in mores suos transferant, Pastoris optimi formam, quam si diligenter inspicere, ad eamque se fingere, atque componere velint, (velle autem omnes debent) regendi tuendique commissi sibi christiani gregis, ac difficillimi muneris sanctissime obeundi, perficiendique consilia, documenta, atque exempla percipient.

Hujus ego Pastoris eximii vitam molliore hoc nostro raram admodum seculo, non equidem sponte mea, sed supremae auctoritatis nutu, atque obtemperandi magis, quam placendi studio scribere instituens, id quod historici praesertim sacri munus est praecipuum, curavi diligenter, ut quidquid afferrem legitimis certisque documentis inniteretur. Pleraque idcirco hausi ex Tabulario Sacrae Rituum Congregationis, Actisque publicis in ejusdem Beati viri Canonizationis causa vulgatis; pauca quaedam ex Ughellio in Italia sacra, nonnulla ex ipsius B. GREGORII *pastoralibus literis, & documentis uno volumine exceptis, editisque Patavii Anno MDCLXXXX. Pervolutavi quoque omnia quae exstant ipsius adversaria MSS., tum supplices variorum Epistolas ad Clementem PP. XI. postulandae, urgendaeque illius Canonizationis causa conscriptas, ac Romae vulgatas Anno MDCCXXI. Aliqua demum nobis suppeditavit ineditus,*

ditus, atque informis de illius vita Commentarius italice ſcriptus a Joſepho Muſoco Presbytero Vicentino, qui Tridenti obiit anno MDCCLIV. die xxiii. Julii Congregationis Oratorii Praepoſitus. Is enim, quod a prima juventute in ſanctiſſimi Cardinalis ſinu educatus, complures deinde annos in ejus familia verſatus, cum viventi, tum morienti proxime haeſerit, probitatis deinde ſingularis, doctrinaeque laude claruerit, idoneus, ac multorum inſtar veritatis auctor ac teſtis habendus eſt. Itaque codicis ejuſdem ope, quem a PP. Minoribus Reformatis Tridentini Coenobii pro ſingulari eorum humanitate legendum accepimus, nonnulla ſupplevimus, quae in Actis publicis, aliiſque documentis deſiderantur. Si quid aliunde acceptum & hauſtum in medium afferemus, auctorem, locumve, unde illud depromſimus, indicabimus, ne quidpiam Lectoris fidem moretur.

His porro ſubſidiis inſtructi ad hiſtoriam vitae ſcribendam acceſſimus, non qualem curioſi fortaſſe nonnulli magis quam pii, religioſique cuperent, operum mirabilium narratione contextam (quamquam nec ea in GREGORII *vita deſiderentur) ſed quod in ſanctis viris praecipuum ſane eſt, atque admirandum, virtutum omnium exemplis, documentiſque refertam. Ego enim ſic exiſtimo, egregiae ſanctitatis laudem in eo poſitam eſſe, ut aequabili chriſtianae vitae ratione ſtatus, ac muneris quiſque ſui*

partes quam diligentissime impleat. Qua potissimum laude cum BARBADICUS *excelluerit, vitam ejus fere omnem ad certa Episcopalis muneris, in quo diu, sanctissimeque versatus est, officia, & capita revocabimus, resque praecipuas ab eo variis temporibus gestas unius plerumque argumenti titulo complectemur, ne repetitus de iisdem sermo Lectorem distrabat, vel obtundat. Potiora tamen, quibus insigniores ejusdem vitae partes, actionesque affixae sunt, tempora distinguemus, & singularum epochas consignabimus. Dicendi genere utemur temperato ac perspicuo, quod in legentium animos facile influat, & quod vehementer optamus, ita eorum mentibus exempla virtutum infigat, ut ad ea aemulanda non alliciantur modo, sed etiam accendantur. Id porro unum si consequamur, operae, ac laboris qualiscumque nostri fructum non exiguum tulisse arbitrabimur.*

APPROBATIONES CENSORUM

PErlegenti mihi, SSmi D. N. PAPAE CLEMENTIS XIII. mandato, Librum, cui titulus: *De vita, ac rebus gestis Beati Gregorii Barbadici S. R. E. Cardinalis Episcopi Patavini Libri tres*: Auctore Rmo P. Fr. Thoma Augustino Ricchinio Sac. Palatii Apostolici Magistro: non modo nihil occurrit, quod Catholicam Fidem, & Christianos mores vel minimum laedere videatur, quinimo coram objecta est imago pulcherrima sanctissimi Cardinalis, & Episcopi, manu peritissima, vivis adeo, nitidisque expressa coloribus, ut facile intuentium oculos in sui admirationem rapere, & Ecclesiasticis omnibus, Episcopis vero praesertim incitamento esse possit ad perfectam Ecclesiasticae disciplinae, & pastoralis ministerii rationem assequendam. Deo igitur plurimae habendae sunt grates, quod Romanam Ecclesiam ultimis hisce temporibus, fulgidissimis christianae pietatis, scientiae, fortitudinis, poenitentiae, caritatis, aliarumque virtutum exemplis illustrare voluerit, ac debitae Summo Pontifici laudes, qui relato in Beatorum album Gregorii Barbadici nomine, eas fidelibus cunctis ad imitandum proposuerit. Quapropter utilissimum censeo librum hunc tam concinne, diligenterque elaboratum, publicis typis dari. Datum pridie nonas Quintiles anni MDCCLXI.

Thomas Emaldius SSmi D. N. Sec. Brevium ad Principes.

San-

SAnctifs. D. N. CLEMENTIS PAPAE XIII. juſſu legi librum, cui titulus: *De vita, ac rebus geſtis Beati Gregorii Barbadici S. R. E. Cardinalis Epiſcopi Patavini, Libri tres,* Auctore Rmo P. Fr. Thoma Auguſtino Ricchinio S. Palatii Apoſtolici Magiſtro: in quo libro nihil reperi, quod Orthodoxae Fidei ſit adverſum, vel offenſionem bonis moribus afferat. In hujus autem Commentarii ſcriptione conſtituenda non mediocrem habet laudem doctiſſimi auctoris prudentia, qui, quae B. Cardinalis, atque Epiſcopus toto laudatiſſimae ſanctiſſimaeque vitae ſuae curſu cogitaverit, dixerit, fecerit, ſummo judicio ita ſuis quaeque aptis & accommodatis locis diſpoſuit, ut inde abſolutiſſimum Epiſcopi exemplar expreſſerit, & ad imitandum primariis Paſtoribus expoſuerit. Praeterea ſedatum orationis genus, elegans, & grave; verba dilucida; ſententiae perſpicuae, & e chriſtiana diſciplina depromptae; grata narrationum brevitas; omnia ad pietatem compoſita. Itaque librum hunc publica luce digniſſimum cenſeo. Dat. IV. nonas Julii CIƆIƆCCLXI.

Michael Angelus Giacomellus SS. D. N. Clementis XIII. a Latinis Epiſtolis.

A P-

APPROBATIO ORDINIS.

NOS FR. JOANNES DOMINICUS VILLAVECCHIA

Sac. Theologiae Magister, ac universi Ordinis FF. Praedicatorum humilis Vicarius, Procurator Generalis, & Servus.

CUM Opus, cui titulus: *De vita, & rebus gestis Beati Gregorii Barbadici S. R. E. Cardinalis, Episcopi Patavini, Libri tres*, Auctore R. P. D. Magistro S. Palatii Apostolici, Fr. Thoma Augustino Ricchinio, Provinciae nostrae utriusque Lombardiae, jussu SSmi D. N. CLEMENTIS PAPAE XIII. jam approbatum fuerit: Harum serie, nostrique auctoritate officii, facultatem, quantum in nobis est, eidem Auctori concedimus typis edendi praefatum Opus; Servatis de jure servandis. In Nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti. Amen. In quorum &c. Datum Romae in Conventu nostro S. Mariae super Minervam die 8. Julii 1761.

Fr. Joannes Dominicus Villavecchia
Magister Vicarius Procurator Generalis Otdinis.

Registr. pag. 40.

Fr. Angelus Rafferi Mag. & Pro-Socius.

IN-

INDEX
LIBRORUM, ET CAPITUM
LIBRI PRIMI.

LIBRI SECUNDI.

LIBRI TERTII.

DE

Steph. Pozzi inv. del. *Joh. Carol. Mahla sculp.*

DE VITA, ET REBUS GESTIS BEATI GREGORII BARBADICI S.R.E. CARDINALIS

LIBER PRIMUS.

CAPUT I.

De Gregorii genere, parentibus, pueritia, primaque institutione.

BARBADICA Gens apud Venetos patricio loco ab ultima Civitatis origine clarissima habetur, multosque extulit viros omni tempore magnarum rerum administratione, atque honoribus praestantes. Qua gente prognatus Gregorius partam a majoribus gloriam non tam amplitudine honorum, quam sanctitatis fama, atque excellentium auxit

A splen-

ſplendore virtutum. Natus eſt Venetiis anno MDCXXV. vii. Kal. Octobris, Patre Johanne Franciſco Senatore, Matre vero Lucretia Leonia nobiliſſima, lectiſſimaque foemina. Hanc quum medio aetatis curſu acerba ſibi morte praereptam maritus extuliſſet, viduitatem deinceps caſtiſſime coluit. Atque ab eo tempore ſeveriori vitae diſciplinae, omnibuſque religionis, ac pietatis officiis ſe totum dedidit. Itaque poſitis ſericis veſtibus, nonniſi laneis utebatur. Horas canonicas homo ſacris non initiatus rite ac religioſe perlegebat, aeternarum rerum contemplatione, dijudicanda expiandaque conſcientia, frequentandis myſteriis, juvandis egenis, ceteriſque chriſtianae diſciplinae exercitationibus plurimum occupabatur. Et quod magno eſt fortis animi, ſolidaeque virtutis indicio, idem neque elatus rebus ſecundis, neque adverſis unquam dejectus eſt. Literarum etiam ſtudia ſequutus complures diſciplinas calluit, praeclareque in primis Philoſophiam. Tanta autem erat in eo vis memoriae, ut nomina varia, eaque barbara, atque a ſermonis conſuetudine aliena plus quam centum, ut ab alio edita eſſent, ipſe extemplo memoriter reddere poſſet. Ampliſſima geſſit Reipublicae munera non ſolum integerrima fide, ſed etiam

etiam prudentia, & aequitate ſingulari. Vixit annos ſeptem & octoginta, reliquitque nominis, & virtutis ſuae memoriam immortalem.

Is itaque ſuſceptis ex conjugio liberis pie, ſanCteque ad Majorum inſtituta, ad Civitatis diſciplinam, chriſtianaeque Religionis normam inſtituendis operam, & curam ſingularem impendit; cujus eximiae diligentiae fructum ex Gregorio in primis uberrimum tulit. Nam vix infantiam egreſſus, ut erat docili, & candida indole, tradita ab optimo Genitore virtutum documenta reddebat moribus ad omnem modeſtiam, pietatemque compoſitis. Ea aetate neque cum aequalibus ludere, neque pueriliter quidquam facere viſus eſt, ſed ab ineptiis, & nugis prorſus abhorrens amare ſilentium, ſolitudinem capere, ſeque ad ſe colligere ſolebat. Fuere e domeſticis, qui eum in angulis, ac penetralibus domus orantem manibus ad Coelum ſublatis, aliquando etiam vi mentis a ſenſibus abreptum ad Crucifixi, Sanctorumque imaginem aliquam haerentem invenere. Intempeſta nocte dormientibus ceteris e lecto proſiliens identidem, accenſiſque de lucerna cereis faculis, quod ſibi in cubiculo altariolum ſtruxerat, ornare, tum jugi oratione defixus diu ante ipſum perſtare ſolebat,

Templa in primis libentiſſime adibat, ac nulla taedii, vel defatigationis ſignificatione, incredibili modeſtia, ac pietate horas ibi multas tranſigebat, ut ex ipſo habitu corporis animadverti poſſet, ſic eum mentem divinis rebus plenam, & occupatam habere, ut aliarum rerum cogitatione ne tentari quidem videretur; quibus ſane indiciis ſuſcipiendo ſacrorum cultui, atque ineundae religioſae vitae rationi non obſcure praeludere videbatur.

Ita porro inſtitutae ad religionem indoli addebatur ingenium natura promptum, judicium acre, memoria tenax ſtatim arripiens, ac diu ſervans, quae tradebantur; nec illi defuit paterna ſolicitudo, quo primis artibus, ac diſciplinis imbueretur, quarum ſtudio non celeriter minus, quam diligenter perſunctum, Pater ipſe Philoſophia inſtituendum ſuſcepit, neque exiguum tulit laboris ſui fructum. Nam celeri in iis ſtudiis, ac diſciplinis progreſſu paternae diligentiae Filius ita reſpondit, ut brevi inſtitutori ſuo par videri potuerit. Ea vero fuit Gregorius in eumdem Patrem obſervantia, & amore, ut ab ejus nutibus omnino penderet, ac ne adultus quidem ab ejus latere avelli poſſet. Quare ſi ruri cum eo aliquando verſaretur, ille

vero

vero in Urbem publicae, vel privatae rei caufa ad dies aliquot evocaretur, ejus expectandi impatiens Gregorius relicto rure, atque levatione animi abjecta ad ipfum convolabat.

CAPUT II.

Ejufdem adolefcentia, in Germaniam profectio, & Clericalis vitae inftitutio.

PUeritiam egreffus, ac liberalibus ftudiis fatis excultus ad capeffendam Patris exemplo, atque inftitutione Rempublicam idoneus videbatur. Annum aetatis undevicefimum attigerat, cum ad Monafterienfem in Weftphalia Conventum pacis inter Europae Principes conciliandae gratia Aloyfius Contarenus Venetorum Orator delegatus eft. Huic cum fe itineris comitem adjunxiffet Gregorius, occafionem nactus non obfcura iis Comitiis civilis, publicaeque dedit prudentiae argumenta. Nam Contarenus collatis omnibus cum eo negotiis, atque confiliis, rerum quae ibi agebantur Commentaria Gregorio defcribenda commifit, quae inde ad Senatum mittebantur. Eodem porro tempore tantum operae pofuit in Geometria cognofcenda, ut Euclidis libros omnes fedulo evolverit, ac fola ingenii ope brevi comprehen-

prehenſos habuerit. Ac quantum temporis e publicis curis, atque occupationibus decerpere poſſet, tantum ille ſtudiis, piiſque exercitationibus tribuebat. Raro pedem, niſi ſi aliqua ſacra aedes adeunda eſſet, domo efferebat. Nec tamen aliorum conſortia omnino vitabat, ſed tantam in hominum conſuetudine retinebat modeſtiam, & comitatem, ut omnium in ſe converteret oculos, & benevolentiam conciliaret. Aderat iis in Comitiis Romani Pontificis nomine Fabius Chiſius Epiſcopus Neritonenſis Apoſtolicae Sedis apud Colonienſes Legatus, qui non multo poſt Alexandri VII. nomine aſſumto univerſae praefuit Catholicorum Eccleſiae. Is Gregorii ſuaviſſimos mores, virginalem verecundiam, conſilium, prudentiam, pietatemque miratus, praeclariſſimae indolis de ſe magna pollicentis ſtudio captus, quaſi futurorum praeſcius excolendum ſibi adoleſcentem exiſtimavit, in quo eximiae ſanctitatis initia manifeſte conſpicerentur. Eum ergo ſibi familiarem eſſe voluit, ac paterno amore complexus ſalutaribus monitis ad arreptam Evangelicae perfectionis viam inflammabat ardentius, vitaeque ſanctiſſime traducendae documenta inſerebat, uberem ex tam fertili ſolo ſe frugum copiam collecturum ſpe-

rans,

rans, quod postea rei eventus comprobavit. Cum eo divini Officii preces quotidie solvebat, ac modo de sempiternis, atque divinis, modo de literariis rebus colloquebatur; atque auctor illi hujus in primis consilii fuit, ut in amoribus, ac deliciis haberet semper Franciscum Salesium, hunc sibi ducem, & comitem, vitaeque magistrum constitueret, ejus opera, *Philotheam* praecipue, seu Manuductionem ad vitam pie, sancteque instituendam assidua versaret manu, ad eamque vitae suae rationes omnes exigeret. Itaque Gregorius suscepta cum Chisio summa doctrinae, pietatisque necessitudine, ejus se disciplinae commisit, ut in spiritualis vitae progressu eo deinceps uteretur tamquam moderatore animarum peritissimo, e cujus monitis, ac praeceptis, veluti maxime idonei divinae voluntatis interpretis totus penderet. Chisius vero quam animo ceperat de Barbadico existimationem non retinuit modo, sed auxit, & paulo post etiam luculentius declaravit..

Absolutis Comitiis, & peragratis superioris, atque inferioris Germaniae Provinciis Parisios contendit, ubi quatuor fere menses versatus est. Cum autem obsequii causa Christianissimum Regem semel, iterumque adiisset, tantam apud eum

iniit

iniit gratiam, ut adolescentis modestiam miratus Veneto Oratori adfirmaverit visum sibi fuisse Gregorium Coenobitarum instituti religiosum tyrunculum. In Patriam reversus, quo publicae administrationis auspicia caperet, Sapientum, ut vocant, Collegio adnumeratus est. At vero quum magnam de se in Republica expectationem jam concitare coepisset, & apud Civitatem universam gratiosus admodum esset, expeditumque illi ad amplissimos honores cursum pollicerentur ingenium, prudentia, morum probitas, ac Civium gratia, novum vitae genus animo versare coepit, atque in ea cogitatione defixus diu anceps, ac solicitus fuit. Nam quo terrenis curis omnibus solutus solis vacare coelestibus posset, religiosae vitae rationem sibi ineundam putabat. Jam recessum a seculo meditabatur, tutamque respiciebat stationem aliquam in religiosorum hominum coetu optimis legibus, ac severiore disciplina constituto. Sed nutabat animo ex tot religiosis familiis, quibus christiana abundat Respublica, quam potissimum deligeret, atque complecteretur. Placebat Carmelitarum Excalceatorum disciplina, aut Camaldulensium Eremitarum solitudo, praesertim quod utriusque Instituti Professoribus multo studio faverat

verat Pater, opemque ſuam omnem contulerat, ut eorum Coenobia Venetiis exſtarent. Somaſchenſis quoque Congregationis actuoſa in proximos charitas hominem multis mortalibus prodeſſe cupientem ad ſe alliciebat; ac modo in unum, modo in alterum Inſtitutum ſe inclinari animo ſentiebat, nec tamen certo conſilio quodnam ſequeretur eorum adhuc videbat. Itaque ut de re tanta, ex qua univerſae vitae ratio, atque aeterna hominis ſalus pendere ſolet, prudenter decerneret, ac ne ſuo ipſius judicio ſtaret quo falli poſſet, explorata primum multis precibus divini Numinis voluntate Johannem Baptiſtam Fabri in S. Lucae Venetiis animarum Curatorem, Plebanum vocant, doctrinae, & ſanctitatis fama praeſtantem ſibi adeundum propoſuit, cujus conſilio in deliberatione capienda tamquam divino oraculo uteretur. Is autem temporis modo ad conſultandum, orandumque Deum quaeſito, paulo poſt in haec verba reſpondit: „ Eccleſiaſticam in ſeculo vitam amplecteris: Ro„ mam ibis, Epiſcopus eris: haec de te conſtituit „ Deus „. Nec diſſimile tulit reſponſum ab alio praeclari nominis religioſo viro, quem conſilii cauſa Mediolanum profectus audiendum exiſtimavit.

Per id tempus, anno videlicet MDCLII. Sacro Cardinalium Collegio adjunctus eſt Fabius Chiſius,

 vir

vir ſanctiſſimis moratus moribus, ab ingenio, doctrina, atque eruditione locupletiſſimus, & ſumma abſtinentiae, probitatis, prudentiaeque laude clariſſimus, quo Gregorius, uti ſupra demonſtratum eſt, familiariſſime uſus erat, initamque cum eo conſuetudinem literarum ſubſidio abſens retinebat. Hunc quoque non gratulationis modo, ſed conſultationis cauſa ſibi adeundum putavit, nihil ut eo inconſulto moliretur, quem jam antea audierat multa ſibi ad excolendum animum, ſempiternamque ſalutem conſequendam utilia praecipientem. Romam igitur ad eum profectus eſt, collatiſque cum ipſo de ſtatu vitae eligendae conſiliis in hanc ille ſententiam reſpondit: „ Indigere Eccleſiam praeſtantibus viris, „ qui non ſuae dumtaxat, ſed proximorum ſaluti, & commodis diligenter ſervirent. Optime igitur pro ſua pietate, ac prudentia facturum, ſi Eccleſiaſticae militiae in ſeculo nomen daret. Juriſprudentiae interea, atque Eccleſiaſticae hiſtoriae cognoſcendae operam impenderet; tum biennio poſt ad Urbem rediret.„ Paruit amantiſſimo, atque optimo Inſtitutori ſuo Gregorius, atque omni arctioris vitae cogitatione ex animo depulſa Patavium ſe contulit, ubi legum interpretes audire ſedulo coepit, atque ut

ut erat ingenio, ac memoria facili, Theologiae, atque Hiſtoriae quoque ſacrae ſtudia cum iis accurate conjunxit.

Et quamquam lubrica eſſet aetate, atque in ea verſaretur Urbe, in qua ob variarum gentium juventutem ſtudiorum cauſa eò confluentem multa licentiae pericula poſſet offendere, ita tamen ſe continebat, ut nihil daret aetati, nihil voluptati, ſed tempus omne aut literis, aut pietatis, ac religionis officiis impenderet. Solitudinis amantiſſimus aequalium vitabat conſuetudinem, nec alios fere adibat, quam Academiae Profeſſores, aut religioſos viros, cum quibus vel de ſtudiis ſuis, vel de ſempiternis, ac ſpiritualibus rebus ageret. Conſuetudine in primis, atque inſtitutione utebatur Hieronymi Erculani Ordinis Praedicatorum Theologi, atque Scriptoris doctrina, & pietate clariſſimi, qui quum Gregorium *innocentiſsimam animam* appellare ſoleret, tum ſe multo plura ab eo didiciſſe affirmabat, quam ipſe eidem tradidiſſet.

Jam vero quam ſatis comperta divini Numinis voluntate Eccleſiaſticae vitae ineundae deliberationem ceperat, non amplius differendam, atque in aliud tempus rejiciendam, ſed maturandam omnino exiſtimavit. Die igitur v. Apri-

 lis

lis MDCLV. abjecta toga, ceterisque seculi ornamentis, clericali veste, ac tonsura a Venetorum Patriarcha initiatus dedit Christo, & Ecclesiae nomen, atque ex eo in quo erat ad speciem edito illustrique loco ad humiliorem, ut hominibus videtur, & obscuriorem vitae conditionem sese demisit. Mox vero per inferiores Ordinum gradus ad Presbyteratum ascendit, nec multo post facto, ut est in more positum, publico studiorum, doctrinaeque suae periculo, Juris utriusque Doctoratus insignia magna hominum gratulatione est consequutus. Novum ex eo tempore hominem, novumque spiritum induere visus est. Nam suscepti Sacerdotii dignitatem secum ipse reputans majoribus ad tanti muneris administrationem virtutum ornamentis se diligentius comparare coepit, & cogitationes, curas, operamque omnem ad suae, proximorumque salutis dumtaxat studium, ad Ecclesiae commoda, ad divinae gloriae incrementum referre prorsus instituit.

CA-

CAPUT III.

Romam ab Alexandro VII. arcessitus honoribus, ac dignitatibus augetur. Praeficitur Transtiberinae regioni lue laboranti, & Bergomensium Episcopus designatur.

INterea Chisius doctrinarum omnium laude, & magnae virtutis, rerumque gestarum fama illustris summa Patrum consensione, atque universae Ecclesiae plausu, Alexandri VII. nomine assumto, Pontifex Maximus inauguratus est. Jucundissimo rei nuncio laetatus quam qui maxime Barbadicus, nulla tamen fortunae melioris spe, nulla honorum, dignitatumque expectatione vel desiderio illectus, atque commotus est. At novus Pontifex memoria repetens quae in adolescente suspexerat virtutum ornamenta, multa statim de illo a Veneto Oratore sciscitatus, hominem in Urbem venire jussit. Paruit is amantissimo sui Pontifici, atque ubi Romam advenit, omni benevolentiae, & amoris significatione exceptus, nec dum posito in Aula sacra tyrocinio amplissimis muneribus cumulatus est. Nam primum Canonicus Patavinus, tum utriusque, ut vocant, Signaturae Referendarius, ac domesticus Praesul renuncia-

tus

tus eſt. Quibus honoribus auctus id curavit in primis, ne ingratus videretur in Pontificem, tum ne conceptam de ſe expectationem fruſtraretur, quam quidem non ſuſtinuit modo, ſed mox etiam exſuperavit. Nam paulo poſt graſſante per Urbem epidemica lue, ad id mali propulſandum, aut minuendum optimus Pontifex curam omnem, ac diligentiam convertit, praepoſito ſingulis Urbis Regionibus delecto Praeſule, qui publicae incolumitati conſuleret, curaretque, ne malum latius propagaretur, neve morbo laborantibus ulla deeſſent corporis, animique ſubſidia. Tranſtiberinae regioni Gregorium praefecit, ut ubi major eſſet miſerae plebis frequentia, major quoque Praefecti charitas eluceret. Grave ille, periculique plenum negotium alacriter ſuſcepit, atque incredibili cum laude ſolertiae, charitatis, & fortitudinis praeconceptae de ejus virtute opinioni cumulate reſpondit. Circumire aſſidue vias, obire aegrotantium domos, percunctari de ſingulorum ſtatu, providere ne quidpiam eorum commodo, ac curationi deeſſet, parare, atque urgere ad auxilia miniſtros, ad valetudinem pharmaca, ad victum cibaria, omnia demum humanae diligentiae officia praeſtare, atque eorum nihil omittere,

quae

quae ad miserorum salutem, aut levamen pertinere animadverteret. Nec tam de humanis remediis, quam de divinis solicitus, quorum in publica calamitate uti est major necessitas, ita minor plerumque est cura, omni ope conniti, ne morbo oppressi Sacerdotum carerent auxilio, ac ne jam morituri suprema adeundae aeternitatis subsidia desiderarent. Latius interea manans lethiferi morbi vis domum ipsam Gregorii pervasit, ac duos e familiaribus ejus extinxit, magno adeoque cum vitae ipsius periculo. Ergo amicorum plerique eum non hortari modo, sed plane urgere, ac impellere, ut inde migraret, ne alienae procurandae salutis studio vitam ipse suam in apertissimum discrimen adduceret. Is vero publica magis, quam domestica calamitate commotus commissam fidei, ac vigilantiae suae Regionis custodiam negavit se deserturum, mortem obire paratus magis, quam officio, ac miserorum curae deesse: Quem igitur in calamitatis exordio praetulerat charitatis ardorem, ne suorum quidem funere, adspectuque mortis remisit, sed in susceptis charitatis officiis magno animo nihilo secius perseverans eò processit, ut Pontifex ipse hominis periculo commotus eum domo pedem efferre vetuerit, atque a munere

mox

mox abductum in Tusculanum secedere jusserit, quo salubrioris Coeli beneficio recrearetur, fractasque laboribus vires, & valetudinem confirmaret. Dici vix potest quibus tum per Urbem Barbadici charitas, providentia, magnitudo animi praeconiis efferrentur. Ita certe in ore Transtiberinorum versabatur Gregorii nomen, ut diu, alteque posterorum animis insculptum haeserit, ac nostra fere aetate crebris sermonibus, ejusdem sit celebrata memoria.

Sed magnam in primis gratiam his rebus consequutus est apud Pontificem, qui admiratione tantae virtutis, multo majore studio exarsit de eo benemerendi. Igitur cum per id tempus Bergomensium Ecclesia Antistite orbata fuisset, dignum Alexander prae ceteris, qui ei praeficeretur, Gregorium existimavit, eumque ne suspicantem quidem Episcopum designavit. Luctandum tamen fuit cum hominis modestia, atque humilitate, qua gravem sibi molem imponi considerans, animi diu pendens, & anxius fuit, an oblatum sibi onus defugeret, ac detrectaret. Sed ancipiti cura, dubiaque cogitatione distractum, cum difficilis admodum videretur tantae rei deliberatio, pervicit Alexandri praecipientis auctoritas, fecitque, ut ille recusare, atque obniti non auderet.

Ponti-

Pontificis itaque tamquam Dei per ipſum loquentis vocem Barbadicus accipiens divinae voluntati demiſſe acquievit, atque obtemperandi ſtudio a Cardinali Bragadino die xxix. Julii anno MDCLVII. in ſacris D. Marci aedibus eximio pietatis, ac religionis ſenſu Epiſcopum ſe inungi paſſus eſt. Suſcepta manuum impoſitione arſit mira cupiditate deſponſam ſibi Eccleſiam quam ocyſſime adeundi; quare ut primum ſibi licuit, impetrata a Pontifice venia, ad Sextilem ejuſdem anni ab Urbe profectus eò ire perrexit.

CAPUT IV.

Bergomenſem init Epiſcopatum; Ejus Eccleſiae ſtatus, atque inſtituta a novo Epiſcopo regiminis ratio.

VUlgata jam hominis fama ita Bergomenſium animos occupaverat, eorumque deſiderium incenderat, ut fauſta omnia, atque felicia ſibi, & Eccleſiae ſub Gregorii cura, ac regimine pollicerentur; nec ſua illos opinione, ac ſpe falſos fuiſſe commonſtravit eventus. Ac novus quidem Epiſcopus propitiato multis, accuratiſque precibus Paſtorum Principe Jeſu Chri-

ſto, quo optimam regendi Gregis rationem aſſequeretur, cum veterum Eccleſiae Paſtorum, tum Sanctiſſimi in primis Mediolanenſium Antiſtitis Caroli Borromaei inſtituta, virtutes, exempla, quantum Dei ope conniti poſſet, ad imitandum ſibi propoſuit. Eumdem vero in omni paſtoralis vitae parte feliciter adeo retulit, atque expreſſit, ut non immerito alter Carolus Borromaeus vulgo appellaretur.

Suſcepta igitur vineae illius procuratione, multa ſibi juxta Prophetae monitum evellenda radicitus, ac deſtruenda, plura quoque plantanda, atque aedificanda cognovit. Nam etſi Praedeceſſorum Antiſtitum cura, ac diligentia ſanctiſſimis legibus communita, optimiſque inſtitutis, exempliſque fuiſſet exculta, ut eſt tamen humana conditio in laxiorem vivendi licentiam prona, multae in chriſtianam, atque eccleſiaſticam diſciplinam irrepſerant corruptelae, quibus Cleri, Populique mores laborantes, non ſolum ſpecie praeſentis mali, ſed etiam futuri metu, ac periculo majore ejus animum magnopere commovebant; Quae paucis ante annis Italiam fere univerſam vaſtaverat peſtis, ea Bergomenſem quoque Provinciam miſere afflixerat, ac tetram non corporibus modo, ſed ani-

animis intulerat cladem; nam lue sublatis egregiis, optimisque animarum curatoribus patuit exteris Sacerdotibus in Dioecesim universam aditus, quorum plerique literis, ac disciplina destituti, jam non Pastores, sed Mercenarii doctrinae inopia, moribusque liberioribus detrimento Ecclesiae fuere magis, quam subsidio. Ad haec, qui paulo ante decesserat Aloysius Grimanus Episcopus, cum senectutis onere pressus, variisque conflictatus incommodis Pastoralia munera per se obire aliquandiu non potuisset, impedita multa, atque incomposita, nec exiguo labore emendanda, atque in ordinem redigenda Successori reliquit. Id operis, ac laboris subiturus Gregorius hoc sibi proposuit, atque constituit, ut quam in alios inducere vellet disciplinae formam primum in se ipso exprimeret, fore sperans, ut praeeuntem Pastorem oves non invitae sequerentur. Principio igitur se talem exhibuit, qualem in Tito suo animarum Pastorem Paulus informat, sanctum, prudentem, sobrium, pudicum, doctrina praestantem, ceterisque instructum virtutibus, quae Apostolorum Successorem plane referrent. Juge in primis orationis in eo studium, rerum omnium terrenarum contemptus, dura corporis per ab-

ſtinentiam, labores, vigilias afflictatio, effuſa, & ardens in omnes charitas, manſuetudo, patientia, ſolicitudo, ac vigilantia, nec minor in adverſis, & arduis animi fortitudo, & conſtantia, mortem ipſam ubi oporteret ſubire parata. Tum ſibi ante oculos Caroli Borromaei vitam, res geſtas, ac Mediolanenſis Eccleſiae acta propoſuit, eoque praeformatore, ac magiſtro certum ſibi Epiſcopalis vitae ordinem, quem deinceps ſequeretur, praeſcripſit, eodemque familiam quoque ſuam compoſuit, ut inde manarent in ceteros diſciplinae, modeſtiae, & probitatis exempla. Domus univerſae apparatus, qui pompa careret omni, praeter eam, quae ſuſtinendae dignitati prorſus deberetur. In ſupellectili, ac veſtibus nihil ſericum, nihil pretioſum, nihil ſtudioſius elaboratum, aut exquiſitum. Argentea vaſa, atque id genus inſtrumenta pauca quidem, eaque ad divinum fere cultum ſervata. Tenuis, ac frugalis menſa uno, vel altero obſonio, eoque vulgari, ac parabili more Coenobitarum inſtructa. Pauci ad humiliores uſus famuli, paucique familiares, delecti tamen omnes, ac certo vitae teſtimonio, aut experimento probati. Diſcreta ſingulorum munera, atque aſſignatae cuique regulae, ac leges, quas libello compre-

comprehenſas vulgavit ea inſcripta fronti Bernardi ſententia *Domum Epiſcopi decet ſanctitudo, decet modeſtia, decet honeſtas: Harum autem cuſtos eſt diſciplina*; qui contra eas faceret, domo excedere jubebatur.

Mane dato ſigno ſurgere omnes, atque in ſacellum convenire, aeternarumque rerum meditationi, ac piis cum Epiſcopo vacare precationibus. Qui Sacerdotes eſſent, hi quotidie rem divinam facere; Epiſcopo facienti laici omnes religioſe adeſſe. Hora pomeridiana lectionem de religione audire: ſub nocturnam vero quietem in eodem ſacello in diurnas conſcientiae labes taciti inquirere, Poenitentiae ſacramento frequenter expiari, ſacram vero Hoſtiam ab Epiſcopi manibus ſemel in menſe recipere.

Menſa omnibus in triclinio communis, ſacra ad ipſam lectione adhibita, qua non minus animi reficerentur, quam cibo corpora. Quarta hebdomadae Feria interdictus carnium eſus, indictum vero Feria ſexta jejunium. Noctu prodire domo permiſſum nemini. Foeminis ad Epiſcopales aedes aditus omnino praecluſus. Ut tonſurati, ac prolixis veſtibus, non tamen ſericis, clerici, ſacerdoteſque incederent, graviter ſancitum. A comeſſationibus, ludis, choreis, ſpecta-

ſpectaculis, iiſque omnibus, quae ſeculi licentiam, oblectamenta, vanitatemve olerent, abſtinendum omnino. A muneribus caverent quam maxime, nec quidpiam cujuſvis pretii dono acciperent, qui ſtipendio Epiſcopi viverent. Ab otio demum, profanis ſermonibus, maximeque impuris, diſſidiis, obtrectatione, ceteriſque aulicorum vitiis alienos, averſoſque omnes volebat. Praefecit domui univerſæ Sacerdotem gravem probitatis, ac prudentiae laude ſpectandum, qui in familiarium geſta, dictaque diligenter inſpiceret, ſingulorum mores, atque errata notaret, ac pro tradita ſibi poteſtate corrigeret, atque emendaret. Iiſdem fere legibus ſe ipſum obſtrinxit, atque ſubjecit, utque impune ab iis, officioque ſuo nunquam deſciſceret, duos ſibi conſtituit vitae cenſores, quorum nomina typis impreſſa in tabulario epiſcopali exponi publice voluit, eoſque juſſit, quidquid reprehenſione dignum admiſiſſet ſedulo monere, quo caveret inpoſterum, ſeque vel minimis in rebus quam caſtigatiſſimum exhiberet.

CA-

CAPUT V.

Remissam Cleri disciplinam corrigere, & restituere aggreditur.

DOmo, ac familia in hunc modum composita, atque instituta ad restituendam, promovendamque ecclesiastici Ordinis disciplinam cogitationes, & curas intendit. Vix enim fieri posse intelligebat, ut reliqui gregis conversio sibi ex animi sententia succederet, quin prius ad Cleri reformationem sese totum adjiceret; quod plerique degeneres Christiani solutiorem quam agunt vitam, profligatis Clericorum moribus praetexere soleant, raro autem eorumdem caste integreque viventium exemplo ad christianae vitae formam provocentur. Sed ne quid temere, ac minus considerate adgrederetur, ab ipso Pastoralis administrationis exordio Clerum universum sibi diligenter inspiciendum, cognoscendumque existimavit. Curatoribus ergo animarum, tum ceteris Sacerdotibus, ac Clericis ad se arcessitis, singulorum nomina, aetatem, domos, statum exquisivit, ingenium, studia, doctrinam, & indolem diligenter

ter expendit, explorataque omnia in commentarium redegit, quo factum est, ut jam altero Episcopatus mense nondum expleto Ecclesiasticos singulos de facie noſceret, & quanti quiſque esset satis perspectum haberet.

Jam vero multa initio sibi dissimulanda, aut leniter tentanda intellexit, neque subita quasi vi enitendum, ut inflicta disciplinæ vulnera curarentur, ne remediis intempestive adhibitis exasperarentur magis, ac deteriora fierent. Peritos itaque medicos imitatus non acriora primum, & omnia, sed leniora, ac sensim, quæ pro morbi acerbitate magis opportuna videbantur, admovit, fore sperans, ut si gravioribus malis praesentem aliquam medicinam afferret, facilior esset in reliquis Gregis universi curatio. Ea porro unde cetera in Clerum vitia manare solent duo esse animadvertens, rerum scilicet divinarum inscitiam, & vitam otio, inertiaque traductam, faciendum sibi in primis putavit, ut iis omnino eliminatis, quæ propria sunt Ecclesiasticorum hominum studia inducerentur. Comparatis itaque pro cujusvis captu, & commodo libris, certos in urbe, ac Provincia Sacerdotes constituit, qui rudiores alios patienter instituerent, assidueque exercerent. Coetus deinde aliquos statuta mensis cujuslibet die

cum

cum in Civitate, tum in Dioecesi cogi jussit, ut eo quisque ad differendum, vel respondendum de sacris, atque ecclesiasticis rebus conveniret methodo, & ordine ab ipso Episcopo constitutis.

Nec minor de Clericis cura, ac solicitudo Gregorii fuit. Cum enim initia, progressionesque virtutum a prima educatione maxime pendere intelligeret, probatos adolescentes, qui Ecclesiae nomen dare vellent, Seminario Clericorum excepit iis studiis imbuendos, quae futuris Ecclesiae ministris maxime necessaria essent, ac populorum saluti cum primis utilia. Optimis magistris, qui probitate, & scientia praecellerent, pietate, ac literis instituendos tradidit, eorumque laboris partem in se quoque transferre, ac subire aliquando non dubitabat. Nam Seminarii aedes frequens adire, ac totos ibi aliquando dies transigere solebat, quo adolescentium Clericorum incitaret studia, exploraret profectum, disciplinam, & mores cognosceret, paternis monitis teneras mentes ad virtutem fingeret, amantissimisque cohortationibus ad officia religionis, ac pietatis accenderet.

Tenues porro, angustique quum essent Seminarii reditus, tribus Clericatibus, ut vocant, eidem perpetuo adjunctis ita cumulavit, &

 auxit,

auxit, ut centum deinde, & amplius ingenti Bergomensis Ecclesiæ commodo, & ornamento sustentari, ac institui in eo possent alumni. Quo vero pluribus aliis, quibus pro sua amplitudine ea Dioecesis abundat, Clericis idem pateret commodum, eademque institutio, de novo Seminario constituendo consilium cepit, idque Apostolicae Sedis decreto sub die XXII. Septembris anno MDCLX. ut constituere posset, impetravit. Sed quominus egregium, atque utilissimum opus perfecerit, in causa fuisse arbitror non multo post consecutam ipsius ad Patavinam Sedem translationem. Tantae solicitudinis, ac beneficentiae memoriam, quam nullo unquam monumento consignari, quamdiu Bergomi sedit, Barbadicus permiserat, eo ad Patavinam sedem translato Seminarii Curatores his verbis sub ejus gentilitio insigni insculptis posuere.

EMINENTISS. CARDINALI BARBADICO
EPISCOPO BERGOMENSI,
QUOD SEMINARIUM DOTARIT MORIBUS,
DITARIT CENSIBUS, MUNIVERIT PIETATE,
EIQUE UNIVERIT CLERICATUS S. PAULI DE AZANO,
S. PETRI DE MEZATE, S. CASSIANI DE TRESCORE,
JOH. BAPTISTA LAVEZARIUS CANONICUS,
HANNIBAL ALEXANDRIUS, FRANCISCUS A VALLE,
ANTONIUS TIRABUSCUS PAROCHI DEPUTATI
GRATI ANIMI MONUMENTUM POSUERUNT
ANNO MDCLXIV. Jam

Jam vero ut invectas in Cleri mores, ac disciplinam corruptelas, abusionesque convelleret, vetera, ac recentiora Ecclesiæ instituta, quæ hominum oblivione, & incuria fere conciderant, in memoriam, & usum revocare constituit. Ergo quæ de vita, & honestate Clericorum sive ab Oecumenicis, aut Provincialibus Conciliis, sive a Praedecessoribus suis sancita fuerant, urgere identidem coepit. Liberiores cum laicis alterius praesertim sexus consuetudines, & familiaritates, negotiationes, aleas, choreas, larvas, theatra, atque profana id genus spectacula vehementer insectari. Breviores vestes, capillorum cultum, & quae seculi vanitatem praeseferrent, omnino interdixit. Contubernales foeminas aut nullas permisit, aut eas dumtaxat, quas vel aetas, vel proxima sanguinis conjunctio omni suspicione liberaret. Ne quid demum, ut alia mittamus, in Ecclesiasticis viris minus decorum, aut a sacra professione alienum conspiceretur, neminem in laicorum familia, vel obsequii, vel rei procurandae causa versari ferebat. Improbabat in Sacerdotibus abjectionem, neque hac in parte vel erga se ipsum obsequium cujuspiam, aut famulatum, nisi charitatis titulo, gravi aliqua in necessitate admittebat, id maxime spectans, ut ecclesiasticus Or-

do quo ei debetur loco atque honore ab omnibus haberetur; cum eumdem ipſe exemplo ſuo reverenter obſervandum, excipiendumque doceret.

Neque ſatis eorum ſaluti, ac dignitati conſultum putavit, ſi nihil turpe, aut flagitioſum admitterent, niſi ad omnem quoque probitatis, virtutiſque formam compoſiti Chriſti bonus odor efficerentur, & quantum laicis amplitudine honoris, & gradus excellentia praeſtarent, tantum iis praelucerent ſplendore vitae, & ſanctitatis; atque ut tales eſſent praeibat ipſe vitae plane Apoſtolicae exemplis, ut haberet quiſque propoſita in Paſtore, atque Antiſtite ſuo quae caperet documenta virtutis: Praeibat quoque verbo, nec paternis ceſſabat monitis, juſſis, precibus, atque obſecrationibus hortari, arguere, urgere, ut Clerum ſuum Deo acceptabilem redderet, bonorumque operum ſectatorem: Literis demum, ac ſcriptis id aſſequi ſtuduit, ut ad optimam vitae, ac diſciplinae rationem unumquemque formaret. Edidit enim de Eccleſiaſticorum vita libellum, in quo deſignata diei partitione, quid ſingulis fere horis ab unoquoque praeſtandum, quod orationi, ſtudio, lectioni tribuendum tempus, quae vitanda, quae agenda Clerico, ac Sacerdoti, compendio indicabat, ac viam omnibus

expe-

expeditam praemonſtrabat, qua facile omnino, ſi vellent, ad Evangelicae vitae perfectionem contenderent.

Verumtamen quia neque qui plantat eſt aliquid, neque qui rigat, ſed qui incrementum dat Deus, enixis ab eo precibus jugiter flagitabat, ut daret voci ſuae vocem virtutis, qua excitati Eccleſiae ſuae homines ad propoſitas ſanctitatis regulas aliquando conformarentur. Cumque intelligeret ad concipiendum, fovendumque melioris vitae ſtudium prodeſſe cum primis, ſi exterioribus curis aliquando ſepoſitis, brevis aliqua ſolitudo captetur, qua rerum aeternarum meditatione chriſtianus homo ſe contineat, omnemque in eas vim conferat mentis, pium hoc, ſaluberrimumque inſtitutum ab univerſo Eccleſiae ſuae Clero ſemel ut minus in annos ſingulos uſurpari juſſit. Primus itaque Bergomenſium Epiſcoporum edixit, ut Eccleſiaſtici omnes in deſignatum locum certis anni diebus ſecederent, ac pio aliquo ſacerdote exercitationum duce, ac magiſtro, aeternarum, divinarumque rerum contemplationi operam darent, tum contractas e mundano pulvere ſordes animi earumdem confeſſione detergerent, eccleſiaſticum ſpiritum renovarent, veterem denique hominem expoliantes cum acti-

actibus suis novum induerent, qui creatus est in justitia, & sanctitate. Tanta inde consecuta est in plerisque morum, vitaeque ad meliora conversio, ut brevi omni corruptela, ac deformitate sublata restitui coeperit Cleri universi disciplina, quam eo saluberrimo instituto deinceps retento mirifice auctam florentissima pietate, ac literis ad hanc usque diem Bergomensis tuetur Ecclesia.

CAPUT VI.

Ad Populi mores instituendos catechismo, & concionibus pergit.

RESTITUTA, ut fieri poterat, in ipso fere Episcopatus exordio ecclesiastici Ordinis disciplina ad corrigendos gregis universi mores studia, operamque convertit. Cumque ingentem malorum partem ex divinarum rerum, quae ad salutem necessariae sunt, inscitia plerumque oriri animadverteret, in id mali genus a suis depellendum curam, industriamque omnem Gregorius intendit. Augebat hanc boni Pastoris solicitudinem haud leve, quod ex vicinis haereticis orthodoxae fidei periculum impendere

re

re intelligebat; Nam qua parte Bergomensis Provincia ad septemtriones vergit, Vallitellinae Rhaetorum Provinciae finitima, ac contermina est, in qua Catholici Calvinianis commixti agunt, ac mutua utrinque commercia intercedunt. Pronum autem, expeditumque erat, ut ex illorum consuetudine rudis populus, & catholicorum dogmatum imperitus haereticorum hominum, *quorum sermo*, ut ait Paulus, *serpit ut cancer*, fallaciis caperetur, pravisque erroribus, ac doctrinis quasi contagione quadam inficeretur. Facile enim contingit, ut quorum consuescimus moribus, religione quoque, ac vitiis imbuamur.

Ea porro cogitatio Gregorii zelum, & animum vehementer anxium, ac solicitum habuit ne quid in gregem suum serperet morbi, idque sibi curandum existimavit, ut non modo erroris labe, sed periculo etiam ac suspicione liberaretur. Quare omnes vigilantiae, industriaeque nervos intendit ad oves sibi creditas christianae doctrinae praesidio communiendas, ne proximae pestis afflatu, incautae, ac improvidae contaminarentur. Ac Dioecesis quidem loca fere universa ab ipso administrationis suae exordio nonnullis apostolicis viris e Congregatione, quam vocant Missionis, Roma deductis lustranda commisit,

misit, qui divini verbi semen ubique sererent, & christianae catechesis documenta traderent, seque brevi ea loca aditurum populis denunciarent. Universos interea Civitatis, Provinciaeque Curiones edicto monuit, ut singulis festis diebus hora pomeridiana discretos per classes pueros, puellasque suae curae commissas catholicae Religionis praeceptis, ac rudimentis imbuerent, nec tamen adultos praeterirent. Magistros in unaquaque Paroecia dispossuit, quibus ad Parochorum auxilia adjungi clericos voluit, eorum Ecclesiae adscriptos. Concionatores, & poenitentiae administros salutare institutum urgere jussit. Laicos viros, quos Piscatores appellabat, tum Parochos ipsos circumire vias, plateas, & compita, vagosque pueros, atque infimam plebem sedulo conquisitam non invitare modo, sed ad templum deducere catechesi imbuendam. Parentes ipsos, tutores, magistros, dominos, vel opifices, ut filios, servos, discipulos, operarios ad christianam institutionem compellerent, hortabatur ipse cum voce e suggestu, tum literis amantissimis. Conflata praeterea piorum hominum sodalitia, quorum cura, & institutum in explicanda Religionis nostrae disciplina sedulo versaretur, quae varia deinceps in loca propa-

gata manent adhuc cum pietatis laude, ac religionis emolumento. Ad Episcopales aedes confluentes mendicos, antequam stipem acciperent, divina lege erudiri, quam publicis quoque in plateis circumfusae multitudini a concionatoribus explicari jussit. Qui eam ignorasset a sacramentorum participatione arcebatur. Ut una demum, eademque omnibus esset docendi methodus, jam pridem statutas a S. Carolo Borromaeo catechismi tradendi regulas ubique servandas vulgavit.

Nec suum desiderari passus est studium, qui alienum tantopere urgebat. Continenter ipse magno ceterorum exemplo nec bruma, nec aestu deterritus, perincommoda semper hora eas scholas adire, de praecipuis religionis capitibus copiose, dilucideque, atque ad auditorum captum ingeniique mensuram accomodate disserere, de divinae legis praeceptis, fideique elementis rudes interrogare, audire patienter, animos addere, ornare laudibus diligentes, excitare socordes: Pueros, puellasque prima sacrorum nostrorum notitia imbuere, praemiis, & munusculis allicere, factus cum Apostolo veluti parvulus in medio eorum, & tamquam si nutrix foveret filios suos, ut omnes quasi mo-

do genitos infantes purioris doctrinae lacte enutriret. Auctae propterea insignem in modum cum in Urbe, tum in Dioecesi hujusmodi scholae, ut jam nulla aetas, aut sexus magna eas non adiret frequentia, ac turpe quisque putaret christianum hominem in voluntaria ejus, quam profitebatur, legis, ac religionis ignoratione versari.

Cum vero intelligeret, divini verbi praedicationem praecipuum Episcopi munus esse, quod tanti fecerunt Apostoli, ut viduarum ministerio operi Deo gratissimo anteferrent, in hanc quoque curam non alieno tantum ministerio, sed opera ipse sua continenter incubuit. Nam festis plerumque diebus, solemnioribus vero semper, ambonem conscendens ad confertam non vulgi solum, sed nobilium, optimatumque Civitatis cum Laicorum, tum Ecclesiasticorum multitudinem tamquam pro Christo legatione fungens concionem habebat non in persuasibilibus humanae sapientiae verbis, sed in ostensione spiritus, & virtutis. Sermo ejus vivus, & efficax ex imo pectore erumpere videbatur pleno magis pietatis, divinorumque sensuum, quos ex assidua cum Deo consuetudine hauriebat, quam doctrinae lectione, ac studio com-

comparatae, quam etsi minime negligebat, non ostentabat tamen, sed ita charitatis ardore temperabat, ut ejus robur, & nervi penetrarent ad mentem, animosque auditorum, quos propterea in partem quamcumque vellet facile inflectebat. Eum e suggestu dicentem cum sacris Pentecostes diebus aliquando audisset Lambertus Episcopus Eporediensis divinam hominis eloquentiam ita est admiratus, ut ad Cardinalem Colloredum scribere non dubitaverit, visum fuisse sibi non alia ratione Apostolos post acceptum Spiritum Sanctum ad Judaeos, & Gentes verba fecisse. Ardens, ac vehemens erat in iis vitiis exagitandis, in quae fere proniorem esse populum intelligebat. In pravas cum primis consuetudines, quae frequentes, ac faciles labendi peccandique afferunt causas, invehebatur, amores videlicet, choreas, compotationes, ganeas, obtrectandi, jurandi, blasphemandique licentiam, discordias, ac simultates, atque id genus flagitia, & scandala reprehendebat acriter, atque insectabatur. Et quamquam unius plebis, rudisque populi institutionem ejus omnis spectare videretur oratio, apposite tamen ad omnium statum conditionemque dicebat, & singulorum officia ita persequebatur, atque explica-

bat, ut omni auditorum generi chriſtianae vitae documenta ſuppeditaret.

Ex iis autem, quos acrioris poenitentiae ſtimulis, pietatiſque ſtudio incitatos videbat, cum laicis, tum Clero addictis hominibus, coetum quemdam, ac ſodalitium inſtituit, quod Poenitentiae oratorium vocavit; Qui in eam ſocietatem admittebantur, his fere inſtitutis una ſimul exercebantur. In ſubterraneum principis Templi ſacellum Feſtis diebus ſub veſperas conveniebant. Sacra primum lectio habebatur, quam excipiebat de aeternis rebus ſecreta mentis cogitatio. Tum Epiſcopus ipſe, aut qui conventui praeerat Sacerdos ad divini judicii, ſupremique numinis metum, ad expiandas poenitentia, & lacrymis praeteritae vitae noxas brevi ſermone excitabat; concepto demum de illatis Deo offenſis dolore, vitaeque emendatione propoſita, ac conſtituta, certo temporis ſpatio voluntaria ſe quiſque flagellatione plectebat. Coeptum vero in Urbe inſtitutum late quoque in Provincia magno pietatis incremento propagatum eſt.

CA-

CAPUT VII.

Urbis, ac Dioecesis visitationem instituit, & quam in ea obeunda methodum, rationemque adhiberet.

HÆc pastoralis solicitudinis quasi initia fuerunt, atque praeludia. Jam probe intelligens quantam ad salutem Ecclesiae procurandam, ejusque mala avertenda Pastoris oculi habere vim soleant, universum gregem inspicere, vultumque pecoris cognoscere maturavit. A publicis itaque, privatisque precationibus, ut decet rerum omnium initia, visitationem auspicatus, ipsam primum Civitatem, ac princeps ejusdem templum rite lustravit: Multa in eo disciplinae capita restituit, multa emendavit, ac saluberrimis decretis, vel ipso renitente Capitulo, servanda constituit. Certis legibus divinae Psalmodiae tempora descripsit, Festa discrevit, & sua cuique diei, ac singulis horis distributionum, ut ajunt, compendia, vel dispendia statuit, & sacrorum rituum, atque caeremoniarum observantiam sancivit. Intermissam diutur-

diuturna desuetudine certis diebus ecclesiastico ritu designatis parvi officii Beatae Virginis Mariae recitationem, Canonicis frustra obtendentibus inveterati moris possessionem, redintegravit, pleraque alia ad divini cultus incrementum, rerum sacrarum dignitatem, & Cathedralis ipsius decus saluberrime instituit, atque ordinavit. Ceteras deinde Ecclesias, tum Parochos, Sacerdotes, Clericos, sacras Virgines, Xenodochia, laicorum Sodalitia, loca denique omnia ad Episcopi curationem Ecclesiae lege, institutoque spectantia accurate cognovit, opportunisque decretis pro rerum, ac temporis necessitate communivit.

Non multo post ad visendas exiit Dioecesis Ecclesias, quarum visitationem qua obiret ratione non abs re fuerit hoc loco explicare, ut inde Lector intelligat quantum in eo munere diligentiae, curae, ac laboris optimus Pastor impenderit. Praescripserat ipse sibi ex Tridentini Concilii, & Provincialis Mediolanensis Ecclesiae Synodi decretis certas visitationis regulas de comitatu, de itinere, de victus ratione, de adventu ad Ecclesiam, de locis, rebus, personisque visitandis, deque omnibus, quae ad eam rem pertinent, accurate obeundis. Eorum non-

nonnulla per literas Ecclesiarum Rectoribus ante visitationem ipsam edicebat, monebatque, ut futurum Episcopi adventum Populo denunciarent, atque hortarentur, ut quae pro eorum salute instituenda erant accuratis ad Deum precibus adjuvarent: Tum Ecclesiae suae statum, oviumque singularum describerent: Scripto quoque referrent, qui Cleri, Populique mores, quae vitia obtinerent, quae potissimum corruptelae irrepsissent. Indicarent, num publici agerent ibi peccatores, blasphemi, raptores, adulteri, scortatores, odiis, inimicitiis, aliisve flagitiis impliciti; num a sacris jamdudum alieni; num conjuges thoro disjuncti: Num alia, quae Episcopi cognitionem, & medicinam postularent. Praemonitos demum faciebat, quae sibi, & comitibus ex Ecclesiae instituto paranda essent ad victum, ea nimirum frugalitate, ac temperantia, quam sibi, & familiaribus usu quotidiano praescripserat. Exigua deinde supellectili instructus in viam se dabat, iter omne psallendo, atque orando conficiens.

Bergomensis Provincia ad sexaginta passuum millia protenditur in longitudinem, tres fere partes montibus, jugisque praerupta, & quartam vix partem planities occupat. Qui mon-

montes incolunt plane rudes, numeroque frequentes paſtoritia exercent, lacteque, & caſtaneis vivunt: Ferro effodiendo in ſubjectis fodinis multi, lanificio nonnulli occupantur. Aſperrima igitur, aſcenſuque difficillima loca adire cogebatur Epiſcopus, ut corpore imbecillo, ac valetudine plerumque infirma, incredibili ſane incommodo, ac labore. Occurrebant identidem, ut eſt locorum natura parum idonea ad recreandum hominem inedia, & laſſitudine confectum, diverſoria, ſeu verius monticolarum gurguſtia, paſtorumve mapalia, nec alibi diverſabatur jucundius, quam ubi rerum premeretur inopia. Ut ventum erat ad deſignatum locum de via feſſus, ac viribus fractus, ſudore diffluens, vel imbre aliquando perfuſus, ne momento quidem temporis reſpirans, ſacram aedem primum adibat, Dei, Sanctorumque praeſidium multa prece rogaturus. Mox ad confertam populi multitudinem ſermonem habebat, utque ineundae viſitationis fructum caperent, ferventiſſimis verbis ad poenitentiam omnes exhortabatur. Templum deinde ipſum per partes luſtrabat, ſacra omnia cognoſcebat, quae neglecta eſſent reſtituens, quae confuſa ordinans, quae ſarcienda, ac renovanda praeſcribens.

Dici

Diei horas ita partiebatur, ut tempus omne populi institutioni, commodo, ac saluti, seque ipsum cunctis tribueret. Rem divinam in templo primo mane faciebat, mox divinae legis rudimenta, ac praecepta rudi populo declarabat: Brevi deinde cohortatione infixis in eorum animos aeternarum veritatum aculeis, monebat singulos, ut qui ejus opera, consiliove indigerent, libere omnino quavis hora ad Parochiales aedes ipsum adirent praesto omnibus semper futurum.

Dabat subinde poenitentibus aures, tum vel sacram ipse suis manibus Eucharistiam, vel nondum consignatis, inunctisque Confirmationis sacramentum ministrabat. Ita matutinis horis assiduos inter labores traductis ad novos a prandio repetendos in hospitium se recipiebat. Cibus meridie parcus, aliquando nullus vel adeuntium causa persaepe intermissus. Vix enim ad mensam constiterat, vel aderant condicta hora rebus, animisve diffidentes eo conciliatore usuri, vel ab ipso arcessiti veniebant flagitiosi homines, contumacesve a sacramentis in ipso Paschate alieni, quos ille non antea dimittebat, quam amantissimis verbis ad saniorem mentem revocasset.

A prandio rurſus in Templum redibat, eademque ſedulitate ac labore catecheſim concionemque inſtaurabat. Sub noctem domum repetebat magna obſeſſus hominum frequentia, quae vix ullum quieſcendi ſpatium relinquebat; quos ut ille ad multam noctem patienter audierat, in cubiculum incoenatus ſe abdebat. Quod reliquum erat noctis orando magis, quam dormiendo magna ex parte tranſigebat. Brevis vero quies non detractis plerumque veſtibus, aliquando nec in lectulo capta, cubile ſiquidem non aliter ab ipſo relictum perſaepe deprehenſum eſt, quam primo advenienti conſtratum fuiſſet.

In omni quemcumque viſeret loco de pauperibus, de aegrotantibus ſtudioſe inquirebat, quibus & ipſe opitulabatur largiter, & aliorum quoque opem exemplo, atque hortatu procurabat. Inter viſitandum de Cleri, populique vitiis diligenter ſciſcitabatur, tum referebat in codicem; quae in praeſentia corrigi poſſent opportune emendabat, ac convellebat: quibus autem prompta, ac ſubita profutura non eſſent remedia, quod maturiore indigerent conſilio, ea diligentius expendenda, atque ſtatuenda in id tempus rejiciebat, quo in Urbem reverſus

accu-

accuratiorem de iis consultationem institueret. Clero seorsum vocato, quae necessaria ad ejus emendationem videbantur, gravi, amantissimaque oratione inculcabat: Ecclesiae vero Rectori visitationis decreta scripto consignata tradebat, quo ea rebus ipsis, atque usu perfici curaret: Populum denique universum in Templo convocatum ad Dei timorem, ad mutuam charitatem, ad sacramentorum, & catechesis frequentiam, ad omnia christianae pietatis opera amantissime cohortatus, atque omnibus omnia fausta a Deo precatus discedebat.

Persunctus unius pagi visitatione, recta, ac celeriter in alium contendebat: discedentem vero effusa populi multitudo, & circa ipsum stipata omnium aetatis hominum turba contineri vix poterat quin lacrymis prosequeretur, atque in voces erumperet tristitiae, & amoris plenas. Sic inter publicas doloris, pietatisque significationes ad alteram proficiscebatur Ecclesiam non minora viarum, curarumque incommoda subiturus. Cum enim vel ultimum lustrare vellet Dioecesis suae pagum, ac vicum, nunc abrupta montium, nunc abstrusos vallium recessus per angustos, atque impervios calles adire pedibus cogebatur, ex quo intelligi potest

quae pericula obierit, quot labores iis itineribus ſuſtinuerit, praeſertim cum ubique eamdem agendi, viſitandique rationem nullo vitae, commoditatis, aut valetudinis ſtudio conſtanter retineret.

Quem vero ceperit ex iiſdem laboribus fructum aeſtimare facilius eſt, quam brevi narratione complecti. Id primum eſt aſſequutus, ut chriſtiana inſtitutio adminiculum fidei, magiſtra religionis, & fundamentum ſalutis, jam pridem neglecta ubique locorum reſtitueretur: Tum ut diſpulſa divinae legis ignoratione ſenſim quoque exigerentur flagitia, comprimeretur vivendi licentia, pravaeque amputarentur conſuetudines peccandique occaſiones tollerentur. Concionum, & ſacramentorum uſus, quo nihil eſt populo chriſtiano ſalubrius, vel inductus vel auctus; redintegratus feſtorum dierum cultus, reſtituta templorum reverentia, Clerus ad officia ſua revocatus, exercita ab omnibus chriſtianae pietatis opera, mutata demum Eccleſiae, ac Dioeceſis univerſae facies, & quam veluti agrum ſpinis conſitum, atque occupatum acceperat, purgatam adeo, frugiferamque reliquit, ut quodammodo antiquorum temporum diſciplinam, & ſanctitatem praeferre videretur.

CA-

CAPUT VIII.

Pelaginorum sectam ab Ecclesia sua exterminat.

SEd dum agro sibi commisso optima ingereret solertissimus cultor fidei, morum, ac disciplinae semina, quae in uberrimae spem messis jam adolescere coeperant, non defuit inimicus homo, qui *zizania superseminare* tentavit. Per ea tempora Jacobus a Sancta Pelagia laicus Mediolanensis vitae sanctitatem ementitus, simulatae virtutis ostentatione multorum animos ita occupaverat, atque seduxerat, ut spiritualis vitae, ac sublimioris contemplationis magistrum ac ducem se iis praeberet. Clandestinos virorum, foeminarumque coetus cogebat, in quibus instauratis Gnosticorum, Beguardorum, Beguinarumque illusionibus, atque spurcitiis exitiosa dogmata late propagabat. Pulsi e Brixiana dioecesi opera ac zelo Petri Cardinalis Otthoboni ejus civitatis Episcopi, qui deinde Alexandri VIII. assumpto nomine in Romana cathedra sedit, impurissimae sectae professores, qui a praeformatore suo *Pelagini* vulgo dicebantur, in proximam,

mam, ac finitimam Bergomenſem Provinciam commigrarunt, ibique pravi dogmatis luem clam diffundentes incautos nonnullos afflare jam coeperant. Quod ubi Gregorio renunciatum eſt, exhorruit animo gravi metu commotus, ne late ſerpens venenum gregem univerſum inficeret, atque corrumperet. Quo ergo vehementer ardebat religionis tuendae zelo mali exordio occurrere ſtatuit, collatiſque cum Fidei Quaeſitore Vincentio Maria Rivoli Ordinis Praedicatorum conſiliis, ac ſtudiis, obtentaque ab Urbis Praetore Aloyſio Mocenico auxiliari manu, quo ab ipſa radice malum convelleret, in exitialis ſectae propagatores inquirere coepit: Tum ſuo, ac Fidei Quaeſitoris nomine edictum vulgavit, quo tenebroſae, ac ſubdolae genti larvam detraheret, veteratorum fallacias explicaret, conventicula prohiberet, ac profanos coetus diſſolveret. Oves in primis ſuas paterna commonebat ſolicitudine, ut ab iis diligenter caverent, qui ore habituque *pietatis formam habentes*, *ſed virtutem ejus abnegantes* eo facilius ſimulatione virtutis ſeducunt plurimos, quo *ſe in angelos lucis transfigurant*, cum ſatanae ſint, *docentes quae non oportet*, ſeque apud imperitos, & credulas in primis foeminas earum rerum magiſtros venditant, quarum vix
eſſe

esse queant discipuli. Falsis enim imbuti, illusique praejudiciis, dum nova obtrudunt spiritualis vitae documenta, miseros auditores in varios secum errores abripiunt, atque in aeternae damnationis discrimen impellunt. Compertum vero exploratumque sibi cum esset adversus Ecclesiae leges nonnulla conflari virorum foeminarumque conventicula, in quibus exercitationum piarum obtentu falsae Orationis traderentur praecepta; eos praeterea, qui coetus hujusmodi frequentare solerent, arcani disciplina, & sacramento quodam obstringi, ne quidpiam eorum revelarent, ac proderent, quae ibi clam agerentur, quo vel uno gravissimam pravae mentis suspicionem injicerent: Ea propter quo catholicae Fidei, morumque puritati prospiceret, atque aeternae perditionis aditum creditis sibi animabus praecluderet, omnibus suae curae subjectis conventicula ejusmodi quamcumque in posterum ob causam cogere, vel adire omnino vetabat.

Perversam deinde ac periculi plenam spiritualis vitae instituendae rationem eam esse denuntiabat, qua infirmae adhuc mentes, atque imbecillae ad sublimia & excelsa Deo non trahente inter orandum conscendere, & quasi evolare

lare docentur, cum vix in imo christianae perfectionis consistant. Id enim vero curandum in primis, ut assidua ac diuturna vitae activae exercitatione per humilitatis, patientiae, sui ipsius abnegationis, aliarumque virtutum actus, & habitus, pravas cupiditates, animique perturbationes frangere, ac subigere discant, tum per gradus veluti quosdam ad altiora enitantur. Eos, qui secus fecerint, post falsae atque inanis contemplationis usum, nullo in sanctitate vitae profectu, virtutibus vacuos, ac prioribus vitiis irretitos magis, inquinatosque plerumque reperiri.

Monitos quoque eos faciebat, qui foeminis ad vitam pie religioseque exigendam institutores se praebent, atque in ea cura libenter versantur, ut hanc veluti certam quam sequerentur regulam animo infigerent penitus, ac sæpe memoria retractarent Augustini sententiam(a): *Sermo brevis, ac rigidus cum mulieribus est habendus, nec tamen quia sanctiores fuerint, ideo minus cavendae; quo enim sanctiores sunt, eo magis alliciunt, & sub praetextu blandi sermonis, immiscet se viscus impiissimae libidinis*: Nam, ut aliis verbis egregie ac vere S.Thomas Doctor Angelicus (b): *Frequens familiaritas cum mulieribus spiritualibus domesticum est periculum*,

(a) *Apud S. Th. Opusc. LXIV.* (b) *ibidem.*

culum, delectabile detrimentum, & malum occultum bono colore depictum.

Parochorum denique vigilantiam urgebat acriter, atque conſcientiam onerabat, quo a ſuae quiſque Paroeciae finibus ea flagitia quam longiſſime arceret, ſubjectamque ſibi plebem de rebus his diligenter doceret; nec hortaretur modo, ſed etiam impelleret, ut ad Eccleſiae tribunal eos ſtatim deferret, qui vetita conventicula celebrarent. His optimus Paſtor conſiliis, atque remediis imminens Gregi propulſavit periculum, atque id eſt feliciter aſſequutus, ut ab eo ſummoti peſtilentes homines, ſin minus a morbo convaleſcerent ipſi, oves certe ſuas inficere non amplius poſſent; ſicque eliminata pravi dogmatis contagione Eccleſia Bergomenſis catholicae puriſſimaeque Religionis cultu jam inde ab Apoſtolicis temporibus clara in antiquae Fidei profeſſione confirmata in poſtèrum perſeveraret.

CAPUT IX.

Ab Alexandro VII. S. R. E. Cardinalis creatur. Romam proficiſcitur, mox ad Eccleſiam ſuam revertens Synodum celebrat.

HÆc ad Gregis ſalutem, Eccleſiae ſuae commoda, & incrementum, aliaque id genus complura brevi temporis ſpatio Gregorius

 per-

perfecit, quorum fama cum omnium ore celebraretur, non finitimas modo regiones pervafit, fed Romam quoque perlata eft. Quare virtutum, meritorumque illius aeftimator aequiffimus Alexander VII. confirmata, & aucta, quam de ipfo ceperat, opinione, dignum omnino exiftimavit quem novis cumularet honoribus, ac fublimiorem in locum proveheret, ne uni tantum Reipublicae chriftianae parti, fed virtutum fuarum lumine univerfae fplenderet Ecclefiae. De illo itaque ornando, ac promovendo cum mature deliberaffet, die v. Aprilis Anno MDCLX. adprobante, ac plaudente Patrum Senatu, abfentem, ac prorfus infcium S. R. E. Cardinalem creavit. Delata per celerem nuntium ampliffimae dignitatis infignia, ille nihil tale fufpicans inexpectatae rei novitate attonitus, atque perculfus eo animo excepit, quo humana omnia, ac terrena metiri, atque aeftimare folebat. Eum tamen honoris nec optati, nec quaefiti gradum Deo primum bonorum omnium difpenfatori acceptum referens, tum ejufdem in terris Vicario benefactori fuo amantiffimo, quam potuit maximas ei egit gratias, feque illi, atque Apoftolicae Sedi arctiore in pofterum vinculo adftrictum, mancipatumque profeffus, in ejus fide, & obfe-

obſequio perpetuo manſurum declaravit. Nec multo poſt Romam contendit, ut purpureum galerum ex ipſius Pontificis manu ſolemni ritu reciperet. Ut primum autem caeremoniam illam explevit, conſuetis urbanitatis officiis in aula perfunctus, maturato reditu, ac celeri itinere in dilectae Eccleſiae ſuae ſinum ſeſe recepit.

Jam vero in ampliſſimo ordine conſtitutus ita ſe geſſit, ut is honor valuerit ad probitatem virtutemque hominis illuſtrandam potius, quam ad quidquam de priſtinis animi ſenſibus, vitaeque conſuetudine immutandum. Nec enim quietam ſibi, ac laboribus vacuam propoſuit vitam, quaſi adeptus Cardinalatum navigaret in portu, ſed propter illuſtrioris honoris praeſtantiam, ſublimiorem quoque virtutem a ſe flagitari ſentiens, multo magis quam umquam antea laborandum, vigilandum, connitendum eſſe ſibi perſuaſit. Ac majorem veluti nactus virtutis exercendae campum ita ſecum ſtatuit; eo ferventius Dei opem quaerendam, eo acrius, ac diligentius ipſius gloriam promovendam, Eccleſiae utilitati operoſius inſerviendum, hominumque ſalutem curandam multo magis, atque tuendam. Ergo de prioris vitae inſtituto, ac ratione nihil omnino remittens, Cardinalis quidem titulo, inſignibus,

atque honoris praerogativa, ceterum modeſtia, frugalitate, laboribus, curis, vitaeque aſperitate idem qui antea Epiſcopus, niſi, quod nova fiebat in eo virtutis, & ſanctitatis acceſſio.

Ad Eccleſiae vero procurationem quod attinet, intermiſſas brevi abſentiae ſuae tempore viſitationis curas, quo ſolebat labore, & contentione repetiit, eaque demum feliciter abſoluta, Synodum Dioeceſanam indixit in kal. Septembres Anni MDCLX. Hanc magna Cleri frequentia celebravit, cum in ſingulis Paroeciis non niſi ſinguli manſiſſent Sacerdotes, qui aegrotis praeſto eſſent. Gravem admodum ad Clericos, & Sacerdotes orationem habuit, quae typis vulgata ſanctiſſimi Paſtoris zelum praefert cum ſumma doctrina, atque eruditione conjunctum. A ferendis novis legibus temperandum ſibi prudenter exiſtimavit; ſiquidem earum copia, ac varietate, uti multitudine remediorum corpora, magis aliquando laborare Rempublicam ſentiebat, quam gravitate morborum. Edita tamen a Praedeceſſoribus ſuis ad diſciplinae inſtaurationem, atque cuſtodiam decreta, quae temporum injuria obſoleſcere coeperant, in memoriam revocavit, eaque ab omnibus in poſterum ſervanda auctoritate quoque ſua propoſuit, atque firmavit.

Haec

Haec ille brevi, quo praefuit Ecclesiae Bergomensi, annorum spatio praestitit; majora etiam facturus, si in coeptis diutius pergendi loci, & temporis opportunitas ei non defuisset. De quibus breviter scribenti nullum magis idoneum testimonium offerri, aut majoris auctoritatis potuit, quam Petri Cardinalis Prioli, qui ei in Bergomensis Ecclesiae administratione non multis post annis successit. Is enim ad Clementem XI. P. M. de Barbadico scribens: „ Ecclesiam, inquit, Bergomensem sanctissime, & „ brevi septennii spatio multo plurium annorum mente complexus conformavit moribus, „ sancivit legibus, ornavit doctrina, inducto „ spiritualium exercitiorum usu, Christiana catechesi assidue promota, Dioecesi montana „ praesertim, & non facile pervia diligentissime lustrata, Clero ad disciplinam composito, „ sanctimonialibus ad perfectioris vitae formam „ redactis, Seminario Ecclesiastico redditibus aucto, & pietatis, ac literarum studiis exculto, „ nobilium, ac plebis piis coetibus institutis, „ populoque omni ad bonam frugem revocato.

In eandem quoque sententiam, iisdemque fere praeconiis ejusdem Cathedralis Capitulum datis ad Pontificem literis haec de Pastore, atque

que Antiſtite olim ſuo memoriae prodebat: „ Vi-
„ get adhuc in Bergomatum animis dulciſſima
„ geſtorum ejus recordatio, & frequens in ore
„ omnium praedicatio. Exſtant paſtoralis ipſius
„ ſolicitudinis etiam in poſtremis Dioeceſis vil-
„ lulis, in aſperioribus aditu, ſituque montibus
„ aere perenniora monumenta. Unius ſeculi quis
„ credat, quae vix fuere ſeptennii, & infirma
„ ſemper valetudine, quam ultro adhibitae cor-
„ poris afflictationes augebant.

Luculentius demum Parochorum Urbis Congregatio ad eumdem Pontificem Maximum de Gregorii zelo, animarumque ſtudio plane admirabili haec teſtabatur.

„ Praeibat itaque Gregorius exemplo quo
„ vocabat imperio, & vita Epiſcopi erat Paro-
„ chorum norma, & cenſura. Ad orationis fre-
„ quentiam animarum Curatores ſolicitabat? Ipſe
„ quod in Martino Epiſcopo laudatur, invictum
„ ab oratione ſpiritum non relaxabat. Ad Sa-
„ cramenta ſancte tractanda hortabatur? Ipſe in
„ Sacris ſanctitatis ipſius ſpecimen ſe praebe-
„ bat. Urgebat ad catholicae Fidei praeceptis,
„ & myſteriis imbuendos commiſſos noſtrae cu-
„ rae Populos? Chriſtianae doctrinae ſcholas
„ ipſe aſſiduus obibat, non hyemis hic acrius
„ ſae-

„ ſaevientis rigore, non aeſtatis fervore deter-
„ ritus, ſi quos rudiores inveniſſet patienter in-
„ ſtruens, inſtructiores laudibus, & praemiis
„ excitans, omnes demum inflammans ad ſan-
„ ctum diſcendi opus, quod ſi unquam ferbuit,
„ ſub illo Epiſcopo fuit, & ad haec uſque tem-
„ pora favente Deo manſit. Intenſiorem de ani-
„ marum ſalute ſolicitudinem exigebat? Prin-
„ ceps in ea omni conatu promovenda. Ad ter-
„ renarum rerum contemptum, ad eleemoſyna-
„ rum in egenos largitionem, ad ſacras caere-
„ monias rite obeundas facem ipſe praeferebat
„ animo humana cuncta ſupergreſſo, divitiarum
„ contemptor, in pauperes copioſiſſime effuſus,
„ divinorum rituum ſervantiſſimus, adeo ut ſi
„ illi periiſſent, ex uno Gregorio ſacris operan-
„ te, & Divina peragente exſcribi potuiſſent.
„ Praemonſtrabat in ſe ipſo quam in Dei cul-
„ tu religionem, in Templorum nitore diligen-
„ tiam, in pervicacioribus corrigendis lenitatem,
„ in vitae ratione diſciplinam a Parochis, ce-
„ teriſque Templorum miniſtris deſiderabat. In
„ ferenda onerum Parochialium cura ipſum ha-
„ bebamus Ducem, quem ſequeremur, ad mo-
„ rientium aedes die, ac nocte accurrentem,
„ diſſidia inter nobiles componentem, in omni
„ pa-

„ patientia, & labore arguentem, obſecrantem,
„ increpantem, creberrimas, eaſque ferventiſ-
„ mas conciones habentem, & verba vitae ſu-
„ per mel, & favum dulciora ſundentem: om-
„ nia demum Epiſcopalia munera alacriter obe-
„ untem. Quot ille reluctantes ad animam fla-
„ gitiis inquinatam ſacra exomologeſi expian-
„ dam, & jamdiu intermiſſam Angelorum Eu-
„ chariſticam eſcam revocavit? Quot puellas e
„ pudicitiae diſcrimine cura, & aere ſuo eruen-
„ das curavit? Quot lapſas in poenitentiae aſy-
„ lo collocavit? Gregorius perditorum reſtitu-
„ tor, afflictorum perfugium, viduarum patro-
„ nus, orphanorum Pater. Gregorius bonarum,
„ ac maxime divinarum literarum ſtudia exci-
„ tavit, iiſdemque ipſe excultiſſimus, quibus
„ tantum temporis tribuebat, quantum alii ad
„ ipſam requiem animi, & corporis ſibi ſumunt.

Habeant igitur Lectores paucis quidem, ſed vivis admodum coloribus tanquam delineatam, expreſſamque Barbadici Paſtoris ſanctiſſimi imaginem; quam ſi meis ipſe verbis effingere voluiſſem, haud ſcio an luculentius potuiſſem illuſtriora, quae ille in Bergomatum Eccleſiam contulit, beneficia, & commoda recenſere.

CA-

CAPUT X.

A Bergomensi Ecclesia ad Patavinam transfertur.

RES adeo praeclare gestas, ac tanta cum laude administratam Bergomensem Ecclesiam cum Pontifex Summus Alexander VII. consideraret, ampliorem Dominici agri portionem Gregorio designandam ac committendam putavit, fore sperans ut uberior inde messis tam eximii cultoris industria Ecclesiae obveniret. Nec fuit illi ad perficiendum, quod animo jamdudum conceperat, occasio diu expectanda. Nam per idem tempus anno videlicet MDCLXIII. mense Novembri Georgio Cornelio vita functo Patavinorum Ecclesia novum Antistitem expectabat. Itaque de Barbadico in demortui locum sufficiendo statim Alexander cogitavit, ac ne exquisito quidem, aut expectato illius assensu, ad eam sedem translatum declaravit. Mox dato translationis diplomate amantissimis eum literis cohortatus est, ut omni cunctatione, & causatione omissa novum onus subiret, collatisque sibi a Deo viribus ferre non detrectaret. Ad inexpectatae

rei nuncium Gregorius aeſtuare vehementer animo coepit, ac varias in partes diſtrahi. Tum ſi quo modo recuſare, ac defugere poſſet graviſſimam ſarcinam, ne quod erat illi acerbiſſimum, a ſponſae ſuae ſinu divelli cogeretur, rationes omnes excogitavit; eamque in primis verſabat animo, quod alienum a ſeveriore Eccleſiae diſciplina, atque ſacrorum Canonum praeſcripto videretur, quempiam ab una Epiſcopali ſede ad alteram ſine cauſa traduci. Itaque rem omnem cum Johanne Paulo Oliva tum Pontifici a concionibus, deinde Societatis Jeſu Generali Praepoſito communicandam putavit, rogavitque hominem, quam ſtudioſiſſime potuit, ut ab ea mente Pontificem dimoveret rationibus, ut ſibi videbatur, ad id perſuadendum graviſſimis. At operam ille ſuam inanem prorſus apud Pontificem futuram intelligens, hanc ad eum epiſtolam dedit, qua inducere conabatur, ut Pontifici imperanti morigeraretur, neve conſilia animi ſui quantumvis aequa viderentur pluris faceret prae Pontificis voluntate. „ Momenta rerum, atque rationum diligenter expendi, quibus Eminentiae Veſtrae viſum eſt ab „ Eccleſia Bergomenſi diſcedendum non eſſe tametſi a Chriſti Vicario ad aliam evocaretur.

„ Ego

„ Ego autem ſic exiſtimo, rationibus iis omnibus quamquam optimis praeferendam omnino eſſe divinam voluntatem, tum ſummam illius Dioeceſis, quo deſtinatur, neceſſitatem, manifeſtum denique, in quo aſſidue verſatur, ſub iſthoc rigido, & aſpero Coelo vitae periculum. Jam aulae Romanae ſatis cognitum, perſpectumque eſt, quantum E. V. aliena ſit a quacumque Eccleſiae, vel ſtatus mutatione; novit enim ob id arreptam aliquando ab Urbe fugam; novit praeterea E. V. animum ab omni commodo, vel utilitate averſum penitus, atque alienum: Nihilo tamen ſecius obedientia, quae melior eſt quam omnis victima, ac longe major animarum numerus, quae tanti Paſtoris vigilantia, & exemplo quam maxime indigent, non ſuadere modo, ſed impellere debent E. V. ut divinae ſe alacriter voluntati committat, eamque amplectatur crucem, quam Chriſtus Vicarii ſui manu humeris ejus imponit. Haec eſt conſilii mei ratio nihil temporale, aut terrenum, ſed unam reſpiciens majorem Dei gloriam, atque omnino certam novi Gregis Eminentiam Veſtram praeſtolantis utilitatem.

Quas igitur meditabatur Gregorius elaben-

di, defugiendique vias, cum Pontificis voce praeclusiſſet divina voluntas, cui refragari religio eſſet, acquieſcendum ſibi eſſe intellexit. Quapropter ad ſpem rei bene gerendae excitatus, ac divinae Providentiae confiſus, quae quocumque ſe vocaret, ac duceret, quod ſibi, & Eccleſiae potius, atque utilius futurum eſſet, efficeret, manus dedit, ac paruit ſe totum aequiſſimo animo Deo vocanti permittens.

Fuit ea dies ut Patavinae Eccleſiae felix, ac jucundiſſima, ita Bergomenſi triſtis, ac luctuoſa, quod adempto ſibi egregio, ſanctiſſimoque Paſtori vix parem unquam alium ſe habituram ſperaret. Itaque Grex univerſus in dolore, ac luctu eſſe, conqueri ereptum ſibi optimum, amantiſſimumque Antiſtitem, ac veluti amiſſo Patre orbitatem ſuam deflere. Contra ingenti Patavini geſtire laetitia, efferre laudibus Pontificis Romani judicium, ac novum Gregorio honorem effuſis omnium ordinum plauſibus gratulari: Nihil non felix, fauſtumque ſibi ominari ab eo Paſtore, cujus virtutum, & ſanctitatis fama Italiam compleverat univerſam. Neque ea ſpes Patavinos fefellit, quum nullum fuerit Paſtoralis ſolicitudinis genus, quod a priore Eccleſia in alteram non tranſtulerit Barbadicus,

cus, ut purgatam, expolitamque christianis moribus, beneficiisque insignibus auctam, ad posteri temporis firmitatem optimis legibus communitam, exemplis denique suarum virtutum omni sanctitate ornatam, cumulatamque relinqueret.

CAPUT XI.

Quae primum egerit in Patavino Episcopatu.

PAtavina Ecclesia, cujus originem ab apostolicis usque temporibus Scriptores plerique deducere solent, ut ceteras Venetae Reipublicae Ecclesias amplitudine redituum ad Episcopi dignitatem nobilius tuendam praecellit, ita oneribus superat, atque laboribus ab Episcopo, si modo recte munere ille suo fungi velit, perferendis. Praeest ille antiquissimae, amplissimaeque Civitati, cujus tamen pro ambitu longe minor est civium numerus, incolarumque frequentia. Eorum nonnulli ob agri ubertatem, rerumque copiam, ut fieri plerumque solet, in otio vivunt, alii literas sequuntur, quorum alterum vix unquam, alterum haud ita saepe videmus cum eximiae pietatis studio conjungi. Neque eo secius ea Urbs, ut omnibus bonis artibus, ac disciplinis, ita etiam cultu religionis sem-

ſemper excelluit. Princeps Templum illuſtri ornatur Capitulo, quod Canonicis XXVII. ex quibus dignitates, ut vocant, quatuor, Cuſtodibus ſex, totidemque animarum Curatoribus, Capellanis XLVI. amplius triginta Clericis conſtat. Templa CXVI. in Urbe numerantur; quibus animarum cura adjuncta eſt XXIV. Regularium virorum Coenobia XXI., ſacrarum Virginum Monaſteria, aliaque foeminarum Collegia XXVIII. Xenodochia praecipua ſexdecim, praeter alia pia loca, laicorumque hominum ſodalitia, atque Oratoria. Dioeceſis latiſſime patet ad quinquaginta fere paſſuum millia, oppidis, caſtris, vicis, pagiſque frequens. Templa in ea fere quingenta: maximam partem ampla continetur, feracique planitie, amoeniſque collibus cingitur, iiſdemque frugiferis. Montibus tamen non caret, iiſque aſperrimis, adituque difficillimis, ut alicubi equo conſcendi vix poſſint. In Regiones dividitur XLV. Vicariis, ut vocant, foraneis tributas. Parochiales habet Eccleſias CCCV. In tota Dioeceſi cenſentur hominum capita amplius CCC. millia.

In ampliorem hanc Provinciam translatus Gregorius eo tempore fuit, quo ex ſuſceptis in Bergomenſis Eccleſiae procuratione laboribus, vale-

valetudine erat adeo affecta, atque imbecilla, ut exiguum ei vitae ſpatium jam Medici praenunciarent. Ea in Civitate, in qua ſeverioribus literis, & diſciplinis adoleſcens operam dederat, tum ob proximas paternas aedes, atque affinium, amicorumque Venetorum familias quaſi in ſinu patriae tranquillum, tutumque portum, in quo demum quieſceret, inveniſſe videbatur. At ille, quod acceptum honorem non veterum laborum mercedem, ac praemium, ſed novorum initium eſſe veriſſime reputaret, poſthabitis non tantum vitae commodis, ſed honeſtis quoque levationibus ad mortem uſque continenter laborandum, deſudandumque ſibi conſtituit.

Ut primum itaque novi regiminis clavo manum admovit, quae duo ſemper gerebat in oculis, divinæ gloriae incrementum, & commiſſi ſibi Gregis ſalutem omni ope, ſtudio, ac diligentia promovenda ſuſcepit. Atque ut ab omni alia ſolicitudine, & cura expeditus, ac liber, in ſolas incumbere poſſet Paſtoralis muneris partes, rei familiaris adminiſtrationem a ſe prorſus amotam in alios rejecit. Idoneos ergo Epiſcopali menſae Sacerdotes praefecit, quibus prudentiae, & fidei laude probatos aliquot laicos adunxit, ut ab Oeconomis, Procuratoribus, ceteriſque

risque administris dati, acceptique rationes exigerent, deque omnibus iis decernerent, quae ad Familiae expensas, aut reditus pertinerent. Quo id primum consequebatur, ut ad veteris disciplinae normam, Conciliorumque decreta non sine testimonio in re pecuniaria esset Episcopi administratio, tum ut ipse non solum omni suspicione avaritiae careret, sed ingenti curarum parte, ac molestia liberaretur.

Jam vero cum nihil grave sine consilio aggrediendum, ac sine aliorum opera perfici posse intelligeret, neque se unum tantis parem esse oneribus, quibus premeretur rerum gerendarum, exemplo Mosis quod sacris literis proditum est, quae leviora esse viderentur, minorisque momenti, singula in fidissimos, atque idoneos homines transferre constituit, qui probitate, ingenio, & prudentia valerent plurimum, atque in variis ad Ecclesiae commoda ministeriis adjutricem ipsi manum praestarent. Viros itaque quoscumque potuit probos in primis, ac literatos cum ex ipso Patavinae Ecclesiae sinu, tum aliunde, ac praesertim ex Mediolanensium Oblatorum Congregatione, aliisque coetibus advocavit, quibus varia committeret Ecclesiae munera. Non ita tamen in regiminis sui partem eos adscivit,

ſcivit, ut onera omnia in eos transfunderet, ſeque curis levaret, atque laboribus; Nam in ſingulorum officia invigilabat ſedulo, ac ſaepe inquirebat, atque in rebus ſingulis ordinandis, diſponendis, ac tranſigendis, minutis quoque, ac temporariis per ſe curandis ita verſabatur, ut ſpiritu, conſiliis, & opera non praeire ſolum, ſed ſuſtentare omnes videretur.

Et in Urbe quidem de auxiliari Sacerdotum manu laborandum ei magnopere non fuit, cum & plures haberet operi idoneos, atque opportunos, & Gregem praeſens ipſe intueri, atque curare facile poſſet; tum conſtituere hominem juris, & Eccleſiaſticae diſciplinae peritum, cui vicariam poteſtatem in univerſos committeret. Praecipua, ac difficilior cura fuit externis Provinciae Eccleſiis idoneos, probatoſque Paſtores praeficere, aut jam conſtitutos in officio diligenter obeundo continere. In eorum propterea delectu accuratiſſimus fuit, in obſervandis autem, exercendiſque jam praepoſitis vigilantiſſimus. Nam deſignatis per ſingulas regiones Vicariis, probatis nimirum, ac gravibus Sacerdotibus, ſingulas Paroecias regionis cuilibet ſuae luſtrandas commiſit, ut in earum Rectores diligenter inquireret, Cleri, populique mores notaret; intueretur,

ac circumſpiceret omnia , accurateque ad Epiſcopum referret, quae in praeſentia curare ipſe, atque emendare non poſſet. Quae vero ab iis ſervandae leges, quae cuique poteſtas eſſet, quae cura exercenda, ſingulari libello deſcripſit, qui typis vulgatus circumfertur. Eos in Urbem aliquando arceſſitos interrogabat diligenter de ſingulis, & quemadmodum muneris ſui partes obiiſſent cognoſcere volebat. Sed de illorum evocatione atque inſtitutis erit alibi opportunior dicendi locus.

Haud ſatis tamen Eccleſiae neceſſitati conſultum putabat, ſi alienis tantum oculis eam luſtraret, niſi cognitum ipſe perſpectumque oculis haberet ſuis Gregem univerſum, & quibus indigeret ad ſalutem remediis diligenter inveſtigaſſet. Quamobrem inſtituta cum Urbis, tum Dioeceſis viſitatione, hanc niſi legitime abſens, graviterve impeditus per ſe quotannis ita obire ſolebat, ut aliquam ſemper Civitatis partem, ac Dioeceſis inviſeret, donec univerſam, qua late patet, Provinciam circumiret. De comitatu autem, frugalitate, curis, atque laboribus eo in munere adhibitis non eſt cur plura dicamus; ſunt enim huc transferenda, quae de Bergomenſis Eccleſiae viſitatione ſupra indicavimus,

vinius, cum eandem retinuerit in utraque Dioecesi peragranda vitæ rationem, ac disciplinam.

CAPUT XII.

De Clericorum Seminario, aedibus amplificato, reditibus, scholis, aliisque institutis, ac beneficiis aucto.

PRimas componendae, ordinandaeque Ecclesiae cogitationes, & curas ad Ecclesiasticorum hominum coetum convertit, quo nimirum sancte, riteque instituto facile Populus ad religionis, ac pietatis officia revocaretur. Cum vero intelligeret idoneos Ecclesiae Ministros nonnisi ex optime institutis Clericis fieri posse, quantaque vis in recta horum institutione ad reliquum vitae cursum inesset, in id primum operam contulit, ut Ecclesiae addicti adolescentes pietate, ac literis qua fieri posset maxima diligentia excolerentur; Sed quod erat pro illis ad Concilii Tridentini leges Patavii excitatum jam olim Seminarium, vel ob aedium angustias, vel ob annui proventus tenuitatem paucos admodum pro Dioecesis amplitudine ferebat alumnos. De

illo itaque amplificando, augendoque consilium primum capiendum fuit, quod etsi magnis difficultatibus impeditum videbat, strenue tamen rem aggressus, brevi, ac feliciter absolvit; Nam ingenti pecuniae vi Seminarii aedes a veteri angustiore loco in commodiorem, amplioremque transtulit, atque ita perfecit, ut novus aedificii conditor videri posset, ac dici. Proventus deinde multos adjecit; Nam collata sibi jampridem Sacerdotia eidem Seminario Apostolicae Sedis adprobatione concessit, atque in perpetuum addixit, ut auctis subinde censibus amplius centum in eo sustentarentur alumni.

Rebus ita constitutis, adolescentes non antea in Seminarium admittebat, quam eorum genus, indolem, mores explorata diligenter haberet. Tum quo animo ad Ecclesiae stipendia accederent; num certo divini Numinis afflatu, an caeco ineuntis aetatis impetu; num honoris, commodi, aut lucri causa, an, quod unum Ecclesiasticis viris spectandum, divinae gloriae, tum suae, aliorumque salutis studio exquirebat. Cumque non sibi eos tantum, sed Ecclesiae utiles esse oporteat, ingenium quoque ad optima studia accommodatum requirebat; quod si aptos, idoneosque comperisset, Seminarii Praefecto, egre-

egregiisque Professoribus instituendos tradebat. Iisdem porro legibus cum alumnos, tum Professores, ceterosque Seminarii ministros regi voluit, ac gubernari, quas Carolus Borromaeus ab se conditis Seminariis constituerat, addita tamen illis peculiari quadam studiorum methodo, seu compendiaria de tradendis disciplinis institutione, quam pro sua in iis omnibus eruditione Gregorius ipse conscripserat.

Conquisitos undique, largisque stipendiis conductos disciplinarum fere omnium Professores egregios scholis a se ample magnificeque instructis, apertisque praefecit. A Latinae, & Graecae linguae institutionibus alumnorum studia iniri jussit, quo via illis ad omnem literaturam, atque elegantiam sterneretur. Hebraicam, eique affines Syriacam, atque Chaldaicam ad eas percipiendas idoneis tradi voluit, quod intelligendis, atque interpretandis divinis Scripturis non exiguam utilitatem atque subsidium afferre posse intelligeret. Cumque animo perlustrasset vastissima Orientis spatia, in quibus Arabica fere sola dominatur, alicubi vero Turcica, & Persica, harum quoque Linguarum magistros constituit, qui christianae militiae tyrones pro catholica Fide pugnaturos praemunirent, atque instrue-

ſtruerent armis adverſus Satanae imperium iis in regionibus late diffuſum. Humanioribus literis ſatis imbutos ad ſeveriora Philoſophiae, Matheſis, atque utriuſque Juris ſtudia traducebat; impenſius tamen divinarum rerum ſcientia, atque Eccleſiaſtica Hiſtoria eos informari, imbuique cupiebat. Hanc enim cum a prima adoleſcentia diligenter ipſe coluiſſet, ita deinceps amavit, ceteriſque praetulit ſtudiis, ut eam domi praelegere, ac Clericis nonnullis explicare a ſua dignitate non putaret alienum.

Ut autem ſanioris doctrinae depoſitum per Apoſtolorum manus ad Succeſſores Epiſcopos delatum, iiſque a Paulo cum primis commendatum, qua maxima poſſet fide, ac diligentia tueretur, magnopere cavit, ne Theologiae Profeſſores, vel auditores novitatis ſtudio abrepti circumferrentur omni vento doctrinae, ſed eum unum ſequerentur ducem, atque magiſtrum, cujus veſtigia qui fideliter preſſerit, a veritatis tramite deflexiſſe nunquam inventus ſit. Itaque Theologiae Profeſſoribus hanc legem indixit, ut „ ſequerentur omnino doctrinam S. Thomae, quam „ diſcipulis non ſcribendo, ſed ex ejuſdem Do„ ctoris Summa typis impreſſa explicando tra„ derent, eumque propterea non ſolum pro-

„ prium,

„ prium, sed unicum Doctorem haberent, &
„ ponerent in eo operam, ut auditores erga il-
„ lum quam optime afficerentur : & *post pau-
„ ca*: Explicatis, *inquit*, S. Doctoris articulis, nul-
„ lam aliam quaestionem instituat, difficultati-
„ bus tamen non omissis; satisque bonos Theo-
„ logos se sciat effecturum, si sola doctrina S. Tho-
„ mae suos Auditores erudiat „. Eo nimirum erga Angelicum Doctorem ferebatur studio, ut ejus scripta, quasi divinitus tradita, impense coleret, ac veneraretur. Quo suum propterea erga ipsum cultum praecipua significatione declararet, remque faceret Ecclesiae perutilem, nitidissimis Seminarii sui typis S. Thomae Summam Cardinalis Cajetani, & Seraphini Caponii commentariis illustratam edi curavit: Sed cum opus magnifice, ac splendide a se inchoatum morte praeoccupatus absolvere non potuisset, ejusdem in Episcopatu Successor Georgius Cardinalis Cornelius non minore studio, sumtuque perfecit, ac summo Reipublicae literariae bono vulgavit. Jam ne ullum ad fovenda, atque promovenda literarum studia subsidii genus desideraretur, optimis ad quamlibet disciplinam comparatis libris amplissimam Bibliothecam instruxit, quam Seminariensium suorum usui perpetuo dedicavit.

vit. Typographiam quoque illuſtrem, ac nulli Italicarum ſecundam aere ſuo comparatam eidem attribuit. In ea praeter omnis generis characterum varietatem, copiam, atque nitorem, quibus inſigniores Typothecae abundare ſolent, Orientalium quoque characterum matrices,& formas poſuit, quo perutiles Orientalium Miſſionum Miniſtris libri ederentur ad catholicae Religionis praeſidium, propagationem, & incrementum. Ac primum tanti beneficii veluti ſpecimen prodiit iis formis excuſus Alcorani Textus arabicis characteribus, iiſque pulcherrimis, ex arabico idiomate in latinum translatus a Ludovico Maraccio, appoſitis unicuique capiti notis, atque refutatione Tomis duobus in folio, convellendae Muhamedanae ſuperſtitioni, Turcarumque converſioni procurandae opus ſane accommodatiſſimum..

Profeſſoribus, alumniſque ad optima ſtudia incitandis, dici vix poteſt quantam adhiberet induſtriam, ac diligentiam. Seminarium frequens adibat, perſaepe etiam ex improviſo aderat praelegentibus, diſputantibus, colloquentibus. Praeſentia ſua opus urgebat, laudabat ſolertes, arguebat ſocordes, excitabat torpentes. Bis quolibet anno ſingulos ad examen vocabat; Prae-

Praeerat ipſe , uniuſcuiuſque ingenium , atque in literis profectum exploraturus . Omnes demum paternis cohortationibus , promiſſis , aut praemiis ad aſſiduitatem , & curam in ſtudiis adhibendam incitabat . Quid ? quod Profeſſoris partes aliquando obire tanquam hypodidaſcalus non gravabatur , perinde ac ſi una haec Epiſcopi eſſet occupatio ? Eorum in primis ſtudium vehementer probabat , qui emenſo Theologiae curſu ſacrae eloquentiae operam darent , atque in ſcribendis , recitandiſque concionibus ſedulo verſarentur . Nihil ſcilicet optabat ardentius , quam ut idonei formarentur animarum Rectores , qui divini verbi miniſterio , in quo populorum ſalus magnam partem poſita eſt , ſpiritualis vitae ovibus ſuis alimenta praeſtarent . Eo in munere adoleſcentes exerceri omnes jubebat, experturus quid poſſet quiſque , quantumque in dicendo valeret . Ingentem vero ſolicitudinis ſuae fructum cepiſſe ſibi videbatur , cum eorum quempiam e majoris templi ſuggeſtu in magna auditorum frequentia , non ſine laude concionantem audiret . Vana tamen , atque in minimis ducens ornamenta ſcientiarum , niſi ſint cum vitae innocentia , ac religione conjuncta , nihil prius habuit , quam ut teneri adoleſcentium ani-

mi ad verae, ſolidaeque pietatis, atque virtutis cultum informarentur. Gravem ergo, probatiſſimumque Sacerdotem eorum moderatorem conſtituit, qui clericalis vitae diſciplina eos rite inſtitueret, chriſtianae doctrinae capita, Eccleſiae ritus, ac ceremonias accurate doceret, Sacramentorum uſu, orationis ſtudio, conſcientiae diſcuſſione, piiſque aliis exercitationibus, conſtituta horarum partitione, diligenter excoleret.

Neque contentus aliena fide, ac vigilantia, ipſe quoque in Rectoris, Magiſtrorumque partes, & onera deſcendebat. Nam totos aliquando dies in Seminario tranſigens, veluti cinctus filiorum corona Pater, inter alumnos familiariter verſabatur, ac pia miſcens colloquia, rerum ſpiritualium communicatione, & charitatem ſpirantibus verbis teneras mentes ad virtutem, pietatemque accendebat. Locum in eodem Seminario deſignaverat, quem *Aſceticum* vocabat: Eo ſecedere bis in anno ſpiritualibus exercitiis habendis alumnos omnes volebat: Parochos quoque, Sacerdoteſque Urbis, ac Dioeceſis una ſaltem in ſingulos annos hebdomada eo loci convenire juſſerat ad eaſdem exercitationes accurate obeundas.

At

At nunquam major ejus animum cura pulſabat, quam cum autumnalibus feriis e Seminario, & Urbe facta eſſet alumnis diſcedendi poteſtas. Timebat enim vero, ne ſub liberiore coelo remiſſione diſciplinae juvenili licentiae laxarentur habenae, ne qua labes haereret moribus, ne ſtudiis irreperet torpor, & languor pietati. Rus itaque conceſſuros Dioeceſanis Paſtoribus, ac Regionis Vicariis veluti cariſſima Eccleſiae ſuae pignora peramanter commendabat, ut eorum vitae conſuetudinem ſedulo obſervarent, caverentque, ne a ſuſceptis inſtitutionibus vel minimum deflecterent, atque aberrarent: Curarent in primis, ut Eccleſiam, catecheſim, & Sacramenta frequenter obirent, laicorum, ac foeminarum conſortia vitarent, in inceſſu demum, habitu, ſtatu, ac ceteris actibus ſuis nihil admitterent, quod ab Eccleſiaſtica honeſtate, gravitateque abhorreret. Ubi vero ad Urbem, ac Seminarii aedes revertendum erat, literis Parochorum manu, ac ſigillo obſignatis, a Vicario quoque foraneo ſubſcriptis, de toto illorum vitae genere admoneri, ac certior omnino fieri volebat, hoc ita ſibi cordi eſſe palam denuncians, ut ab iis id non optaret modo, ſed pro ſua auctoritate, & imperio exigeret prorſus, at-

que juberet. His optimus Paſtor paternae ſollicitudinis curis, ac ſtudiis illud eſt conſequutus, ut Patavinum Seminarium, cui par nullum fortaſſe Italia admiratur, cum bonarum artium, ſcientiarumque omnium Athenaeum, tum religioſorum aſceterium, ac domicilium quoddam pietatis, modeſtiae, religionis chriſtianae, atque Eccleſiaſticae diſciplinae ſchola videretur. Praeclari inde Sacerdotum manipuli prodiere in Eccleſiae Patavinae cultum, ornamentum, & decus, neque exigua tanti beneficii pars ad alias quoque per Italiam Eccleſias manavit. Nam deducti ex illo Profeſſores egregii, alumnique a multis Epiſcopis conquiſiti in eorum Seminaria inſtitutam a Barbadico ſtudiorum, ac diſciplinae formam tranſtulerunt magno ubique literarum ſubſidio, pietatiſque emolumento.

Seminario ſic conſtituto peramplum addidit aere ſuo pro nobilibus adoleſcentulis Collegium; ac ſimile alterum in agro Patavino condidit ad Sanctae Mariae de Treſto, ubi veteris, ſuppreſſique Monaſterii aedes magna pecuniae ſuae vi comparatas in ampliorem, atque elegantiorem formam reſtituit, atque alumnorum uſui deſtinavit. Optimis utrumque legibus, inſtitutiſque fundavit, ſtabilivitque, ac ne quis rei

rei domesticae angustia impediretur, quominus eas artes addisceret, quibus instrui, atque exerceri solent nobili loco nati adolescentes, suis ipse sumtibus cum eos, tum Praeceptores alebat, ac regia plane munificentia dignis christiano nomine, atque splendore generis moribus, & disciplinis instituendos curabat. Quo uno, eodemque beneficio Ecclesiam simul, atque Rempublicam demerebatur, quod non modo praeclaras artes, & literas, sed pietatem quoque, ac religionem promoveret, atque firmaret.

CAPUT XIII.

De adhibita in Clericis initiandis, atque Ecclesiae Ministris designandis cura, ac diligentia.

QUod Apostolus Tito suo praeceperat ne cuipiam cito manus imponeret, id Gregorius in primis diligentissime cavit. Eorum, qui sacrae militiae nomen daturi essent, quemadmodum supra indicavimus, non genus modo, & parentes, institutionem, & indolem antea explorabat, sed quo spiritu, quove consilio ad novae ineundam vitae rationem ducerentur sedulo

dulo investigabat. Permagni enim referre putabat qua quis vocatione ad clericalem statum accederet, ne videlicet vitae sustentandae necessitate, commodi, honoris, vel lucri spe, aut humanas alias ob rationes Ecclesiae stipendiis militare quaereret, sed unam Dei gloriam spectaret, animarum salutem, atque Ecclesiae utilitatem. Haec sacris initiari postulantibus graviter denunciabat serio cogitanda, & quos ad ea praestanda minus comparatos suspicaretur, omnino rejiciebat. Semel autem admissos, atque in Clerum cooptatos non prius ad ecclesiasticos gradus, & ordines provehebat, quam multis, certisque experimentis eosdem probasset. Magnam de eorum vitae probitate, consuetudine, ac moribus disquisitionem instituebat, de contubernio, ac sodalibus, de vestibus, ac tonsura, de catechesis, ac sacramentorum frequentia, de Ecclesiae ministerio, ac divinis officiis, deque ceteris plerisque ad Clericorum disciplinam pertinentibus inquirebat, & Parochorum, vitaeque spiritualis Magistri certum de iis testimonium requirebat. Nec ea diligentia, atque investigatione contentus candidatorum nomina in Episcopali Tabulario descripta diu ante ordinationem palam exponi jubebat, quo publica in eos fieret

fieret inquiſitio; Nec mores dumtaxat, ac indolem, ſed ingenium quoque, & doctrinam accurato diſcutiebat examine: ac primum ſingulos de chriſtianae doctrinae capitibus percunctari ſolebat, cum ut eorum in obeunda catecheſi diligentiam exploraret, tum ut rei omnibus neceſſariae ſtudium, atque exiſtimationem augeret. Paucis admodum bene, ac feliciter id cedebat periculum; repellebantur plures, quam qui admitterentur, pari eorum, & Cardinalis triſtitia, qui pro Eccleſiae amplitudine, ac neceſſitate laborare ſe identidem querebatur miniſtrorum penuria, nec tamen de ſua in adprobandis, admittendiſque ſeveritate quidpiam remittebat, ſatius ducens paucos habere, ſed aptos, quam ineptos multos, ac male moratos.

Sed in eorum praecipue mores inquirebat, ac ſcientiam, qui animarum curae, ac regimini admovendi eſſent, nec in eo tantam abs ſe curam, diligentiamque adhiberi poſſe unquam putabat, quantam rei gravitas poſtularet. Intelligebat nimirum Parochis officii ſui ignaris, aut negligentibus, continuo & populorum mores prolabi, & chriſtianam laxari diſciplinam, & religionis cultum exſolvi, atque convelli, vitia denique omnia, & corruptelas in Eccleſiam facile

cile invehi. Timebat propterea, ne in re graviſſima laberetur imprudens, ac poteſtate abuteretur ſua in amatiſſimi gregis perniciem, cujus portionem alienae fidei committebat. Ergo adhibita, quod in gravioribus aliis rebus faciebat, diligentiſſima praeparatione, imploratoque per multas preces, & hoſtias caeleſti praeſidio, tantam in eo ſpem ſtatuebat, quantum proprio diffidebat judicio. Id porro cavebat in primis, ne quidquam alienis tribueret officiis, ſtudiis, gratiae, humaniſque rationibus. Qui hac via, vel artibus animarum curam, ſeu quodpiam aliud Eccleſiae munus extorquere tentaret, cum in gravem ipſius offenſionem incurrebat, tum vero de omni ſpe excidebat omnis ejuſmodi rei ab eo in poſterum conſequendae. Ac quemadmodum ipſe nonniſi invitus, ac renuens Epiſcopatum acceperat, ita paſtorali cura indignos habebat, qui ambitu quodam ad eam poſtulandam accederent. Etſi autem candidatorum merita ſatis comperta apud ſe haberet, atque explorata, ut de ſingulis deliberare, ac ſtatuere per ſe tutiſſime poſſet, coacto tamen Examinatorum coetu horum magis quam proprio in optimorum delectu utebatur judicio. Denunciabat omnibus ſe nullius ſacerdotii collatorem, vel arbitrum eſſe,

esse, sed meritorum testem, atque declaratorem; Quod si digniorem praeteriisset, certam injuriam ei se facturum esse, debitoremque eidem futurum omnium fructuum, quos ab eo sacerdotio exclusus non percepisset. Paribus tamen duorum meritis, eum praeferre solebat, qui nullos apud se propinquos haberet, fore sperans, ut eorum loco sibi adjungeret pauperes Ecclesiae bonis sustentandos; dicere solitus, eos animarum curatores, qui consanguineos alunt otio torpentes, ipsorum magis ruinae, quam firmamento studere. Hos enim superstites, cum proventus nullos habeant, tum arte, atque industria destituti sint, omni postea carere subsidio, quo vitam, familiamque sustentent.

Quam vero in Parochis doctrinam cum vitae probitate conjunctam requirebat, eamdem a ceteris omnibus Poenitentiae Sacramenti administris exigebat. Alienis communicare se peccatis existimasset, si minus probis, ac doctis de iis judicandis potestatem contulisset, & quanta maxime posset diligentia, de illorum scientia, integritate, ac prudentia experimentum, ac periculum accuratissimum non fecisset. Semel autem ad id muneris adprobatos non uno satisfecisse sibi putabat examine. Metuebat enim

ne quam ad primum ſui experimentum attulerant ſtudii contentionem, eo defuncti periculo ſenſim remitterent, & de lato doctrinae, ac ſcientiae ſuae judicio quaſi ſecuri, otio, deſidiaeque indulgerent. Ergo ut ſolicitos ſemper, ac ſtudiis exercitatos haberet, primum Congregationes de quaeſtionibus ad conſcientiae moderationem ſpectantibus inſtitutas, quae ſemel in menſe habebantur, adire omnes jubebat: Tum Parochorum adjutores, quos *Capellanos* vocant, alioſque Sacerdotes, de quorum ſtudiis certus omnino non eſſet, novo quotannis examine experiri, ac probare ſolebat.

Jam vero quam jugi, aſſiduaque lectione ex purioribus Ethicae Chriſtianae fontibus hauſerat ipſe morum doctrinam, eam ut omnes imbiberent, ac in Poenitentiae ſacramento adminiſtrando adhiberent, omni ope, ſtudioque curabat. Cavebat ſcilicet, ne conſcientiarum moderatores, ac judices eos conſectarentur duces, atque magiſtros, qui crudeli benignitate vulnera palpant, non reſecant, blandiuntur aegris, non medentur, anguſtam laxant peccantibus ſalutis viam, & falſa ſecuritate deluſos in aeternum ſecum interitum facile abripiunt. Quapropter exitioſam illam, quae tum maxime in doctrinam morum

morum irrepſerat opinandi licentiam, eoſque abſolvendi facilitatem, qui in proxima verſantur peccandi occaſione, graviter eſt inſectatus; Utque eam procul ab Eccleſiae ſuae finibus veluti animarum exitium, ac peſtem arceret, publico cavit edicto, ne quiſpiam ſub anathematis poena, ſuique muneris privatione ſacram iis abſolutionem impenderet, qui in proximo labendi periculo, aut prava peccandi conſuetudine verſarentur. Neque vero (monebat ipſe literis ſuis) tam leviter iis credendum, qui vitae emendationem pollicentur, quippe qui verba dent Sacerdoti, ut ab incauto indulgentiam extorqueant, ſed, ut eſt in proverbio, facile ad vomitum revertantur. Itaque non antea expiari, atque abſolvi jubebat, quam occaſiones ſummoviſſent, conſuetudinum vincula abrupiſſent, ſcandala abjeciſſent, certa demum emendationis argumenta exhiberent. Poenitentes denique ipſos per Jeſu Chriſti Redemptoris viſcera obteſtabatur, ne ſe blandis, ſed exitioſis doctrinis deliniri, ac falli permitterent: ſic vero exiſtimarent, atque ſtatuerent, eos qui alia ex aliis peccant, atque in confeſſa ſaepe flagitia revolvuntur, id demum efficere, ut remedium ad hominum ſalutem inſtitutum in ſuam ipſorum pariter, &

Sacerdotum molliter ipsis conniventium perniciem convertant. Haec porro cum diceret, atque inculcaret vir lenissimae indolis, haudquaquam illorum severitatem probabat, qui obliti cujus locum teneant, miseros homines ad salutare poenitentiae tribunal accedentes male accipiunt, & detecta sibi eorum vulnera, non uti misericors ille Samaritanus oleo fovent ac vino, sed aceto, ut ita dicam, exasperant, ac durius contrectantes faciunt multo graviora. Quapropter Sacramenti Poenitentiae dispensatoribus temperamentum quoddam rigoris ac lenitatis commendare solebat, quod neque ab austerioribus theologis laxioris indulgentiae nomine reprehendi, nec a benignioribus praeposterae severitatis nota insimulari posset, atque traduci.

CAPUT XIV.

De variis ab eo institutis Congregationibus.

Quam ad Cleri disciplinam, & studia literarum provehenda principio adhibuit diligentiam, & curam, novis S. Caroli exemplo institutis confirmavit, & auxit, quo majora sibi Ecclesiae administrandae subsidia compararet. Primum enim cum uberem in agro sibi commisso

ſo animarum meſſem, operarios vero ad eam colligendam paucos eſſe animadverteret, divini Patrisfamilias exemplo quoſcumque ad id operis idoneos viros invenire poſſet, ſemel atque iterum advocavit. Commune Clericis, & Sacerdotibus conflavit in Seminario collegium ad regularis ſimilitudinem inſtituti, cui dare nomen qui vellent, ſub certis legibus adſcribebantur. Liberalium artium ſtudio, atque eccleſiaſticis diſciplinis pro ingenio quiſque ſuo diligenter imbuebatur, atque ad varia Eccleſiae miniſteria initiabatur. Epiſcopo multo magis quam ceteri addicti, ab ejus nutu, & arbitrio pendebant omnes ad varia pro Eccleſiae neceſſitatibus munera obeunda comparati. Subſidiarium itaque habebat in his Sacerdotum manipulum, ex quo vel adhuc viventibus Parochis adjutores, vel morte ademptis ſucceſſores, collegiis moderatores, ſcholis magiſtros, populis concionatores, ſacrorumque miniſtros extemplo ſufficeret. Eos, qui tenuiſſimis, vel nullis rebus domeſticis eſſent, alebat Epiſcopus aere ſuo; ſacris quoque initiabat, *Menſae* titulo, ut vocabat, *Gregorianae*; Sacerdotiis deinde augebat, vel animarum regimini, & curae pro meritis praeficiebat. Ad ejus ſimilitudinem ſocietatis, quam Mediolani S. Carolus

rolus inſtituerat, hanc ſuam Gregorius Oblatorum Congregationem appellari voluit; cumque Deo bene juvante operariorum numerus in dies augeretur, & fructus, amplioribus aedibus non exiguo ſumtu comparatis, ac Seminario adjunctis omnes excipiendos curavit.

Alium praeterea Cleri univerſi coetum ſub Eccleſiaſticae Congregationis titulo, quam Bergomi quoque inſtituerat, Patavii coegit; Clericos ſcilicet, ac Sacerdotes univerſos hebdomadae cujuslibet quinta feria ad S. Egidii Parochiales aedes convenire juſſit poſt veſperas. Propoſitis primum e Sacra Scriptura, tum ex morum doctrina quaeſtionibus explicandis tempus aliquod impertiebant: de ritibus inde ſacris, atque Eccleſiae caeremoniis diſſerebatur. Sacra demum lectione, atque aeternarum rerum ad certam horam meditatione abſoluta conventus dimittebatur. Quae ut ex ordine fierent, conſtitutis univerſi coetus Rectore, ac miniſtris, certas leges, ac regulas ipſe praeſcripſit, quae inter paſtoralia ejuſdem documenta typis vulgata circumferuntur.

His tamen, quas dixi, Congregationibus gravitate rerum agendarum praeſtabat, ac dioeceſanae Synodi loco aeſtimari poterat Parochorum Urbis,

Urbis, ac Dioecesis conventus, quem singulis annis habebat, ut muneris quisque sui rationem redderet, atque Ecclesiae sibi commissae statum explicaret. Seorsim primum singulos audiebat, ac de iis percunctabatur, quae Episcopi auctoritatem, & curam exposcerent: Tum publico in omnium coetu agebat de Cleri disciplina, de populi moribus, de Paroeciarum incommodis, atque necessitatibus, quarum explicatio communi indigeret consilio. Si quid emendandum, statuendumve fuisset pro Ecclesiarum regimine, proferebatur in medium, tum ipse auditis suffragiis deliberabat, ac decernebat. Omnes demum amantissimis verbis ad Gregis curam, & Cleri disciplinam cohortatus coetum solvebat.

Permagni quoque referre intelligens ad disciplinae custodiam, atque propagationem sacerdotales illos, ac clericales conventus, quos Vicarii Dioecesani in sua quisque regione singulis mensibus ex Provincialium Synodorum instituto, ac praescripto cogere debent, in id magnopere incubuit, ut ad eas regulas, quas edito libello constituerat, omnino celebrarentur. In iis Parochi, ceterique Ecclesiastici ordinis sacra veluti quadam in palaestra ad omnem rei ecclesiasticae perfectionem exercebantur. Agebatur enim

de

de morum difciplina, & confcientiarum moderatione, de ritibus, ac caeremoniis facris, de concionandi ratione, deque variis chriftianae pietatis, ac religionis officiis rite praeftandis, ac promovendis. In Urbe quoque cum Parochos, tum ceteros audiendis confeffionibus defignatos Sacerdotes fingulis menfibus in unum convenire locum jubebat, & propofitas a generali Praefecto quaeftiones de moribus accurate tractari, & fingulorum refponfa in commentaria referri, ex quibus deinde *Cleri Patavini decifiones* conflatae funt, quae Cardinalis Barbadici nomine a Johanne Clericato typis vulgatae leguntur. His porro conventibus, quibus Cardinalis ipfe plerumque intererat, veluti Senatu quodam fapienter admodum, fanctiffimeque regebatur Ecclefia, & Clerus ad optima difciplinae, ftudiorum, ac religionis officia exercitatus, atque compofitus magnam apud laicos homines obtinebat auctoritatem ad eos in officio continendos, & cohortandos ad vitam chriftiano more traducendam.

Addenda eft iis Clericorum Conventibus non inftituta quidem a Barbadico, fed novis fanctionibus aucta, ampliffimeque propagata Congregatio cum laicis, tum ecclefiafticis viris conftans.

ſtans. Ex Urbanis, Dioeceſaniſque omnibus catecheſis chriſtianae ſcholis Generalis una conflata erat, ſeu potius delecta, cujus auctoritati, & imperio ſuberant ſingulae, atque parebant. Illius generalis Prior ab Epiſcopo deſignabatur, cui Aſſeſſores duo addebantur, ac duo Conſervatores cum Superiore. Tum ſex pro urbanis ſcholis Viſitatores, totidemque Regionarii pro ſcholis Provinciae; alii denique inferiores Miniſtri graves moribus, pietate praeſtantes, inſtitutique tuendi, ac propagandi ſtudioſiſſimi. Deſignatum in locum hi conveniebant Epiſcopo Praeſide feſtis diebus, de rebus acturi ad ejuſdem Societatis regimen, atque incrementa ſpectantibus, & quidquid operi neceſſarium videretur, opportune providebant. Mirifice auctis, ac propagatis in Urbe, ac Dioeceſi univerſa Catechiſmi ſcholis, & ſocietatibus; generalem hanc earum Congregationem novis, opportuniſque regulis communire voluit Cardinalis, quas inter cetera ejuſdem documenta typis pervulgatas habemus.

Praetereunda demum hoc loco non eſt, quam a D. Carolo acceptam in ſalutarem Eccleſiae ſuae uſum deduxit Gregorius Patrumfamilias convocatio. Ne debita paternae curae officia a chriſtianis parentibus negligerentur, utque hi libe-

ros, familiamque ſuam ad Dei cultum, & christianam diſciplinam recte inſtituerent, eos ſingulis in Paroeciis coram Rectore ſuo ſemel in menſe convenire jubebat. Is vero domeſticae inſtitutionis praecepta diſerte explicabat, monebatque, ut de propria, filiorumque, ac familiarium ſalute in primis ſoliciti ſe illis magiſtros, & duces voce, & exemplo ad vitam probe, ſancteque traducendam praeberent: Curarent ut nemo quiſquam de familia chriſtianae religionis praecepta, & myſteria ignoraret, quam ob cauſam illius ſcholas adire omnes compellerent, domi etiam inſtruerent, ad divina feſtis diebus officia adeunda, Sacramentaque frequentanda continenter urgerent. Foverent in domo pacem, concordiam, & charitatem. Haec atque hujuſmodi alia ſalutis monita non in eo coetu ſolum, atque colloquio inculcari, verum etiam aſſidue ingeri populo a Parochis, Concionatoribus, & Confeſſariis vehementer optabat, ac porro jubebat. Ac ne parentum memoria facile exciderent, ſed omnium ſemper oculis obverſarentur, ea documenta, quae ad chriſtianae familiae regimen S. Caroli Borromaei juſſu egregio libello comprehenderat Petrus Giuſſani, typis recudi, ac pervulgari curavit.

CA-

CAPUT XV.

Praecipua Gregorii ſtudia ad componendos populi mores, & procurandam gregis ſalutem.

QUae ad generale Eccleſiae Patavinae regimen, atque unius fere eccleſiaſtici Ordinis inſtitutionem pertinent, hactenus indicavimus; nunc quae conſilia, quae ſtudia, quas curas, & artes ad promovendam Gregis univerſi ſalutem Barbadicus attulerit, paucis exſequemur. Ut erat ille divino quodam ardore ad animarum ſalutem omni ope quaerendam incenſus, nihil in eo ſolicitudinis genere facere ſe poſſe exiſtimabat, quod infra rei dignitatem, gravitatemque non eſſet. Nihil propterea inexcogitatum, intentatumque reliquit, quod ad chriſtianam diſciplinam in populum inducendam, vel in eodem retinendam pertinere, ac conferre poſſe putaret. Paſtoralem viſitationem ad id cum primis non modo utilem, ſed neceſſariam eſſe intelligens, eam bis in anno inſtituere, atque obire ſolebat, ac tanta celeritate, ac diligentia quam longe, lateque patet Provinciam univerſam luſtrabat, ut ad conſtitutum a Tridentino Con-

cilio tempus visitationem omnem absolveret. In qua quos subierit labores, quae, & quanta pertulerit incommoda, supra indicavimus, cum de amplitudine Patavinae Dioecesis, deque viarum, atque itinerum difficultatibus diceremus. Ad haec porro accedebant gravissimae visitationis curae, imbecilla hominis valetudo, vergensque in senium aetas, vigiliis etiam, ceterisque afflictationibus debilitata, & attrita. Quos vero ex iis laboribus ceperit animarum fructus literis ipse suis ad Tridentini Concilii interpretes Cardinales datis Anno MDCLXXXIX. parce quidem, ac modeste, ut semper de se, rebusque suis, satis tamen aperte indicavit: Scribebat enim, se magna bonorum omnium gratulatione, lustrata provincia, invenisse Parochos ubique solicitos, plebem christiana catechesi optime imbutam, Templa satis nitida, atque ornata, adeuntium frequentia, Sacramentorum usu, evangelica praedicatione religiose celebrata, gregem denique universum ad Christianae pietatis officia praeclare institutum.

Haec sanctissimus Pastor longo temporis spatio ingentibus curis, atque laboribus, qua verbo, qua exemplo, qua optimis legibus, atque institutis Ecclesiae suae commoda, atque incrementa promovit. Curarum autem omnium ad id perficiendum,

asse-

assequendumque potissima fuit christianae catechesis ubique locorum instituendae, ac propagandae solicitudo. In id cogitationes, & conatus omnes convertit, nec eorum dumtaxat, quorum utebatur ministerio, sed etiam operam ipse suam continenter impendit. Quibus itaque in oppidis, vicis, ac locis apertae non essent christianae doctrinae scholae, quamprimum aperiendas curavit, eoque successu provexit, & auxit, ut qui Episcopatus initio viginti quatuor earum dumtaxat invenerat, jam anno MDCLXXXIX. quadraginta duas in Urbe, CCCXIV. in agro numeraret. Earum porro frequentiam, studium, progressionesque vehementer urgebat. Curabat quamplurimos cujusvis aetatis, ac conditionis homines adscribi Sodalitio divini operis causa instituto, adscriptosque operam illi navare sedulam, ac continentem. Scholas lustrabat festis diebus, ac diligenter recognoscebat; ad puerorum ipse institutionem mira facilitate, & patientia se demittens. Id muneris aliis quoque mandabat, utque ad se accurate referrent quae visitando cognoverant de omni earumdem scholarum ratione, ac progressione volebat. Nec illud est praetereundum, quod singulis nubendis puellis, quae facto de omnibus christianae doctrinae

ctrinae capitibus disputandi periculo, egregie se illis imbutas ostenderent, dotem qua in matrimonium collocarentur statuerat. Reliquis vero scholas ipsas sedulo adeuntibus lectum nuptiarum tempore dono dabat. Paucis omnia complecti liceat Patavinae Academiae Theologorum verbis in Epistola ad Clementem XI. P. M. qua nihil ad sanctissimi Episcopi, & Cardinalis solicitudinem ea in re declarandam afferri certius potest, ac luculentius: „ Totus, inquiunt, ubi-
„ que seu praesens, seu per Epistolas erat in
„ eo, ut statis diebus ad christianae doctrinae
„ scholas in Templis tum pueri, cum natu ma-
„ jores frequentissime convenirent, unde & fa-
„ ctum est, ut bubulcos, & rusticanos, ac quon-
„ dam rudes, non in aequis tantummodo, ac pla-
„ nis locis, sed vel in altis montibus, rupibus-
„ que fidei regulis, divinisque praeceptis admo-
„ dum instructos, & in rebus ad aeternam sa-
„ lutem scitu necessariis ejus opera, sudoribus-
„ que plane Theologos admiremur.

In id praeterea, quod est gravissimum, ac proprium Episcopi munus, evangelicam nimirum praedicationem toto pectore incumbebat, nec sibi committendum unquam putavit, ut vel gravissimis districtus occupationibus tam gra-
vem

vem miniſterii ſui partem relinqueret, vel in alios transferret. Inſtitutum itaque ſemper retinuit, ut feſtis pleriſque diebus, vel ex ambone, vel ex Altari ad populum verba faceret apoſtolico ſane ſpiritu, ac divino quodam ardore, quo audientium animos commovebat vehementer, atque a vitiis abductos in ſalutis viam facile revocabat. Concionandi munus cum Parochis, quorum eſt praecipuum, ac ſingulare, tum Presbyteris omnibus magnopere commendare ſolebat. Eos in primis continenter urgebat, ut paſcerent verbo Gregem, nec paſtoralem vocem ovibus unquam ſubtraherent ſuis: tum alios quoſque, qui idonei viderentur, ad id non hortabatur modo, ſed veluti admotis ſtimulis incitabat. Eo in munere ut Sacerdotes, Clericique exercerentur, provide, ac ſapienter inſtituit, ut ſingulis per annum Feſtis e majoris Templi ſuggeſtu eorum quiſque in orbem de rebus ſacris concionem haberet, & quantum dicendo valeret, experiretur. Concionum autem argumenta ponebat idem ipſe Epiſcopus, quae in tabellam relata ſub anni vulgabantur initium typis impreſſa, atque hoc titulo inſcripta: *Philoſophia Chriſtiana explicanda in Cathedrali Patavina a Clero ejuſdem Civitatis, ac Dioeceſis*. Apoſtolicos viros non Adventus

ventus dumtaxat, ac Quadragefimae tempore, fed alias faepe, quo opus effet, per Dioecefim ad facras miffiones obeundas mittebat. Eofdem per Civitatis plateas, & vias, ac per ipfos meretricularum vicos divinae legis explicare praecepta, jacentefque animas in flagitiorum coeno evangelicae vocis tuba excitare, divini verbi virtute erigere, atque ad fanitatem revocare jubebat.

Quibus tamen id minifterium delegaret quam diligentiffime expendebat, ac ne res fanctiffima violaretur, nemini eam committebat, qui facrae doctrinae copia, virtutumque omnium praefidio, atque ornamentis inftructus non effet. Singulos ad fe arceffitos de munere bene gerendo graviter admonebat, earumque rerum capita, quae altius auditorum animis infigendae effent, indicabat, atque ut res non curiofas, aut difficiles, fed vulgares, ac planas ad populi ingenium confectarentur, atque explicarent, magnopere hortabatur. Ut ea demum, quae verbi Dei miniftrum decent ob oculos propofita haberent, edita jam pridem a Gabriele Cardinali Paleotto Antiftite Bononienfi pro Dioecefis fuae Concionatoribus ad facrae praedicationis munus rite obeundum documenta, Seminarii fui typis edi, vulgarique curavit.

Jam

Jam vero cum a diſtantibus, ac longe poſitis ovibus Paſtoris vocem excipi, audirique non poſſe animadverteret, veterem illam ab Apoſtolis uſque derivatam rationem adhibuit, ut Gregem univerſum per literas adloqueretur, & ſcripto paſceret, atque erudiret, quos voce, & ore non poſſet. Paſtorales itaque Epiſtolas pro rerum, ac temporum varietate ad Clerum, populumque dabat, quo locorum quoque intervallo disjuncti filii audirent diſciplinam Patris. Sic perenni quodam praedicationis, atque cohortationis genere, quae ad communem omnium ſalutem pertinent, oves ſuas edocebat, a vitiis revocabat ad bonam frugem, a diſſolutis moribus ad pietatis officia traducebat, ſanctiſſimis monitis, ac praeceptionibus ad chriſtianae vitae ſanctitatem incitabat. Exſtant earum Epiſtolarum exempla Patavini Seminarii typis edita, atque uno volumine comprehenſa, quae omnium oculis expoſita, ac ſubjecta cum ſint, praeconio, & commendatione noſtra non egent; ſatis quippe ſua ſe praeſtantia, eruditione, atque utilitate commendant; ſunt enim regendae Eccleſiae, ac muneris Epiſcopalis rite obeundi praeclara documenta, in quibus abſolutam, perfectamque ſacrorum Antiſtitis, atque

ſanctiſſimi animarum Paſtoris imaginem, hoc eſt ſe ipſum Barbadicus expreſſit, ceteriſque ad imitandum reliquit.

CAPUT XVI.

De reſtituta, & aucta Sacrarum Virginum diſciplina.

VIrgines quoque ſacras, illuſtrem Gregis ſui portionem, praecipuo, quo decet Epiſcopum, ſtudio regendas ſibi, perficiendaſque propoſuit. Non tam laboris, quam occupationis, ac moleſtiae plena ea ſolet eſſe procuratio; ad ceteras tamen muneris ſui curas hanc ſibi ſedulo adjungens, in ea cum primis ſumma eſt vigilantia & charitate verſatus. Ab ipſo Bergomenſis Epiſcopatus exordio ſolutam admodum in ſubjectis ſibi monaſteriis diſciplinam offendit, nec paucas profeſſionis ſuae immemores virgines ab inſtituto aberrantes invenit. Eas aſſiduis cohortationibus, ac paternae charitatis officiis ſanitati reddere, atque ad veterem diſciplinam revocare curavit; ſed gravia, & multa, quae vetuſtate roboratas conſuetudines convellere volenti expectanda ſunt, incommoda ſub-

ſubiit, remque magnis difficultatibus impeditam, in qua non leviter laborandum eſſet, perficiendam ſuſcepit, obluctantibus hinc, quae in laxioris vitae inſtituto jam conſenuerant, Monialibus, repugnantibus inde, atque obſiſtentibus externis nonnullis, qui partium ſtudio incitati, obfirmatis, diſſolutiſque virginibus plus aequo favebant. Extricavit tamen, ac vicit injectas difficultates Gregorii induſtria, atque conſtantia, idque zelo ac prudentia demum eſt aſſequutus, ut compreſſa vivendi, converſandique licentia ad proprias cujuſque leges, religioſaeque diſciplinae formam Monaſteria ad unum omnia redigerentur.

Erat in Bergomenſi Dioeceſi vetus ſub regula S. Benedicti virginum Monaſterium procul ab Urbe inter nemora poſitum, ut ab hominum frequentia disjunctum, ita multis objectum incommodis, atque obnoxium periculis. Virginum in eo agentium numerus adeo imminutus decreverat, ut divinis obeundis officiis, ſervandiſque inſtituti legibus par omnino non eſſet. Egit itaque omni ope, ac contentione Gregorius apud Apoſtolicam Sedem, Venetumque Senatum, ut publico ſupprimeretur decreto: Tum exiguum illarum virginum manipulum in Civitatem traduxit, atque in ejuſdem Ordinis Monaſterio, do-

nec iis novum compararetur, meliori disciplina instituendas collocavit.

Qui de suis tam erat solicitus, ad alienas quoque paternae charitatis curas extendit. Finitimam Dioecesi suae Mediolanensem Provinciam late vastabat Gallorum exercitus sub Francisco Estensi Mutinensium Duce anno MDCLVIII, Gregorii vero Episcopatus secundo. Gravi, praesentique periculo exterritae, quae Trevillii sanctimoniales erant, fuga sibi consulendum putarunt. Omnes igitur e Monasterio dilapsae in Bergomensem agrum commigrarunt incertae prorsus quo loco consistere possent. Id ubi renunciatum Gregorio fuit, continuo lectas, nobilesque matronas ad eas submisit, ut profugas, palantesque oviculas in Urbem deducerent. Deductas porro humanissime excepit, & aliam alio in Monasterio ad exitum usque calamitatis retinuit, ac sustentavit.

Haec vigilantiae, ac solicitudinis fere praeludia, qua ad Patavinam Sedem translatus in earum custodiam, ac disciplinam deinceps incubuit. Nam Monasteria quasi hortum quemdam conclusum fidei suae commissum reputans, non exteriorem tantum sepem custodiendam, sed interiorem magis culturam omni studio exercendam sibi proposuit,

posuit, nullam ratus posse adhiberi diligentiam satis magnam, ut quam virgines illae, abdicatis terrenis omnibus rebus, dederant Christo, integram fidem praestarent. Itaque literis primum amantissimis ad vota Deo reddenda, instituti que sui leges accurate implendas excitavit, tum pauca ex multis, quae in Dioecesanis Praedecessorum suorum Synodis ad earum gubernationem, ac regimen constituta fuerant, excerpsit, ac libello comprehensa Constitutionum suarum titulo italico sermone vulgavit, ut in eo religiosae vitae, ac consuetudinis formam quasi in tabula expressam haberent, ad quam se componerent, atque conformarent.

Viros praeterea graves, probataeque virtutis, ac scientiae iis dirigendis praefecit, qui non solum confitentes audirent, sed christiana catechesi frequenter excolerent, vitae spiritualis praeceptis diligenter imbuerent, ad Sacramentorum usum, atque frequentiam, ad divina meditandi studium, ad paupertatis, modestiae, silentii, ac solitudinis amorem, ceterarumque virtutum officia sedulo inducerent, atque inflammarent. Ut autem ea ex parte, ex qua Diaboli insidiis maxime patet, virginalem pudicitiam communiret, collocutiones cum externis cujusvis sexus, festis praesertim

tim

tim diebus, tum maxime ſacro Adventus, & Quadrageſimae tempore omnino interdixit. Recurrentibus vero bacchanalium feriis, quibus major eſt inſaniendi, peccandique licentia, id ſtudebat in primis, ne in ſacrarum virginum aedes profani quidpiam ſubreperet. Quare tunc diligentius occludi fores, cuſtodiri rotas, & clathra jubebat, ne ullus ad colloquendum, ac ne proſpiciendum quidem aditus iis pateret. Quin etiam eo potiſſimum tempore, ut ſacris impenſius vacarent officiis, majoremque darent piis commentationibus operam, quo gravius offenſum irritatumque Deum propitiatum redderent, amantiſſimis verbis exhortari ſolebat. Muſicos ſonos, & cantus in earum templis prohibuit, ut ne inutili expenſa, ſumtuque Monaſteria onerarentur, multoque magis ne foeminarum faciles, ac debiliores animi mollis cantus illecebra deliniti aliquid de contentione virtutis, deque amore remitterent rerum divinarum. Feſtis diebus ne otio malorum fonte torpeſcerent, aut vanis, perniciofiſque libris mentes corrumperent, quod erat a divinis officiis, aliiſve occupationibus vacuum tempus, ſacrae lectioni impendi jubebat, legendoſque aſceticos libros aut deſignabat ipſe, aut dono mittebat.

Mona-

Monasteria adibat nunquam nisi gravem ob causam, malebatque universas alloqui, quam singulas. In pastorali earum visitatione, non modo Patrem, sed veluti Matrem se cunctis amantissimam exhibebat. Singulas humanissime excipere, auscultare patienter, cujusvis explorare necessitates, querelas expendere, consolari moerentes, dejectas erigere, confirmare nutantes, animare pusillanimes, urgere remissas, compescere inquietas, omnes denique ad fluxarum rerum contemptum, ad aeternarum studium & spem, ad mutuae charitatis, & amoris Sponsi Jesu incrementum ardentibus charitate verbis inflammare.

Religiosae in primis paupertatis, vitaeque communis studium commendare solebat, utque *meum*, ac *tuum* religiosorum coetuum pestis, atque pernicies ab iis penitus tollerentur, ac ne quidem in Monasterio ea nomina usurparentur, magna contentione suadebat; quod cum saepissime inculcaret, hoc interdum utebatur proverbio: *Ollam magnam benedicit Deus*, significans fore gratissimam Deo, eique probari quam maxime in religiosis familiis rerum omnium communitatem. Nulla ab eis munera, ac ne bellaria quidem accipiebat: pauculos tamen aliquando fructus e domestico earum horto decerptos urba-

urbanitatis caufa non recufavit. Praecipua demum erat folicitudine ne quid ipfis deeffet five ad temporalis vitae fubfidia, five ad innocentiae, ac difciplinae cuftodiam, virtutifque profectum, ac quietis, & pacis, mutuaeque concordiae, & charitatis augmentum.

CAPUT XVII.

De facris Comitiis, quibus interfuit eligendi Pontificis caufa.

CUm omnes eo fpectarent Gregorii cogitationes, & curae, ut ad Ecclefiae fuae commoda, atque incrementa fe totum referret, atque componeret, nec oculos propterea unquam ab ea dejiceret, gravius nihil ferre poterat, quam fi ab ea vel tantifper abeffe cogeretur. Ab ipfo Pontificatus exordio id perpetuo fixum animo ratumque habuit, ut in adfignata fibi ftatione non locatus folum, fed veluti defixus maneret; intelligebat nimirum quanti ad falutem Gregis interfit Paftoris praefentia, cum non fine ovium detrimento, aut periculo poffint alienae cuftodiae, fideique committi. Quare fufceptum refidendi onus, atque confilium abjecit

cit nunquam , vel intermisit , nisi quando aut Ecclesiae suae utilitas, aut Christianae Reipublicae necessitas eum alio evocasset . Hanc porro necessitatem non semel attulit eligendi Romani Pontificis causa, quod indictis Cardinalium Comitiis interesse omnino debebat. Quatuor ab obitu Alexandri VII. superstite ipso Gregorio, id genus Comitia celebrata sunt, quibus ille adfuit singulis magna semper integritatis, ac prudentiae laude , raro praeterea , ac singulari de se quam demisse sentientis animi atque humana despicientis exemplo. Statuerat is apud se ex omnibus Cardinalium officiis, ut splendore maximum, ita rei gravitate , ac momento difficillimum esse, & vero periculi plenum in supremo Ecclesiae moderatore eligendo suffragium ferre; tantum propterea , tamque arduum negotium non oscitanter , ac temere, sed omni cura, animique praeparatione suscipiendum, ac peragendum . Primum ergo nihil eorum praetermittebat , quae ad divinam sibi opem conciliandam valerent, ut quemadmodum olim Apostolis, ita sibi a caelesti luminum Patre ostenderetur quem Deus elegisset. Cum vero electioni daretur opera, id unum curabat, ut ab humanis rationibus, ac privatis affectibus vacuus non alio , quam

cognoſcendae, efficiendaeque divinae voluntatis ſtudio duceretur. Eo itaque ſemper intendens, atque ad hoc unum conſilia, & actiones omnes ſuas convertens, non modo remotus ab omni ſtudio ambitionis, ſed etiam curae, ac ſolicitudinis expers fuit. Nam ſibi uni intentus, ac ſecum habitans, non quid de ſe, aliiſve diceretur, ſed quem potiſſimum, quibuſque inſtructum virtutibus Pontificem deligi oporteret aſſidue cogitabat. Hoc ille animo ſingulis in Comitiis comparatus ad conſultationes, & ſuffragia expeditus, ac liber omnino accedebat.

Id autem a Deo precibus contendebat aſſiduis, ut ſupremam dignitatem a ſe quam longe amoveret. „ Conſiderabat enim (cum Bernar-
„ do *Epiſt.* 237. *ad Eugenium*) gradum, & ca-
„ ſum verebatur; conſiderabat faſtigium digni-
„ tatis, & intuebatur faciem abyſſi jacentis de-
„ orſum; attendebat celſitudinem honoris, & e
„ vicino periculum reformidabat „ : Sed tamen ab eo periculo non longe abſuit iis primum in Comitiis, in quibus de ſubrogando Clementi X. Succeſſore agebatur. Cum enim varias in partes, atque ſententias irent ſuffragatores, fuere complures, qui ob anteceptam de Cardinalis Barbadici integritate, juſtitia, ac diſciplinae zelo opinio-

opinionem, suis in eum suffragiis conspirarent. Quod ubi praesensit Gregorius non solum eorum studia non probavit, sed, quod est difficillimum humanae naturae ad omnem excellentiam appetendam pronae, nullum non lapidem movit, quo eorum consilia perverteret, aditumque sibi omnem ad supremam dignitatem obstrueret. Ergo iis, qui se ultro suffragatores, fautoresve illi exhiberent, aut ea de re sermonem ingererent, tantae se amplitudini imparem ex animo declarabat: tum ut propensos in se animos abalienaret, atque ab omni de se promovendo cogitatione deduceret, severitate quadam dicebat: „ Non ab hominibus Pontificem fieri, sed „ a Deo, hominibus autem debendum nihil„: Hac ille animi constantia, & gravitate oblatam, atque occurrentem sibi dignitatem propulsabat, nulli interea diligentiae, industriaeque parcens, quo formidandum onus in alium transferretur. Benedictum in primis Cardinalem Odescalchum, quem integerrima vita, castissimi mores, omniumque virtutum commendabant ornamenta, quibuscumque posset officiis, consiliis, atque hortationibus provehebat, Reipublicae Christianae bene consultum ratus, si eo Pontifice gubernaretur. Res demum pro votis feliciter cessit. Nam concilia-

ciliatis illi Patrum suffragiis omnium consensione Pontifex Summus renunciatus est Odescalchus XI. Kal. Octobris Anno MDCLXXVI. qui Innocentii XI. nomine assumpto communem hominum de se expectationem aequavit sanctitate vitae, atque imperii felicitate.

Quanti porro faceret novus Pontifex meritorum, si quis alius, aestimator aequissimus, Barbadici virtutem, vel ab ipso Pontificatus exordio declaravit: Nam de reditu ad Ecclesiam suam statim cogitantem in Urbe retinuit, cum ut Patavinae Ecclesiae, ac dignitatis suae jura a quibusdam impetita assereret in Romana Curia, ac vindicaret, tum ut componendis, transigendisque inter Apostolicam Sedem, ac Venetorum Senatum negotiis, ac controversiis nonnullis consilium, operamque suam praestaret. Aegre admodum jubenti Pontifici morem gessit Gregorius, & quantum industria, ac celeritate conniti potuit, curavit ut se ex iis quasi vinculis expediret, atque ad carissimum sibi Gregem redire maturaret. Absens tamen corpore, semper animo, ac spiritu praesens illi fuit. Semel atque iterum ab Urbe discedendi veniam precibus fere importunis ab Innocentio rogavit, sed impetrare tam difficile erat, quam aegre Pontifex tanto viro,

viro, ejusque consiliis privari ferebat. Pervicit tandem Pontificiae indulgentiae tarditatem impatiens Gregorii charitas, ac semper anxium visendi Gregis desiderium, quod praesens demum explevit, diuturnamque absentiam multo cum foenore pastoralis vigilantiae, ac beneficentiae compensavit.

CAPUT XVIII.

Ut se gesserit in Comitiis ab obitu Alexandri VIII. celebratis, quo Pontificatum defugeret.

EO defunctus, quod memoravimus, Comitiorum periculo, novum subiit fortasse gravius, ac diuturnitate ipsa molestius iis in Comitiis, quae Anno MDCLXXXXI. post Alexandri VIII. mortem Romae celebrata sunt. Aucta per Italiam, & trans Alpes quoque pervagata virtutis, ac meritorum ejus fama, jam omnium votis, & consensione supremus Ecclesiae Pastor designabatur Gregorius. Tanta erat hominis existimatio, ac reverentia, ut Ecclesiarum Hungariae Primas Cardinalis Collovitzius cum Episcopo Labacensi de Barbadico mentione facta: „ Ego (*inquit*) „ licet admodum senex, ultro, libenterque pedes „ Romam

„ Romam contenderem, & si per me staret, virum „ illum sanctum in Pontificem eligerem„. Nec minor erat de illo apud plerosque existimatio. Qua die in Urbem eum advenire pervulgatum est, frequens populus obviam processit, desiderio videndi hominem vitae sanctitate clarum, & futurae dignitatis augurio spectabilem. Is vero ut molestum sibi occursum vitaret, a communi via iter deflectens, atque aliam Urbis portam ingressus elusit pium multorum desiderium, atque occurrentium studia fefellit; nam recta ad Vaticanum contendens in Conclave statim se abdidit. Nec vero incertis dumtaxat rumoribus, populique sermone res nitebatur, sed magno quoque Cardinalium consensu. Tanta erat ejus virtutis apud omnes opinio, ut cum in ejus vitae rationem, moresque censorio supercilio, quemadmodum hujusmodi in Comitiis fieri solet, libere omnino, ac diligenter inquirerent, ejusdemque omnia facta, dictave revocarent ad trutinam, nunquam tamen ne levioris quidem errati insimulare hominem potuerint, vel quidquam in eo reprehendere. Igitur menses fere quinque Cardinales ut minus triginta de Barbadico eligendo ita consenserant, ut obfirmata sententia quotidianis in electionibus illi uni suffragarentur.

Eodem

Eodem tempore Jacobus Rex Angliae apud Magnum Ludovicum Galliarum Regem omni officiorum genere agebat, ne illius gentis Cardinales Barbadico adverſarentur, quod cum ſibi perſpecta eſſet optimi, ſanctiſſimique Cardinalis indoles, ac voluntas, nihil eo Pontifice adverſus regia jura, ac Regni tranquillitatem intentatum iri confideret, ac plane reciperet. Abſterrebat nimirum, ſuſpenſoſque habebat nonnullos ſeverior Gregorii diſciplina, metuebantque ne homo auſterioris virtutis tuendorum Apoſtolicae Sedis jurium zelo, Regum, ac Principum animos exaſperaret.

Haec ſedato, ac tranquillo prorſus animo audiebat Barbadicus, tantumque aberat, ut ſpeciem ullam vel geſtientis, vel turbati vultus praeberet, ut contra conſueto oris habitu virile mentis robur praeſeferente, aequabilem ſemper omnibus ſeſe exhiberet. Quam animi celſitudinem, ac firmitatem admiratus Federicus Cardinalis Columna, cum de alio ad Pontificatum promovendo deliberationem jam ante cepiſſet, mutato repente conſilio ſtudia omnia in Barbadicum ſua convertit. Is autem procul a negotiis, & ambitu, longeque a privatis congreſſibus ſuum in cubiculum ſaepiſſime abditus, occurſa-

cursationem, & colloquia vitabat, Deum quam posset studiosissime rogans, ut a se gravissimi honoris pondus averteret, cujus dignitatem, & munus tueri se posse diffideret. Quo autem periculo propior, eo ad defugiendum cautior, ne officii quidem causa fautores, promotoresque suos conveniebat, sed nec suffragantibus gratias agebat. Cardinali Chisio, qui ejus electionem cum primis urgebat, cum multis ei rationibus suadere conaretur, ut si efferre ipse se nollet, saltem ne repugnaret, paucis respondit: „ Opus il„ lud Dei esse, non hominum: ab illo, non ab „ istis expectandum„. Alteri quoque Cardinali gravitate, & doctrina spectabili ab eo sciscitanti, si ipse Pontifex crearetur, gravissimum quoddam, atque impeditum negotium inter Apostolicam Sedem, & Catholicum Regem discordiarum caussam, utrum ex juris severitate an leniter acturus esset: Nihil omnino respondit. Rogatus iterum quid ea de re si in consultationem a novo Pontifice vocaretur deliberandum suaderet; Id unum reposuit, ut accuratis a Deo precibus lumen exposceret, quo ea statueret, atque decerneret, quae ad divinam gloriam, atque Apostolicae Sedis incolumitatem maxime conferrent. Hac ingenua, ac libera agendi, loquendique ratio-

ratione, animique conſtantia, ac firmitate incerti primum quid ab homine ſeverae adeo virtutis expectari poſſet, tum abſterriti, ac ſenſim abalienati electorum animi in Antonium Cardinalem Pignatellum converſi ſunt, iſque demum cunctis ſuffragiis, adnitente in primis Barbadico, Pontifex Summus renunciatus eſt, Innocentii XII. nomine adſcito. Ubi ad primum ejus complexum magna vultus, animique ſerenitate Gregorius acceſſit, ſenatoria quadam libertate monuit, demiſſeque rogavit, ut in eo quod commemoravimus negotio lente admodum, leniterque ſe haberet, quod haec agendi ratio ad controverſiam omnem feliciter dirimendam, & ad Eccleſiae pacem, dignitatemque Apoſtolicae Sedis tuendam maxime ſibi tuta, atque accommodata videretur. Ex certis haec omnia documentis, tum ex immortalis nominis Scriptore, ac Pontifice Benedicto XIV. deſcripſimus, qui praeclaro in opere de Servorum Dei Beatificatione Libro III. Cap. XXIII. num. 24. ex Cardinali de Poliniaco rerum in iis Comitiis geſtarum, cum adhuc in minoribus eſſet, oculato teſte accepiſſe ſe ſcribit.

Vix ſolutis Comitiis veluti qui ſaeva, ac diuturna tempeſtate jactatus e vado, ſcopuliſque

emersit incolumis, oculis ad Coelum conversis Gregorius, ac gaudio exultans ingeminabat: *Dirupisti, Domine, vincula mea, tibi sacrificabo hostiam laudis*: Mox in S. Pancratii aedes apud Excalceatos Carmelitas gratias, quas posset, maximas Deo 'acturus secessit, quod ingenti, ut ajebat, periculo ereptus, sibi demum, suaeque Ecclesiae se restitutum videret. Cardinales subinde nonnullos, quos suae in Comitiis electioni adversos habuerat, ut primum in eos incidit, lenissimis verbis compellavit, habere se illis gratias maximas professus, quorum munere, ac beneficio nimirum magno subductus esset periculo. Amicos vero, & familiares conquerentes se de publica expectatione, suaque de spe votisque dejectos esse, graviter arguebat, ac mirari se vehementer dicebat, quod ea de re tristarentur, de qua eos, si quidem ipsum diligerent, plurimum gratulari, atque immortales Deo gratias agere oporteret.

Ant. Nessi inv. et del. Alexius Giardoni sculpsit

D E V I T A,
ET REBUS GESTIS
BEATI GREGORII
B A R B A D I C I
S.R.E. CARDINALIS
LIBER SECUNDUS.

EXteriorem hactenus Barbadici imaginem per summa rerum, gestorumque ipsius capita primis veluti lineamentis adumbravimus: jam exhibenda est interior ejusdem species, & sanctitatis veluti anima, virtutes nimirum, quibus ille maxime eminuit. A Fide exordiemur, quae ut christianae vitae principium, ita omnis sanctitatis fundamentum est, radix & origo virtutum.

P 2 CA-

CAPUT I.

De Gregorii in Deum fide, ejusque tuendae ac propagandae studio.

NON ea tantum praecelluit fide Gregorius, quam credentibus omnibus ad salutem inesse oportet, sed qua Episcopum caeteris praestare decet, ut sit ipse credentium Pater, Mysteriorum Dei dispensator, & custos, sanae doctrinae propugnator, & vindex, ut rudes in ea instruere, atque exhortari valeat, confirmare nutantes, contradicentes arguere, infirmos in fide corroborare, seque ipsum eo ad tutelam scuto valide praemunire, *quo possit omnia tela nequissimi ignea extinguere*; Eph: 6. Quae nisi divino lumine, ac spiritu fidei plenus sit, praestare vix poterit. Eo lumine collustratus Gregorius, quae a puero imbiberat religionis nostrae mysteria non solum corde credidit ad justitiam, atque ore confessus est ad salutem, sed ad eorum veritatem sanguine quoque suo asserendam animo, & studio semper flagrantissimo fuit. Eminebat in eo ardor praecipuus omnium mentibus inserendi ejusdem fidei lucem, ac disciplinam: eo propterea

terea quidquid esse potest curae, industriae, ac laboris diligentissime contulit, ut mysteriorum fidei, ac divinae legis ignorationem a commisso sibi grege omnino dispelleret. In id Parochorum zelum vehementer accendit: christianae catechesis scholas instituit, & auxit; ecclesiasticos, laicosque homines ad fovendum, propugnandumque salutare institutum continenter excitavit: eorum societates erexit, optimisque legibus communivit. In domibus, in templis, in oppidis, & pagis, in vicis, & plateis urgere praeclarum opus, in ejusmodi cura ipse quoque versari, pueris, adultis, infimae quoque plebi christiana dogmata explicare; in ipsa urbe Roma eandem disciplinam provehere, ac propagare. Nam cum in sui tituli Ecclesia festis quibusque diebus catechizandis rudibus operam daret, eo exemplo permoti, atque excitati gravissimi Praesules, & Cardinales ipsi divino huic magisterio operam dare coeperunt.

Nec minus ardens tuendae, servandaeque fidei, quam inferendae studium in eo fuit. In his quae ad illius integritatem pertinent delicati adeo erat judicii, ut nihil omnino dissimularet, ac ferret, quod illius puritatem labefactare vel minimum posse videretur. Itaque in deligendis Semi-

Seminarii ſui magiſtris id primum diligentiſſime praecavebat, ne qua pravae doctrinae ſuſpicione laborarent. Philoſophiae profeſſorem, egregium ceteroquin virum, ac probum, quod ſuſpectae doctrinae Magiſtri auditorem fuiſſe intellexiſſet, ſtatim a Seminario abire juſſit. Acrius exarſit in publicum alium Patavinae Academiae profeſſorem de animorum immortalitate haud omnino recte, catholiceque diſputantem; gravi enim objurgatione palam acceptum, caſtigatumque a perverſa, ac liberiore in poſterum philoſophandi ratione in rebus fide divina credendis abduxit. Rurſus Theologum alium minus caute, caſtigateque de rebus divinis coram ſe diſſerentem ſilere juſſit, indignum homine catholico ratus vel uno verbo ab orthodoxa loquendi forma recedere.

Quid? quod adverſus ſe ipſum ſi aliqua forte in rebus fidei dubitatione tentaretur, pari zelo, & ardore commovebatur? Id narrat de ipſo Jacobus Jacobettus in Patavino Gymnaſio publicus Ethicae Profeſſor in Opuſculis politioris literaturae ab eo editis Venetiis an. MDCCXXXVIII. pag. 199., quod quia factum in ſolitudine, & ſine arbitris, ſe ipſo tamen praeſente, fortaſſe, inquit, nulli narrabunt hiſtorici. Annis vitae poſtre-

poſtremis cum in Monte Crucio, curandae valetudinis cauſa, verſaretur Gregorius, Auguſto menſe magnis caloribus paulo poſt prandium advenerunt Capuccini duo, qui recta Cardinalem adierunt. Pauca locutus, ſudore madidos, aſcenſu collis fatigatos, anhelanteſque dimiſit ad corpus confectum ſiti, atque inedia refrigerandum, reficiendumque; qui quum abirent, Gregorius ad Jacobettum, quo anagnoſte utebatur, extemplo converſus: Quid ais tu? inquit: Ardua ſane eorum vita, difficilis, plena laborum, ac moleſtiarum, at pro ſempiterna animi ſalute ſuſcepta. Adſuit illico inimicus Satan aſtute tentans: Quid ſi erraremus, eſſentque inanes tot in vita labores? At momento eodem inſidias, & machinamenta maligni disjecit. Continuo enim ore accenſus, ac veluti ſubiraſcens ſibi: Falli, inquit, non poſſumus: ſancta Fides noſtra docet indubitata; fide magiſtra divina tutiſſimi ſumus, fieri haud poteſt, ut decipiamur, ſunt praemia, ſunt poenae eternae bene, vel male in hac vita agentibus. Hic ſapientiſſimus, ac piiſſimus Cardinalis de immortalitate animae, deque vita ſempiterna adeo ſubtiliter, & exquiſite brevi tempore diſputavit, ut totis voluminibus non Philoſophi, non Theologi melius;

lius; ita Diaboli insidiae bene in fide confirmato homini, ac vigilanti occasionem virtutis praeclare, & magno cum merito exercendae praebuerunt.

Jam ne ulla pravi dogmatis lues ovile suum afflaret, atque pervaderet, incredibili vigilantia fuit. Cum e pollutis haeretica labe, suspectisve locis in ejus Dioecesim ventitarent homines, nihil sibi ad summam curam, ac diligentiam faciebat reliqui, ut ab grege periculum arceretur. Ut excubarent, atque in eorum mores, & consuetudinem diligentissime inquirerent, Parochos admonebat, ne quid labis ex eorum commercio in populi fidem, religionemque manaret: si quid detrimenti, periculive subesset, moneri se, ac certiorem fieri statim volebat, quo praesenti malo opera, vel consilio remedium afferret. Pastoralis hujusce solicitudinis illustre sane documentum edidit, cum revocatam ex orco veterem Illuminatorum, & Beguardorum Haeresim Michael Molinosius Hispanus Presbyter Romae primum, late deinde per Italiam fudit, ac propagavit. Nondum Apostolicae Sedis judicio damnatus fuerat execrabilis sectae instaurator turpissimus, nec dum ab Innocentio XI. Ecclesiae clavum eo tempore moderante confixa fuerant,

rant, atque proſcripta falſa, & impia, quae clanculum, ac veluti per cuniculos ubique ſpargebat deliramenta, cum Gregorius naſcentis incendii flammam acute proſpiciens, ne in ovilis ſui exitium erumperet, primas ejus ſcintillas ſtatim extinxit. E manibus primum ſacrarum virginum libros nonnullos excuſſit, in quibus divinae contemplationis, atque ſublimioris orationis ſpecie pravi dogmatis ſemina incautis mentibus ingerebantur. Tum variis in Urbis Templis adverſus novae Myſtagogiae illuſiones e ſuggeſtu magno doctrinae apparatu ſemel, iterumque diſſeruit, latens ſub nova orandi methodo haereticae doctrinae virus detexit, cavendumque Chriſtiano populo quamquod maxime denunciavit. Ut vero ad omnes univerſae Dioeceſis oves vox Paſtoris pertingeret, qua admonitae ab occultis luporum ſub ovina pelle latentium inſidiis caverent, ſub gravioris cenſurae poenis edixit, ne uſpiam ſive publicis, ſive privatis in locis virorum, mulierumve coetus cogerentur, in quibus piarum, atque ſpiritualium exercitationum ſpecie de nova orationis methodo, de vita interiore, de animarum regendarum ratione colloquia haberentur; interdixitque omnibus ſuae curae commiſſis, ne quam cum ejuſ-

Q modi

modi coetuum hominibus, eorumve fautoribus consuetudinem, ac societatem inirent. His ille praesidiis, ac certis veluti antidotis deterrimam ab ovili suo pestem feliciter propulsavit, atque immunem prorsus ab omni foeditate gregem servavit. Hebraeorum quoque consuetudinem, & familiaritatem christiano populo periculosam, atque vitandam, eliminari curavit. Itaque ne Judaei Palatium Episcopale, vel Seminarii aedes adirent, neve sacrarum virginum limina attingerent: tum ne Christiani operam illis suam locarent, vel apud illos cibum caperent, eorumve Medicis uterentur, diligentissime cavit; ac ne malae illius gentis superstitione aliqua gregis sui mores inficerentur, occasionem omnem praecidendam existimavit

Eodem Fidei tuendae, ac propagandae zelo incitatus laboranti apud exteras gentes Religioni quacumque posset ratione opitulari vehementer optabat: Et si quidem licuisset, Infidelium partes adire non dubitasset, quo jacentibus in densa errorum caligine populis verae Fidei lumen afferret. Auditus est aliquando dicere; si Christianorum armis subigeretur Byzantium, se illius Civitatis Episcopum, ac Patriarcham libenter futurum, quo catholicam Fidem per Orientis

tis Provincias propagandam curaret. Abſens tamen corpore, atque Eccleſiae ſuae vinculo adſtrictus iis quoque locis, ac gentibus Fidei adjumenta parabat. Cum Turcas inter atque catholicos Principes exardeſceret bellum periculoſiſſimum, publicis ſupplicationibus, ac precibus ad implorandam divinam opem indictis, multis ipſe jejuniis, vigiliis, & orationibus ſeſe jugiter exercebat, ut propitiato Numine, ac depreſſa Infidelium potentia, late in eorum fines Chriſtianorum imperium, atque religio protenderetur. Foederatos interea Reges, ac Principes magna pecuniae vi ultro adjuvabat, qua demum exhauſta, ſupellectilem omnem ſuam diſtraxit argenteam, ut nova ad ſuſtentandam diuturni belli molem ſubſidia conferret. Quo autem idonei earum gentium converſioni pararentur miniſtri, orientialium idiomatum ſtudium, atque Typographiam in Seminarium ſuum invexit, fore ſperans, ut quibus linguis Chriſti Fides in Orientem primum inducta fuerat, iiſdem & reſtitui poſſet, & propagari. Libros adverſus earum gentium errores, tum Catechiſmos, quibus catholicorum doctrina agentes ibi Chriſtiani, vel recens ad ſacra noſtra converſi imbuerentur, edi curavit. Tipaldi Meletii Graecorum Archie-

piſcopi Venetiis commorantis, aliorumque opera utebatur, ut Schiſmaticorum complures ad catholicam unitatem revocarentur: Redeuntibus autem neceſſaria ad victum omnia aere ſuo ſuppeditabat. Corcyrenſis Eccleſiae Seminario CCC. nummum argenteorum annuum cenſum adſignaverat promovendae Schiſmaticorum converſioni. Extorrem, ac profugum Armenorum Epiſcopum, alioſque Graecos Antiſtites hoſpitio apud ſe receptos diu retinuit, quo cum ipſis de Graecae, Latinaeque Eccleſiae unione rationem aliquam iniret. Hanc ille concordiam animo continenter volvebat, de ea cum doctiſſimis viris multum agebat, remque graviſſimis difficultatibus impeditam ita jam mente conceperat, ut niſi mors ejus conſilia intercepiſſet, bonum aliquem exitum habitura eſſe videretur.

Britannos, Hibernos, Galloſque adoleſcentes, qui patriam haberent haeretica lue contaminatam, in Seminaria, & Collegia a ſe inſtituta ultro, libentiſſimeque admittebat, fore ſperans, ut cum ad ſuos reverterent, qua inſtituti eſſent, Catholicae Religionis doctrinam non tuerentur modo, ſed etiam propagarent. Quare cum laeto, fauſtoque nuntio accepiſſet reſtitutam in Anglia a Jacobo II. Catholicam Religionem, continuo

nuo Anglos, Hibernoſque Sacerdotes, quos Patavino Seminario exceperat, pecunia, veſtibus, omnique viatico inſtructos eo contendere juſſit, quo utilem catholicae Fidei amplificandae operam navarent. Haereticos quoque, qui ejuratis erroribus in Eccleſiae ſinum revertiſſent, tum eos, qui Religionis cauſa patria, domoque pulſi fortunarum ſuarum jacturam libentius tulerant, quam Fidei deferendae periculum, amantiſſime complexus, aere ſuo alebat, ac ſuſtentabat, ne inopiae cauſa a ſuſcepta religione deficerent. Ad Muhamedanos demum, obcaecatoſque Judaeos ſolicitudinis ſuae curas porrexit, nec inanem, & vacuam eorum converſioni operam contulit. Nam eorum non paucos monendo, hortando, docendo ad verae Fidei agnitionem perduxit; Complures aliorum induſtria, ac labore chriſtiana doctrina imbutos ſalutari lavacro manu ſua expiavit; Pleroſque vero tanquam a ſe genitos filios domi alendos ſuſcepit, vel annuo ad victum proventu donavit. Filios, ſi quos haberent, chriſtiana inſtitutione liberaliter educandos curabat; Filiabus vero dotem conſtituebat, qua vel nuptui traderentur, vel in ſacrarum Virginum aſceteriis collocarentur.

CA-

CAPUT II.

De eximio ejus Religionis cultu.

Religionem cum Fidei virtute conjungimus, quod ad eam quam proxime accedat, sitque illius argumentum quoddam, ac declaratio; Deum enim, quem fide credimus, religione colimus, ac veneramur. Ac ea quidem praecellere Episcopum decet, cum ut ceteris sacrorum observantia praeluceat ad exemplum, tum ut muneris, dignitatisque suae splendorem tueatur. Ad eam porro Gregorius in omni vitae parte, & actione non factus, sed natus plane videbatur; dici enim vix potest, quam in celebrandis divinis Mysteriis, rebusque omnibus sacris cultu exhibendo, ac propagando, pietatem, diligentiam, ac religionem praeferret. Rem quotidie divinam faciebat, dabatque operam, ne ullis unquam occupationibus, negotiis, ac curis, vel in ipsa itinerum difficultate a divino opere prohiberetur. Morbo autem, vel casu aliquo praepeditus omnino se praesente fieri jubebat, ipse vero genibus humi positis, ac prono corpore venerabundus sacram Eucharistiam sumebat.

bat. Prolixa prece, rerumque divinarum meditatione ad ſacrum ſe comparabat, ea deinde oris modeſtia, & gravitate procedebat ad aras, ut ne circumſtantes quidem intueretur. Dum ſacris operaretur, incredibili animi ſenſu in myſterii contemplationem abſorptus extra ſe raptus videbatur, & quo intime aeſtuabat charitatis fervor exundabat in vultum, qui radiorum ſpeciem aliquando exhibebat. Conſecrationis tempore inſolitis toto corpore motibus quatiebatur; ac diu immotus perſeverans in crebros pietatis gemitus, ac veluti amantis ſuſpiria erumpebat. Euchariſtiam ſumpturus tanta ſpiritus affluebat dulcedine, ut incenſus charitate animus e corpore proſilire velle videretur. Peracto Sacrificio multus erat in gratiis agendis, acceptique beneficii magnitudinem jugiter recolens, conceptum divini amoris ignem ea per diem recordatione fovebat.

Quo autem ipſe religionis, pietatiſque ſenſu ſacra obibat myſteria, eodem ab aliis peragi Sacerdotibus vehementer optabat. Primum enim, ut conſtituti ab Eccleſia ritus, ac caeremoniae, quarum erat ipſe obſervantiſſimus, ab omnibus ſervarentur, cura illi aſſidua fuit. Iis diligenter inſtitui, atque exerceri Seminarii ſui clericos juſſit:

ſit: Tum iis in coetibus, qui ſingulis cogebantur menſibus, copioſe de ipſis accurateque diſputari, ac conſultari ab omnibus voluit, iiſdemque ipſe conventibus, atque conſultationi praeeſſe ſolebat. Ut erat autem earum rerum periti ſſimus, promovendos ad Ordines, vel jam initiatos, ac Sacerdotes ipſos, animarumque Curatores de iiſdem multum interrogabat. Sacerdotes nonnullos ſe praeſente aliquando operari ſacris jubebat, ut ſi quid in ipſa myſteriorum celebratione oſcitanter, diſſoluteque facerent, notaret, atque corrigeret: Nihil quod ad rei ſacrae cultum, caeremoniaſque pertinet, non dignum exiſtimabat, ad quod curam omnem, ac diligentiam adhiberet ſuam, plurimi ea pendens, quae a Sacrorum Rituum imperitis, vel negligentibus in minimis haberi conſuevere. Libellum denique de caeremoniis in Miſſa ſervandis edendum curavit, quo ſingula in celebrandis divinis myſteriis agenda, ac vitanda oculis ſubjecta Sacerdotum memoriae facilius commendarentur.

Operam tamen in eo ponebat maximam, ut quanta fieri poſſet animi praeparatione, ac puritate divina ab omnibus celebrarentur myſteria. Nihil impenſius voce, ſcriptoque ſacris ingere-

gerebat Ministris, quam interiorem cordis munditiem, & quantam assequi possent vitae innocentiam, & sanctitatem, quam eorum muneris ita propriam praedicabat, ut intelligi a se vix posse affirmaret, qua ratione grave crimen ea die Sacerdos admitteret, qua Christi corpus, & sanguinem confecisset.

Eodem pietatis cultu divinam venerabatur Eucharistiam. Si quae adversa, vel difficilia occurrerent ad conciliandam divini Numinis opem, publicum ejus cultum indicere consueverat. Palam in templis propositam, ut ceteris praeiret exemplo, frequens obibat, ac positis humi genibus ante divinam hostiam diu immotus, ac supplex adorando perstabat. Annua recurrente Sanctissimi Christi corporis celebritate, publica illud supplicatione, quamquam inclinata foret aetate, articulisque manuum distortis, ac morbo contractis, per Urbis vias circumgestabat ad insignem oris gravitatem, ac religionem ita compositus, ut oculis in ipsum continenter defixis a sensibus abalienatus, atque extra se elatus videretur. Ut sacrum denique Viaticum ad morti jam proximos quam decentissime deferretur, sedulo advigilabat, ac domesticis suis edixerat, ut quavis hora edito signo parati, ac solliciti essent

ad auctorem ſalutis accenſis facibus in pompa comitandum, ac deducendum.

Deiparae Virgini addictiſſimus praecipuum ei ſecundum Deum non modo cultum, ſed amorem etiam impendit. In ejus fidem, & clientelam cum a puero ſe contuliſſet nullum agebat diem, quo non eam aliqua ſignificatione honoris proſequeretur. Sacras ejuſdem Roſarii decades, vel inter graves occupationes, & curas, vel iter faciens, attenta myſteriorum, quae per decades ſingulas proponi ſolent, meditatione quotidie recitabat. Id orandi genus cum in Bergomenſi Dioeceſi jamdiu neglectum, obſoletumque inveniſſet, ubique locorum cum in Urbe, tum in Provincia veluti poſtliminio revocavit, atque reſtituit. In Parochialibus Templis ſingulis poſt veſperas diebus feſtis ejuſdem Roſarii partem recitari juſſit, eademque pia conſuetudo ante depictas per Urbis vias Mariae imagines ut frequentaretur curavit. Singulis praeterea Sabbatis in Templis ejus nomini ſacris brevi ad populum de ipſius laudibus inſtituto ſermone, Lauretanas, ut vocant, Litanias cantari inſtituit. Eam Seminarii ſui Patronam ſub immaculatae Conceptionis nomine cum delegiſſet, erecta ſub eodem titulo alumnorum Congregatione, magno id fe-

ſtum

ſtum apparatu celebrari volebat : Seminarienſibus autem , ac familiaribus ſuis parvum ipſius Virginis officium quotidie recitandum indixit. Quo ſacros , ac feſtos ejuſdem Virginis dies praeveniebat ipſe , jejunium , pane dumtaxat, vinoque definitum , ab iiſdem quoque ſervari praecepit . Signo vix edito , quo ter in die ſalutare Virginem Fideles monentur, aperto ille confeſtim capite, quocumque demum in loco eſſet, ut ut ſordido , ac lutulento , poſitis genibus angelicam ſalutationem devotiſſime recitabat. De divinae Matris laudibus cum publice, tum privatim incredibili pietatis ſenſu verba identidem faciebat, ut omnes ad eam colendam, ac diligendam accenderet .

Cum reliquos Caelites, tum praecipue Sanctos Carolum Borromaeum, Franciſcum Saleſium, Philippum Nerium , ac proprios Bergomenſis , & Patavinae Eccleſiae Patronos religioſiſſime venerabatur. Singulari tamen obſequii, atque amoris ſenſu erga eos afficiebatur , quos primo loco nominavimus Epiſcopos Borromaeum, atque Saleſium , quorum mores, atque virtutes in ſe transferre ſtudebat . Ac Franciſcum quidem Saleſium non coluit modo, ſed in amore , ac deliciis ſemper habuit. Divina ejus ſcripta (quod

uti memoravimus a Clariſs. tum Praeſule Fabio Chiſio inter cetera chriſtianae vitae inſtituendae documenta adoleſcens acceperat) aſſidua manu contriverat, multaque ex ipſis hauſerat memoriae adeo infixa, ut ea in ſuccum, quod dici ſolet, & ſanguinem transfudiſſe videretur. A primo Bergomenſis Epiſcopatus exordio, quo Gregis ſui mores componeret, eique parabilem, ac temperatam evangelicae perfectionis viam oſtenderet, ejuſdem Saleſii Philotheam imprimendam, vulgoque legendam curavit.

Carolum vero Borromaeum, praecipuum ſibi conſtituit vitae, ac ſolicitudinis Paſtoralis exemplar, ad quod ſe prorſus fingeret, ac conformaret. Ejus vitae lector aſſiduus: hanc iter quoque faciens in ſinu geſtabat, ejuſque in menſa lectionem quotidie adhibebat. Acta praeterea Mediolanenſis Eccleſiae familiaria ſibi omnino fecerat, eaque in Seminario ſuo perlegi continenter volebat. Ex ipſis tanquam ex ditiſſimo rerum Eccleſiaſticarum penu ea fere promebat, quae ad Eccleſiae ſuae regimen, & Cleri in primis inſtitutionem maxime utilia, ac neceſſaria videbantur. Ad mortales ſanctiſſimi Archiepiſcopi exuvias rite colendas Mediolanum proficiſcebatur identidem, ipſumque Seminarii ſui Patro-

tronum delegerat, palam propoſita alumnis ejuſdem Imagine, cui erat inſcriptum: *Diſciplina tua ipſa nos docebit*: quibus ſane rebus effectum eſt, ut ſancti illius Antiſtitis zelum, ſolicitudinem, charitatem, ſapientiam, animi conſtantiam, ceteraſque virtutes ita ſit aemulatus, atque aſſecutus, ut Caroli ſpiritum in Gregorium migraſſe vulgo diceretur, ac Mediolanenſes ipſi affirmare non dubitarent, ſe habere quidem Carolum mortuum, Bergomenſes vero eumdem in Barbadico redivivum; Tanta erat utriuſque morum ſimilitudo, actionumque vitae conſenſio.

Jam ut alia perſequamur religionis ejus officia, maximam in eo curam adhibuit, ut feſti dies ad Dei cultum, Sanctorumque memoriam celebrandam inſtituti ſancte, pieque ab omnibus obſervarentur. Id cavit in primis, ne quiſquam ad divinam offenſionem, animaeque perniciem iis abuteretur in ludis, choreis, amoribus, compotationibus, ſpectaculis, aliiſve profanis oblectamentis: Tum ut eo potiſſimum tempore populus in divinis officiis, in catecheſi, & concionibus frequens eſſet, atque in recolendis divinis beneficiis multa prece, piiſque exercitationibus verſaretur. Servile opus ne minimum quidem in ſui, aliorumve commodum fieri permittebat:

Qua-

Quare familiarem ſuum, quod barbam die feſto abradi ſibi curaſſet, verbis graviſſimis caſtigavit. Ad haec, cum in Veneto magiſtratu de excitata adverſus jura Epiſcopalia a Patavino Capitulo controverſia poſtridie Dominicae pronunciandum foret, ac pagellae aliquot in ſui defenſionem jam typis impreſſae a Librario conſuerentur, Judicibus quamprimum diſtribuendae, coeptum opus intermitti omnino mandavit, & cauſae ſuae praeſidium negligi maluit, quam vel leviſſima in re Feſti ſanctitatem violari.

Quae ſacris aedibus debetur reverentia cordi ei quam quod maxime fuit, eamque Parochis, Eccleſiarumque cuſtodibus tuendam, ac promovendam voce, ac literis identidem commendabat. Adverſus profanorum hominum in Templis immodeſtiam, atque licentiam apoſtolico plane zelo homo cetera mitiſſimus exardeſcebat, atque in eos e ſuggeſtu vehementer commovebatur. Ne quidpiam in Eccleſiarum atriis, aut Coemeteriis venderetur, ne quiſquam armatus eo accederet, ne miſcerentur in ipſis collocutiones, vel quidquam aliud fieret, quod loci ſanctitatem, ac reverentiam minus deceret, ſemel, atque iterum ſanxit edicto. Duos ſibi familiares, quod contrahendi itineris cauſa per Eccle-

ſiam

ſiam tranſiiſſent, graviſſime objurgavit, monitoſque voluit a publica via Eccleſiam eſſe chriſtiano homini ſecernendam. Auctor praeterea Venetis magiſtratibus fuit, ut in profanos Templorum violatores, contemptoreſve gravibus indictis poenis animadverterent, ut qui minus praeſentis Numinis majeſtatem revererentur, Principis gladium, poteſtatemque metuerent. Vitandis porro inter mares, ac foeminas colloquiis, aliiſque e ſacro loco arcendis periculis, templa ipſa ex veteri diſciplina per ſiparium, vel interpoſita lignea ſepta dividi juſſit, atque unam maribus, aliam foeminis partem, quin & diſtinctas ad Templi aditum utriſque portas adſignavit.

Quo demum omni ex parte ſacrarum aedium ſtaret honos, atque res ſacra ex dignitate Eccleſiae, ac Religionis amplitudine perficeretur, nec operae, nec diligentiae, nec ſumptibus ullis unquam pepercit. Eo praecipue in luſtrandis Dioeceſis ſuae Templis cura, ac ſolicitudo ſpectabat, ut vetuſta renovarentur, collabentia reficerentur, ſquallida expolirentur, nihil denique eorum negligeretur, quae ad Domus Dei decorem, ornatumque pertinerent, vel ad munditiam, atque nitorem. In id non ſolum Parochos monitis, ac praeceptis impellebat, ſed aere ipſe ſuo ſupelle-

lectilem omnem sacram indigentibus comparabat Ecclesiis, profuseque suppeditabat quae non earum dumtaxat necessitati, sed elegantiae quoque, ac splendori congruere viderentur.

CAPUT III.

De Spe, ac fiducia in Deum.

Fidei nostráe robur ac firmamentum divina Spes, quam *sicut anchoram habemus animae tutam ac firmam*, *Hebr*: 6. 19. altas adeo in Barbadico radices egerat, ut nec arduis commoveri, nec periculis concuti, nec ullis dejici posse videretur adversis. Divinae potentiae, bonitati, ac fidelitati innixus, & fretus aeternum incommutabile bonum, quod praeparavit Deus diligentibus se, per adoptionis gratiam, & Christi merita, sibi quoque uti filio obventurum absque haesitatione sperabat. Ergo in id unum cogitationes omnes referens, ac desideria, arctissimam Evangelicae perfectionis semitam, curarumque plenam, atque solicitudinum Pastoralis muneris viam ingressus, alacriter decucurrit in laboribus, ac vigiliis, in castitate, & fide, in patientia, & longanimitate, expectans beatam spem, & adventum gloriae Magni Dei. Hunc unum haeredi-

reditatis ſuae partem cum elegiſſet, cetera omnia ut detrimentum fecit, ut vanitates habuit, & inſanias falſas. Prae caeleſtibus, aeterniſque rebus fluxa omnia, ac terrena nihili pendens, a prima adoleſcentia Chriſto, & Eccleſiae mancipatus, ſuae dumtaxat aliorumque curandae ſaluti ſe totum dedidit: Eccleſiaſticas dignitates nonniſi invitus admiſit: Eam ipſam, quae ſuprema in terris habetur, ultro ſibi occurrentem, ac fere delatam nec appetiit unquam, nec amavit, ſed averſatus eſt potius, atque ut grave onus, timendumque periculum defugere ac propulſare curavit. Divitiarum ſenſu ne afficiebatur quidem, ſed quantaecumque ſibi e paterna domo affluerent, vel eccleſiaſticis cenſibus obvenirent, eas in pauperum ſinum largiſſime effudit. Ejus horrea frumento, pretioſa ſupellectili domus, pecuniis arca ſemper exhauſta, ſaepe etiam obaerata: diſperſa omnia, atque egentibus contributa, ut nihil jam reliquum fieret, quod aut aliis erogari, aut in domeſticos uſus impendi poſſet; a largitionibus tamen non temperabat, atque a rei familiaris Praefecto aerarii inopiam conquerente non ſemel admonitus, ut profuſae liberalitati modum poneret, *Deus*, ajebat, *Deus providebit*.

Hac una in Dei providentia, bonitateque fiducia roboratus, eam difperfit in pauperes auri vim, quam vix quifpiam credere poffit, aut vero unde illi fuppeteret, affequi cogitando valeat. Praefidia in Deo omnia ad alios quofcumque cafus conftituebat; ita tamen ut humanae diligentiae nihil omitteret. In arduis, implicatifque negotiis, in diuturnis adverfus dignitatis, Ecclefiaeque fuae jura concitatis litibus, in graviffimis Paftoralis muneris curis, fpe femper ftabili innixus, a Deo fe illud confequuturum, quod effet ipfius gloriae confentaneum, fibi vero, aliifque falutare, mirifice recreabatur. Ea firmatum anchora, & quafi fcuto protectum, quaecumque inciderent difficultates, pericula occurrerent, adeo eum non deterrebant, neque a coepto retardabant, ut agentis folertiam, ac ftudium acuerent magis, atque incitarent. Quod fi propofitae, conftitutaeque rei ita adverfarentur, ut vinci omnino, ac fuperari non poffent, magnum erat ejus aequabilitatis ad omnes cafus firmamentum divina voluntas, in qua humiliter religiofeque conquiefcebat. Erat ipfius hoc dictum: „ In rebus gerendis conatus omnis no„ fter exercendus, perinde ac fi nihil in divina „ ope pofitum fit: tum omnia Deo permittenda,

„ per-

„ perinde ac ſi nihil actum a nobis fuiſſet „. De Seminario magnifice augendo cum deliberare coepiſſet, fuere qui ingentes, ac regios fere ſumptus ad id perficiendum neceſſarios objicerent, quibus Gregorius: „ Ego, *inquit*, incipiam, „ & Deus perficiet „. Interrogatus alias, putaret ne diu poſt ſe permanſura tot ab ipſo praeclare, ſancteque inſtituta? „ De multis, *reſpon-* „ *dit*, haud equidem ſpero; haec eſt enim re- „ rum humanarum conditio: ſed agendum quod „ in nobis eſt, futura vero divinae providen- „ tiae committenda. „

Jam ubi de divina gloria, de ſacrorum cultu, de Eccleſiae juribus tuendis, promovendiſque ageretur, ubi Gregis univerſi, vel unius animae ſalus in diſcrimen adduceretur, erecto, fortique animo, ac divino magis, quam humano conſilio fretus, contraria quaeque, aliorumque judicio tam ardua, ut fieri vix poſſe putarentur, adire, atque in coepto conſtanter pergere non dubitabat. Nihil enim ſibi tribuens, ac nihil perfugii reponens in homine, auxilium, & fortitudinem ab eo uno praeſtolabatur, qui non deſerit, neque confundit ſperantes in ſe. Primum itaque accuratis precibus propitiato Deo, ita certo ſibi ejus numen affuturum ſperabat,

 ut

ut temere aliquando agere videri potuerit, nisi manifeste divina eum sustentasset protectio.

Dioecesim aliquando suam obeunti accidit, ut ingenti aquarum alluvie exundantibus agris, viis omnibus interclusis, tutus ad propositum sibi locum aditus jam nullus pateret. Difficultate, ac periculo absterriti itineris comites, familiaresque non ultra progrediendum censebant, ac porro suadebant. At ille bonae spei plenos esse, metumque omnem abjicere jussit: tum invocata alternis precibus Deiparae Virginis ope, sese vado commisit, & quo contendebat, non sine conspicuo Dei protegentis auxilio incolumis prorsus evasit.

Hanc ipsam erecti in Deum animi fiduciam iis ingerebat, quos vel rebus adversis pressos, vel futurorum cogitatione, metuque solicitos, anxiosque videret. Aeternae in primis felicitatis recordatione se ipsum, aliosque dejectos animo, diffidentesque erigebat, ac jucundissima immortalis praemii expectatione ad breves hujus vitae calamitates aequo animo perferendas excitabat. De perenni Beatorum felicitate libentissime loquebatur, & quae repugnant sensibus, ea ipse suavissima cogitatione, alacri promptoque animo complectebatur, cum in prosperis, tum in adver-

adverſis ſemper aequabilis, eamdemque praeferens mentis, & oris tranquillitatem. Caelum ſerena nocte interdum ſuſpiciens, ſtellarumque ſpeciem fulgoremque contemplans, eo abreptus, quo flagrabat, caeleſtis Patriae deſiderio in eas aliquando voces erumpebat: „ O quam pulchrius quod intus latet „! Alias vero: „ O Deum vere „ magnum! O Sapientiam infinitam! qualis erit „ parata nobis domus, ſi atrium tam pulchrum„?

Cum tamen chriſtianae ſpei comes ſit timor ille caſtus, quo vel innocentes, & ſanctiſſimi homines divinam juſtitiam, poteſtatemque verentes, ne a Deo ſeparentur, timere ſolent, eo quoque correptus Gregorius de ſua interdum ſalute non modo ſolicitus, ſed etiam anxius videbatur. Epiſcopalis miniſterii gravitatem, & quae illud circumſtant pericula ſerio reputans, ac de Grege univerſo rationem ſibi Deo reddendam ſedulo cogitans, ſupremi judicii metu vehementer commovebatur; de divina quidem bonitate non dubitans, ſed de ſua infirmitate diffidens. Quare alternantibus in ejus animo modo in unam, modo in alteram partem cogitationibus, ſui plane incertus, & anceps *Quid erit* clamabat perſaepe, *quid erit?* Iis autem, qui e cura, atque anxietate abducere hominem conabantur, ac ne quid ſibi

ſibi a morte metueret, ingerebant vitae innocentiſſime actae recordationem, recteque ab ipſo factorum conſcientiam: „ Mortem, *reponebat*, non „ formidarem, niſi fuiſſem Epiſcopus„. Cum e gravi morbo aliquando convaluiſſet, eumque officii, & gratulationis cauſa adiiſſet P. Johannes Hieronymus Teſtorius Caſſinenſis Monachus, ac publicus Patavii ſacrae Scripturae Interpres, in ipſo cubiculi, & ſalutationis aditu: „ Timuimus, *inquit* „ *Cardinalis*, ac valde timuimus, Pater mi„. Cui Teſtorius: „ Fuerit ergo ille S. Hilarionis timor„. Tum Gregorius ſe graviter colligens, ac ſuſpiranti ſimilis: „ Contremuit, *inquit*, Hilarion, nec erat „ Epiſcopus „: multo majorem ſignificans timendi cauſam ſibi fuiſſe, quod non de ſuis tantum, ſed de aliorum etiam, qui ſibi crediti fuiſſent, factis rationem eſſet redditurus. In extremo quoque vitae agone conſtitutus, iiſdem conflictatus angoribus, memorabile edidit divina judicia metuentis exemplum, ne mali audeant de divina ſibi benignitate blandiri, cum optimi, ſanctiſſimique homines tremendi Judicii ſeveritatem formident. Nam tremebundus, ac trahens ex imo corde ſuſpiria, illud ingeminabat: „ Quid erit? Quid erit„? Mox vero tanquam ſecuritatis luce divinitus ſibi immiſſa, ac certiſſimae ſalutis nuntio exhi-

exhilaratus ita metum omnem excussit, ut in aeternae haereditatis fiduciam animo erectus magna serenitate, atque exultatione exclamaret identidem: *In te, Domine, speravi: non confundar in aeternum.*

CAPUT IV.

De Charitate in Deum.

CUm nulla magis animarum Pastorem informet virtus, atque perficiat, quam divina Charitas, ut hanc propterea unam Pastorum Princeps, oves suas Petro commendans, ab eo exquisierit; quantum ea Barbadicus praestiterit paulo uberius enarrandum est. Ac sui quidem in Deum amoris tot exhibuit argumenta, quot vitae ejus fuere partes, actiones, & munera, quae assidua quaedam exercitatio charitatis videri, atque aestimari possunt. Cum a puero didicisset in Deum bonorum omnium auctorem, ac finem referri omnia oportere, supremi hujus finis consideratio ita ejus animum, mentemque pervaserat, ut quidquid ageret, cogitaret, diceretve, Deum semper spectaret, ac persaepe in eas voces erumperet, quas schedis quoque inscriptas habebat: „ Ad hunc finem, Gregori, ad „ hoc

„ hoc unum creatus es, ut Deum ames, ut Deo „ ſervias„. Haec aliis quoque, praeſertim eccleſiaſticis viris ſubjicere, atque inculcare ſolebat. Eo contendebant vota ejus omnia, atque ita ſpectabant conſilia, curae, ac labores, ut nefas eſſe duceret quidquam aliud praeter Deum quaerere, aut praeter ejus gloriae incrementum optare. Nihil propterea in humanis erat, cujus vel deſiderio tangeretur, vel poſſeſſione gauderet, vel afficeretur jactura. Ne illam quidem, quae conſequi virtutem ſolet, mentis delectatio, aut eas, quas viri ſancti ex intima cum Deo conjunctione percipere interdum ſolent, caeleſtes ſuavitates, ac ſpirituales delicias amabat, vel expetebat, veritus nempe, ne de puro, quem uni Deo debebat, amore, praeter ipſum res alia partem ullam decerperet ſibi, atque uſurparet.

De divinis perfectionibus ut cogitabat identidem, ita mira quadam ſuavitate colloquebatur. Deum in creatis omnibus rebus praeſentem intuebatur, ac nihil tam leve, & exiguum illius ſe aſpectui objiciebat, quin continuo in eo ipſo Dei Majeſtatem, Sapientiam, Bonitatem, aut aliquod divinitatis attributum contemplaretur, unde amoris in Deum argumenta depromeret. Praecipuo tamen amoris ſenſu commovebatur, dum effu-

effuſam in ſe conſideraret frequenter, ac ſecum ipſe reputaret divini Numinis largitatem. Dicebat in terris reperiri neminem, qui de aſſiduis, ampliſſimiſque in ſe collatis beneficiis ſaepius quam ipſe praetermiſſae gratiarum actionis culpam incurreret, & negligentius id Deo officium praeſtaret. Verba ejus omnia hunc amorem ſpirabant, quo ad divinam bonitatem cognoſcendam, diligendamque inflammare omnes voluiſſet. Nemo fere cum eo agebat, quem ille non aliquo charitatis ſtimulo percitum, atque commotum abs ſe dimitteret; quod tum maxime contingebat, cum ad populum, aut Clerum pro paſtorali munere verba faceret; Nam ab eo, quo intus aeſtuabat, charitatis igne tot erumpebant quaſi ſcintillae, quot verba, quibus audientium animos ſuaviſſima, ac mirabili vi in Dei amorem rapiebat. Quo a teneris aſſueſcerent pueri ad divini amoris actus jugiter eliciendos, eorum ipſe formulam conſcripſerat, quam in catecheſi a Parochis, & Magiſtris acceptam memoriae commendarent, ut quum adoleviſſent, eam diuturna conſuetudine tritam facilius in cor alte insererent, atque identidem ex animo expromerent.

Exultabat in primis, geſtiebatque animo ve-

hementer, ſi quando efferri, atque amplificari quoquo modo divini Nominis cultum, & gloriam vidiſſet, vel intellexiſſet. Hanc ille unam ita gerebat in oculis, ut teſtem amoris ſui ſanguinem pro ea tuenda, vel propaganda millies profundere paratus eſſet. Contra vero angebatur animo vehementer, & acerba quadam triſtitia tabeſcebat ob illatas per hominum ſcelera Deo injurias, quarum vel leviſſimae propulſandae cauſa mortem ipſam, hilari, promptoque animo ſubiiſſet. Si quando in homines flagitioſos, aut impios incidiſſet, qui aut obſcoena, vel contumelioſa in Deum evomerent, atque conjicerent, zelo incredibili incenſus, ac toto vultu exardeſcens, quantum voce, & auctoritate valebat, in eos invehebatur, quo offenſi Numinis majeſtatem vindicaret. Sed cum deteſtabilem blaſphemandi conſuetudinem eo impudentiae proceſſiſſe animadverteret, ut ad eam convellendam, aut cohibendam vix ſatis diligentiae, auctoritatiſque a ſe adhiberi poſſe intelligeret, Venetorum Senatui auctor fuit, ut ſeveriſſimas adverſus blaſphemos leges conderet, ac promulgaret, quo execrabile ſcelus ſaltem poenarum metu a Chriſtiana Republica exturbaretur. Peccata demum omnia ita averſabatur, ut non aliud in

in terris malum ſe videre, ac cognoſcere affirmaret, niſi divinam offenſam. Tum illud ſe intelligere haud poſſe dicebat, quì cubitum ire, ac ſomnos ſecuros trahere quiſpiam poſſet lethali crimini obnoxius, ejuſdemque ſibi conſcius. Ea nimirum erat ipſe animi puritate, ut ne dum vel leve peccatum, ſed quodvis ejus periculum, ac ſpeciem ipſam horreret, atque defugeret. Qui diu, ac familiariter cum eo verſati ſunt, atque in hominis vitam paullo diligentius inſpexere, nihil umquam in ejus dictis, aut factis reprehendendum, caſtigandumque obſervarunt. Sed & ii, qui aures confitenti dabant, graviſſimi viri Andreas Trono Ordinis Praedicatorum, & Doſitheus ab Angelis Carmelita excalceatus jurati affirmarunt, ſe peccatum lethale in eo nullum offendiſſe, quo in Baptiſmo ſuſceptam innocentiae ſtolam commaculaſſet.

Fuit & illud incenſi in Deum ſtudii argumentum, quod otii, & quietis impatiens aliquid ſemper ad ejus gloriae incrementum vel moliretur, vel ageret, nullam ejus rei cauſa moleſtiam timens, nullam defugiens curam, laborem nullum detrectans. Cumque divinae charitatis indoles ea ſit, ut magna operetur, ac multa, ſed eadem parva exiſtimare ſoleat, & pauca,

id quoque in Gregorio ſingulare fuit, quod cum muneris ſui partes omnes cumulatiſſime impleſſet, nihil adhuc ſe egiſſe putaret, & quae ſatis erant laboranti, amanti non viderentur eſſe ſatis. Nam eorum quae jam egiſſet fere oblitus ad nova ſemper animum intendebat, ſatis officio ſuo facere ſe non poſſe arbitratus, niſi ad majora conniteretur. Quare inclinata jam aetate homo, ut qui corpori dura ſemper imperaverat, mollia vero numquam indulſerat, jam valetudine, ac viribus fractus, modum tamen laboribus nullum ſtatuebat; Sed quaſi onera ipſe ſua non ſentiret: „ Qui munus, *ajebat*, fungitur „ ſuum, ei nihil eſt grave, ac moleſtum „; Rurſus: „ Plus quiſque poteſt quam poſſe ſe credat, nec „ ille agit quantum debet, qui ſe egiſſe arbitra„ tur quantum potuit „. Se ipſum quoque velut inertem, deſidioſumque coarguens, dum labore, ac laſſitudine pene deficeret, excitabat ad opus, atque dicebat: „ Epiſcopo quieſcendum non eſt: „ quies noſtra in Caelis erit.

Amantium denique illud cum ſit, ut unum, idemque velint, aut nolint, ita ſe Deo Gregorius, ſuaque omnia plene ſubjecerat, ut nihil optaret, aut mallet, quam quod illi magis luberet. Ab ejus voluntate cum ita in proſperis pen-

penderet, ac in adverſis, quemcumque res haberent eventum, in divina eadem voluntate, ac providentia ſuaviſſime quieſcebat. Medicinam hanc malis omnibus adhibebat cum ad ſe ipſum in adverſis ſuſtentandum, tum ad erigendos alios, quos triſtes, animoque dejectos videret. Nam conquerentibus grave quidpiam, ac permoleſtum, quo premerentur, exprobrabat animi imbecillitatem chriſtiano homine indignam, dicebatque facere ipſos Deo injuriam, qui quod is voluiſſet, nolle ipſi viderentur. Ex hoc autem voluntatis ſuae cum divina conformandae ſtudio, atque aſſuetudine manabant, quaſi rivuli ex fonte, mira illa hominis aequabilitas, cordis pax, & tranquillitas, quam nulla perturbaret rerum adverſitas, nullus commoveret inſperatus eventus; quae quidem ex diffuſa in ejus corde per Spiritum ſanctum charitate, exterius quoque in ejus oculos, vultum, & verba redundare videbantur.

CAPUT V.

De orandi, & contemplandi ſtudio.

MAgni amoris indicium eſt oratio, ajebat Chryſoſtomus, *Hom. 26. in Act. Apoſt.* Nam, quae hominem Deo conjungit, charitas, ejus

ejus consortii, & familiaritatis expers esse nullo modo potest, & quorum mutuus est amor, mutua quoque debet esse consuetudo. Qua igitur ferebatur Gregorius in Deum charitas, tanto eum orandi studio incendebat, ut a congressu & collocutione cum Deo cessare non posse videretur. Vitae suae rationem omnem bifariam partitus erat: in actionem videlicet, & contemplationem, quarum studia diversa cum sint, qui facile utrumque componat, perfecteque assequatur, supra humanam agere imbecillitatem aestimandus est. Res autem ita disjunctas, operosas, & graves feliciter adeo in se conjunxit, ut vel hoc uno Ecclesiae Pastoribus esse possit exemplo, quod sedulo inspiciant, atque imitentur. Inter quotidiana pastoralis muneris, & charitatis officia susceptum a puero institutum semper retinuit, ut certa ad commentandum, precandumque Deum temporis spatia servaret, quae neque externa ulla occupatio, neque ulla curarum moles interciperet.

Singulis diebus antequam illucesceret ternas, aut quaternas horas ante Crucifixi imaginem in genua flexus transigebat, mente plerumque in Christi cruciatus, & mortem defixa; quod quidem orationis genus familiare omnibus, praefer-

praefertim ecclefiafticis viris effe cupiebat, ac magnopere commendabat, nullum effe aliud argumentum praedicans cum ad meditandum facilius, atque fuavius, tum ad permovendos animos, atque in Dei amorem inflammandos magis accommodatum, praefertim cum illud unum virtutum omnium documenta, & exempla complectatur.

Primo mane cum familia univerfa in privato facello divinarum rerum meditationi horam tribuebat: mox in cubiculum fecreto oraturus fe recipiebat: horarum ibidem divini officii penfum folvebat; tum ad facrificandum multa prece fe comparabat, ac re divina peracta multus erat in gratiis agendis. A prandio, atque fub vefperam difcutiendae confcientiae, & communi cum familiaribus orationi horam iterum tribuebat. Ad multam praeterea noctem, ac totam aliquando, inter ipfos paftoralis vifitationis labores, rigidiffima quoque hyeme, modo in genua abjectus, modo in frontem provolutus, tamdiu in divinarum rerum cogitatione haerebat, dum gravi laffitudine, ac fomno dejectus fatigatos artus brevi quiete reficere cogeretur, quam fedens plerumque, vel capite in finum deflexo breviffimam capiebat; qua orandi forma,

ma, atque aſſiduitate ejus genua duriſſimo, ingentique callo obducta, poſt mortem obſervata ſunt. Cum autem ſub vitae exitum contractis vi frigoris manuum nervis, nec ſibi veſtes facile induere poſſet, nec ad id nocturno tempore manu aliena uti vellet, iis detractis, ad plures horas medio in cubiculo nulli innixus ſubſellio, aut fulcro, quo ſe regeret, ac ſuſtentaret, recto pectore, & contenta cervice orando perſtabat, totius corporis ſtatu ſane incommodo, ac valetudini periculoſo; qua re tandem a familiaribus explorata, ac deprehenſa, ne diutius e lecto proſilire pergeret, adhibita medicorum auctoritate cavendum fuit.

Quid autem ſuum illud in conclave receptus, quid in placido noctis ſilentio, remotis arbitris, ac ſola conſcientia teſte in Deum abditus, mente ab humanis rebus abſtracta commentaretur, quae miſceret cum illo colloquia, quibus afflueret ſupernis deliciis, quos conciperet, efferretque divini amoris ſenſus, conjecturis aſſequi facilius eſt, quam explicare dicendo. Tradidere tamen familiares nonnulli, qui diligentius hominem obſervabant, auditum aliquando ex imo corde ſuaves gemitus, ac veluti amantis ſuſpiria trahere, repertum uberrimis

mis lacrymis perfusum, ac toto corpore ita defixum, ut accedentes ne videret quidem, neque interpellantes audiret, quod hominis extra se rapti, animique divina patientis indicium est.

In matutina familiae precatione cum, uti solebat, aliquando versaretur, accidit, ut horrifico terraemotu civitas universa, atque aedes in primis Episcopales jam vetustate labantes concuterentur. Attoniti, pallentesque familiares omnes trepidare primum, ac palpitare, tum vitae quisque suae consulere, ac praecipiti fuga e sacello dilabi, ne ruina opprimerentur. At Gregorius in ea consternatione immotus, & supplex orando perstans, atque in divinae misericordiae spem animo erectus trepidantes ceteros voce, & exemplo firmabat. Psalmum quinquagesimum recitans nondum absolverat, cum repente pacato solo, sublatus est omnis periculi metus. Quare eodem in loco orare pergens divinae pro accepto beneficio misericordiae, ac bonitati gratias, quas potuit maximas egit.

Jam praeter deffinita orandi tempora, vacuas ab externis occupationibus horas fere omnes in preces conferebat. In prosperis, in adversis, in dubiis, & arduis rebus ad orationem veluti ad sacram anchoram, tutumque perfu-

gium recurrebat, plus ei fidens quam diligentiae cuicumque ſuae, induſtriae, ac labori. Singulis fere momentis brevi aliqua precatiuncula (jaculatorias vocant) Dei memoriam, atque amorem fovebat in ſe, vel excitabat. Sive domi, ſive foris, ſive ſolus, ſive inter alios mente cum Deo verſabatur, ut hoſpes plane in terris videretur. Neque tamen aſſidua haec cum Deo conjunctio paſtorali adminiſtrationi quidquam, vel ceteris negotiis, externiſque curis detrahebat. Nam obvius, ac facilis erat omnibus adeuntibus, praeſto ſingulis opem poſcentibus, ad negotia quaeque promptus, atque expeditus, nunquam in otio, ſemper in actione, nunquam ſuus, ſemper alienus. Inter tot curas nimirum, atque externarum rerum ſtrepitus, & varietates ſeſe identidem colligebat, abdebatque in quamdam animi ſolitudinem, atque ab exteriore homine ad eum, quem Paulus vocat interiorem, facile ſe recipiebat.

Externum quoque ſeceſſum, ac ſolitudinem ſacram aliquando captabat. Ab urbe digreſſus colligendi animi cauſa rus interdum petebat, ubi ne domo quidem prodiens curis depoſitis omnibus, divinis ſe totum dabat: tum quaſi inſtauratis animi viribus ad paſtoralia munera, & conſue-

consuetos labores alacrior, ac veluti recens descendebat, exemplo Moysis (quod Ecclesiae Pastoribus commendat Gregorius, *Pastoral. part. 2. cap. 5.*) Tabernaculum intrantis crebro, atque exeuntis, ut intus a Deo disceret, quae foris populum edoceret. Per annos praeterea singulos semel, ut minus, in Seminarii aedes, aut Religiosorum coenobia ad dies aliquot secedebat, quo sacris exercitationibus, divinisque rebus diligentius incumberet. Ibi distractum curis pastoralibus animum accurata superioris temporis discussione recolligens, labe omni animi absterfa, ad majorem se vitae perfectionem excitabat, ac vehementius in divina intendebat.

Hoc ipsum salutare institutum Clero, populoque suo commendatum maxime voluit, ac in utraque quam rexit Ecclesia mirifice propagavit. Edixerat enim, atque in morem induxerat, ut ecclesiastici homines singulis annis unum convenirent in locum, quo vocem Domini ad cor loquentis audirent, ibique ad octo ut minus dies piis occupati lectionibus, atque meditationibus mentem diligenter excolerent, anteactae vitae labes sedulo excuterent, ac veterem hominem expoliantes cum actibus suis novum induerent, qui earum exercitationum fructus esse solet praecipuus.

Quotidianae rerum divinarum commentationis Seminarii sui alumnis auctor ipse, institutorque fuit. Ad eam facile exercendam certas praeceptiones tradiderat, eique vacantibus non semel aderat, & quem inde fructum quisque cepisset sedulo interrogabat. Ad eam cum omnes vehementer hortaretur, tum maxime verbi Dei ministros, quorum eloquentiam sine jugi oratione inanem verborum strepitum esse affirmabat. Crucifixo magis quam libris studendum dicebat, idque suo demonstrabat exemplo; nec enim ab humanae artis praesidiis, sed a divinae sapientiae fonte ea promere, atque haurire solebat, quae suis in concionibus, privatisve colloquiis in auditorum mentes, & corda aeternarum rerum documenta ingerebat.

CAPUT VI.

De animarum salutis zelo, ac pastorali solicitudine.

CUm in omni vitae parte, & actione Caroli Borromaei vestigia presserit Barbadicus, ac divinas omnes ejusdem virtutes assequi imitatione contenderit, non alia tamen propius ad eum accessit, quam pastorali solicitudine, ac zelo ani-

animarum, qua potissimum laude *gloriosus* ab Ecclesia Carolus praedicatur. Quam quidem solicitudinem omnibus, qui ceteris praesunt, sed Episcopo in primis commendat Apostolus, *Rom. cap.* 12. *Qui praeest* (inquit) *in solicitudine*; cum ex ipsa veluti ex fonte omnia fere, quae ad pastorale munus pertinent, officia deriventur. Neque enim tantarum momenta rerum, quibus fides, religio, pietas, disciplina, Ecclesiae regimen, animarumque salus continetur, sine magna Pastoris solicitudine perfici possunt, ac sustentari, cum ea sit veluti spiritus, quo exteriores vigent actiones, atque animantur. Jam quantum Gregorius ea virtute praestiterit, quam vigil, ac solers in grege tuendo fuerit, quam navus, atque solicitus in ovibus ad aeternam salutem deducendis, explicari paucis non potest, cum singula vitae ipsius momenta solicitudinis hujus exemplis, ac documentis consignata sint.

Episcopale munus *animarum negotium* appellare consueverat, quarum custodiam gravissimum sibi, ac formidandum onus existimabat, cum pro singulis vadem se apud Deum, sponsoremque constitutum esse intelligeret. In ea igitur semper cogitatione defixus, nihil aliud spectabat, quam earum salutem, ad quam ita se, sua-

ſuaque omnia conferebat, ut commodi, quietis, ac vitae ipſius ſuae negligens prorſus, ac fere immemor novas quotidie veſtigaret juvandi gregis rationes. Ejus rei cauſa ſolicitudinem ſuam vix ullis terminis circumſcribebat, ubique Eccleſiae ſuae locorum aliquid agebat, vel moliebatur, ſemper intentus omnibus quaſi ſingulis, atque ita ſingulis, quaſi univerſis. Ubi de rebus ad gregis ſalutem pertinentibus ageretur, diei, noctiſque momenta omnia idonea eſſe voluit, atque opportuna. Stans, ambulans, ſanus, aegrotans, prandens quoque, aut coenans Eccleſiae miniſtros, animarumque curatores indefeſſus audiebat: Ut autem ſigillatim oves cognoſceret, &, quod eſt boni Paſtoris, nominatim quoque vocare poſſet, earum cenſum a quovis Parocho accurate deſcriptum ob oculos habere voluit, ut ea quaſi compendiaria ratione gregem aſpiceret, atque luſtraret univerſum. Singulorum propterea mores ita cognitos, exploratoſque habebat, ut in eorum quemque extemplo, ac tuto, ſi vellet, animadvertere poſſet. Flagitioſe in primis viventium nomina, & ea, in quibus maxime haerebant, vitia, graveſque conſuetudines in Commentarium conjecta ſervabat: Tum vel ipſos ad ſe arceſſitos paterna charitate arguebat, obſecra-

ſecrabat, obteſtabatur, ne divina abuterentur diutius longanimitate, ac patientia, ſed tandem reverterentur ad cor: vel datis ad Parochos literis eorum zelum urgebat, & operam, ut omni qua poſſent ope, & induſtria eos ad ſanitatem revocare niterentur.

Ne ulla aegrotantibus in vitae diſcrimine poſitis ad bene moriendum ſubſidia deeſſent, de hac re Parochos continenter monebat. In urbe vero ſingulorum, qui eo in periculo verſarentur, ad ſe nomina, & ſtatum deferri praeceperat, neque ut rogaretur expectabat, ſed ad omnes viſendos, juvandoſque ne vocatus quidem ultro accurrebat. Familiaribus, ac domeſticis ſuis edixerat, ut ſi cujuſpiam e vita migraturi neceſſitas poſceret, interdiu, noctuque importuno quovis tempore ipſum monerent, ne ulla juvandi animas occaſio ſibi elaberetur. Valetudinaria, ac noſocomia, pauperum tuguria, tabernas, & caſas ut ut ſordibus, ſituque horridas frequens obibat, tam incenſo erga abjectos, ac depoſitos ſtudio, ut nec horae importunitas, nec morborum contagio, nec odorum foeditas hominem deterrerent, vel impedirent, quominus omnia morituris praeſtaret chriſtianae charitatis officia, atque adjumenta ſalutis. Et pauperes qui-

quidem non praeſentia ſublevare duntaxat ſua inſtituerat, ſed eorum etiam inopiam medicamentis, cibariis, eleemoſynaque juvabat, & morti jam proximos ſacramentorum ſubſidio, ſanctiſſimis monitis; conſtitutiſque ad vitae exitum precibus communiebat.

Intempeſta quadam nocte nuntiatur, haud procul ab Epiſcopali palatio jacere hominem jamjam moriturum ſclopi glande transfoſſum. Commotus Cardinalis viri infortunio, ſed magis animae periculo, metuenſque, ne ſacramentorum, & Sacerdotis ope deſtitutus miſer occumbat, extemplo ſine ſervis, ſine facibus domo excedit, ad jacentem advolat, praebet aures confitenti, ac bene comparatum ſpiritum ad aeternitatem tranſmittit. Rurſus dum in ſuo apud Threſtum Collegio verſaretur, rogatus ut proxime moriturum in Eſtenſi oppido, quod inde millia paſſuum tria fere abeſt, paſtorali praeſentia, ac benedictione recrearet, cum nulli ad obeundam viam ſuppeterent equi, vergeretque aeſtivus ſol ad meridiem, Gregorius pedes iter confecit, aegrotantem adiit, nec ante reliquit, quam poſtremum morientis ſpiritum excepiſſet.

Eodem juvandi animas ſtudio proſtitutas foeminas, ac voluptatum coeno miſere infixas e ſor-

e ſordido corporis quaeſtu ad honeſtam, & pudicam vitam traducendas curavit. Earum vero complures ſanitati reſtitutas, ne peccandi conſuetudine, aut egeſtatis obtentu ad ingenium redirent, domicilio ad id conſtituto excipiebat, nonnullas matrimonio jungebat, omnes demum aere ſuo liberaliter ſuſtentabat. Adoleſcentulis puellis a profanis amoribus, ac liberiore cum viris agendi licentia revocandis operam non minorem impendit; Nam quo pravam, & periculi plenam conſuetudinem aboleret penitus, atque convelleret, monitis, & cohortationibus, tum edictis, ac paſtoralibus literis egit: Parochos, concionatores, atque apoſtolicos viros, parentes denique ipſos in ſolicitudinis ſuae partes vocatos continenter urgebat, ut conjunctis ſimul ſtudiis, id mali genus prohiberent omnino, atque exturbarent. Virgines, quae divitum paterent inſidiis, quod minus tuto, ac diligenter in paterna domo cuſtodirentur, e parentum, aut propinquorum manibus abductas nobili alicui adjungebat matronae, ejuſque curae, ac vigilantiae committebat, donec in matrimonium collocarentur. Orphanas vero, atque obſcuro loco natas puellas, quae corporis, animique paterent incommodis, itidem matronae cuipiam

muliebribus inſtituendas diſciplinis, atque aere ſuo alendas commendabat.

Longum eſſet hoc loco ſingula perſequi, quae animarum ſalutis ſtudioſiſſimus Paſtor huic rei procurandae excogitabat ſubſidia, atque adjumenta parabat; atque eodem quo ipſe flagrabat juvandarum ſtudio animarum inflammare univerſos vehementer optabat. Hortabatur itaque, rogabat, jubebat, ut in eo ſalutari officio ſe quiſque fidelem, navumque miniſtrum praeberet, nec Epiſcopi ſolum, ſed Dei ipſius adjutorem praeſtaret: Omnes vero praeibat exemplo, incitabat vigilantia, ac labore, ut nullum deſidiae, ac negligentiae locum relinqueret; Nam ſi quando neceſſitas poſtularet, Epiſcopum agebat, & Parochum, catecheſim, & concionem obibat, Inſtitutoris, atque adminiſtri partes implere non dubitabat. Mirabantur plerique tot rebus, atque laboribus unum vel cogitandis ſufficere. Is vero cum tot, ac tanta per ſe ipſe perficeret, nihil a ſe actum putabat, dum quidpiam aliud pro gregis, animarumque ſalute adhuc agendum ſupereſſe exiſtimaret; ut vere illud Caroli Borromaei dictum expleverit: „ Epiſcopi vitam ſitam eſſe debere „ in agendo „.

Hanc

Hanc porro ſolicitudinis plenam, atque laboris vitae rationem ab Epiſcopatus exordio ſuſceptam ad mortem uſque conſtanter retinuit. Cumque ſupremis vitae annis extenuatis jam viribus rogaretur a ſuis, ut a laboribus ſibi temperaret, onerumque ſuorum partem in alios transferret, illud ejuſdem S. Caroli reponebat: „ Epiſcopum decet pro Eccleſia laborantem mo„ ri „. Malle ſe ſibi deeſſe, quam Eccleſiae: Nullam ſuae vel valetudinis, vel ſenectutis rationem habendam eſſe, cum de animarum ſalute ageretur; Diffuſa nimirum, & ardens in ejus corde divina charitas ſtudium illud fovebat, quo ad duriſſima quaeque, atque aſperrima pro gregis ſalute non perferenda ſolum, ſed ultro obeunda paſtoralem animum confirmaverat. Hinc ſuſceptos ejus cauſa labores ne ſentire quidem videbatur, immo vero tantam ex ipſis voluptatem capiebat, ut ad novos ſubeundos alacrius incendi, ac roborari videretur.

CAPUT VII.

De profusa in pauperes liberalitate.

QUamquam Episcopi in egenos beneficentia ad justitiam pertinere magis videri possit, quam ad charitatem, cum Ecclesiae bonorum dispensator, non dominus, id largiendo pauperibus tribuat, quod ipsorum est; ea tamen, quae sibi, suisque commodis detrahere non dubitat, ut alienis rationibus serviat, ac necessitatibus consulat, rarae admodum, heroicaeque charitatis argumentum est. Ac ea quidem benefaciendi disciplina ita Barbadicus excelluit, ut in eo charitatis genere pares habuerit paucos, superiorem fortasse neminem. Miseros omnes ita gerebat in oculis, ut se ipso cariores habere videretur. Quas enim ad personam, ac dignitatem tuendam opes, & facultates acceperat, ad illorum magis subsidium, quam ad proprium usum, & commodum referre solebat. Rerum quoque, ac necessitatum suarum dispendio sublevandorum inopum opportunitatem nullam praeteribat: (a) „ Quasi omnium Pater vivebat omnibus, deerat „ nemini, expanso omnibus gremio pietatis. De „ qua-

(a) *S. Bern. Serm. 2. de S. Malachia.*

„ quacumque tribulatione clamaretur ad eum, „ propriam reputabat „.

Quo ſatiaret pauperum ſamem rei domeſticae curatori edixerat, ut certis quaque hebdomada diebus mendicis omnibus ad Epiſcopales aedes confluentibus panem tribueret, nemini vero quocumque loco, vel tempore ſtipem roganti negaret. Egenas familias, quas mendicare vetabat pudor, apud ſe deſcriptas habebat, quibus occultis opitularetur ſubſidiis, cui pecuniam, cui cibaria, cui veſtes, cui omnia ad vitam, vitaeque dignitatem tuendam neceſſaria clam ſubmittendo. Nonnullis a cenſu, quo prius fuerant, & ſtatu dejectis ita ſuppetias ferebat, ut ne ipſi quidem adminiſtri cognoſcerent, largitionum ſuarum idem ipſe miniſter, & teſtis. Denunciari ſibi a Parochis juſſerat pauperes quotquot ſub eorum cura degebant: Tum ſe ab iiſdem Parochis frequenter adiri volebat libere omnino pro illis ſubſidia rogaturis, quae largiora plerumque quam poſtulaſſent ab eo accipiebant. Excuſabat aliquando ex ipſis unus ſuam, ut vocabat, importunitatem rogandi, quem benigne Cardinalis complexus: „ Non eſt, *inquit*, „ Fili, quod verearis; Gratus, non moleſtus „ eſt mihi, qui pro pauperibus rogat. Acce-

„ de

„ de frequens , & pete . Cum alia defuerint, „ erit hic annulus Epiſcopalis in pauperum „ uſum paratus „ .

Domo egrediens pauperum turmis obſidebatur, quibus modo ſua, modo aliena manu ſtipem large erogabat, ſed quod palam quoque faceret, praedicari non ferebat: Cum tamen effuſas aliquando voces, quibus amantiſſimo Patri plaudebant pauperes, cohibere non poſſet, dixiſſe fertur: „ Praeclaram enim vero laudem „ celebrari Epiſcopum quod fur non ſit „ ! quaſi vero ſurreptum egenis eſſet quidquid in eorum ſinum non effudiſſet ; Neque enim donare ſe, ſed quae propria eorum eſſent perſolvere, ac reddere arbitrabatur: „ Non de meo, *ajebat*, „ pauperes, ſed de ipſorum ego patrimonio vi„ vo, ac ſuſtentor. „

Patebant Epiſcopalis Palatii fores advenis, atque hoſpitibus cunctis, quos ille omni humanitatis officio complectebatur. Parochis Dioeceſanis in primis, aliiſve Sacerdotibus in urbem convenientibus interdicta erant diverſoria quaecumque : Aedium Epiſcopalium parte iis deſignata, ac ſemper inſtructa comiter excipiebantur, communi menſae cum Epiſcopo aſſidebant, & quae ad vitae uſum neceſſaria ſunt parata invenie-

veniebant. Praeerat illis Sacerdos, qui non ſolum vitae commodis proſpiceret, ſed mores quoque diligenter curaret. Peregrinos, quorum magna eſt Patavii frequentia, cum ob proximam Venetiarum urbem, tum ob celebre divi Antonii ſepulchrum, humaniſſime excipiebat, abeuntes vero aliqua ſemper ad viaticum pecunia muniebat. Quos ipſe ab haereſi, & ſchiſmate, aut ex Judaica, vel Muhamedana ſuperſtitione ad Catholicam Religionem traduxerat, eos in poſterum quaſi domeſticos curae habebat: Familiarium praeterea loco habebantur Epiſcopi, & Sacerdotes religionis cauſa e patrio ſolo pulſi, atque ope deſtituti: Ex Epiſcopi penu cuncta illis ſuppetebant ad honeſtam vitae ſuſtentationem.

Brevi narratione indicari vix poſſunt enutritae ab eo familiae, conſtituta Coenobiis, ac Monaſteriis vel annua, vel quoque menſe ſubſidia, contributa aegrotantibus, & carcere incluſis quotidiana alimenta, puellarum ob formae elegantiam periclitantium aere ipſius in tuto poſita pudicitia, collatae virginibus dotes, ingenui adoleſcentes in Seminario alti, educatique Epiſcopi ſumptu. Paucis multa complectemur. Nullum eſt chriſtianae liberalitatis, ac providentiae genus,

genus, quod indigentibus, & quovis incommodo pressis pro re, pro tempore, pro personis non exhibuerit. Faciles ad se hujusmodi hominum esse aditus non modo passus est, verum etiam jussit, religioni habens nisi eos quovis momento temporis admisisset, ac sublevasset. Quaerebat occasiones ipse juvandi, ac miserorum necessitates, ut ita dicam, venari videbatur. Ubi de ope cuipiam ferenda ageretur, nihili ingentem quemcumque sumptum, aurique summam pendebat, animo ita semper comparatus, ut omnes una die proventus suos, si occasio esset, in pauperes profundere non dubitaret, numquam laetior futurus, quam cum nihil jam domi reliquum liberalitas ejus fecisset. Largitatis ejusmodi, ac profusionis exempla multa cum sint, unum hoc afferam ex Jacobetto, ne pluribus percensendis sim Lectori molestus.

Ejus ad pedes abjecit sese aliquando nobilis foemina recens viduata viro, & quantum dolor, & lacrymae fari permittebant, narravit se mortalium omnium miserrimam duplici infortunio conflictari; quod & virum amisisset, & angeretur graviter a creditore dante ei optionem turpem, ut debitum aut pecunia solveret, aut pudicitia redimeret; addebatque, consilium, & opem

opem flagitans, ea omnia, quae juſtus dolor eloqui pro cauſa conſuevit. At non ita multis perorandum apud ipſum fuit, a quo ſola rei narratione plus etiam multo quam vellet impetravit. Interrogavit Cardinalis de nomine creditoris, deque debitae pecuniae ſumma, quam eſſe intelligens argenteorum nummum quatuor millia, nihil commotus: „ Confide, inquit, Filia, „ non amplius erit tibi ille moleſtus „. Tum rei familiaris praefectum ad ſe arceſſitum, jubet illico afferre ſibi eam pecuniae vim, atque opera uſus viri fidelis creditori de ſuo ſatisfecit. Ita, quod illa ſperaſſet numquam, egeſtatis ſimul, ac pudicitiae periculum avertit providus, ac munificentiſſimus Paſtor.

Mirabantur plerique, quomodo unius Epiſcopi copioſi licet, opulentique proventus, additis quoque paternae domus ſubſidiis, profuſae adeo largitati ſufficerent. Nam recepti, datique ſumma ad calculum vocata, ſubductiſque accurate rationibus repertum eſt, Patavini Pontificatus tempore, quod ſpatium fuit annorum XXXIII, ſupra octingenta Venetorum argenteorum nummum millia in pauperes, ac pios uſus ab eo erogata fuiſſe. Ac niſi liberalitatem tantam divina manifeſte providentia ſuſtentaſſet, incredi-

 bilis

bilis prorſus, ac diſſoluta fortaſſe videretur. Non ſemel apud eum rei familiaris conquerebantur curatores, largitiones fieri ſupra quam ferre poſſet aerarium, exhauſtum illud jam eſſe, jam nihil in horreis, in promptuariis cellis, in arca reliquum eſſe, quod profunderet; beneficentiae proinde ſuae, ac largitionibus modum ſtatueret, cum impares effuſioni tantae cenſus eſſent; ſed tantum abfuit, ut manum ille contraheret, & quidpiam liberalitatis ſuae remitteret, ut potius hanc unam inveniendae, augendaeque pecuniae rationem eſſe affirmaret, ſi largius, & cumulatius effunderetur in pauperes.

Cum jam nulla ſupereſſet in domo pecunia, allatum ad ipſum eſt in ſummo verſari honeſtatis, & famae periculo pauperculas virgines duas: Currum, & equos ſtatim divendi juſſit, eorumque pretio dotem illis conſtituit, qua nuptui traderentur; tum lectuli quoque ſui ſindones doti adjiciendas praecepit. Nobiliores aedium Epiſcopalium partes aulaeis, ac periſtromatis inſtructas ſemel, iterumque denudavit, atque ornamenta diſtraxit omnia pauperibus conveſtiendis, dicere ſolitus „ algere pauperes, non vero parietes „. Quod cum viventi adhuc amantiſſimo ejus patri nunciatum fuiſſet, novis aere ſuo peri-

peripetaſmatibus duo ejuſdem Palatii conclavia inſtruenda curavit; Tum Cardinalem filium his verbis commonuit: „ Cave ſis, ne haec quoque „ divendas ; Non enim tua , ſed mea ſunt „. At non parietes tantum , ſeipſum quoque , ut conveſtiret inopes , exſpoliare non dubitavit. Contigit Romae, ut in aedium ſuarum atrio ſeminudum pauperem e feneſtra proſpiceret: Hunc ad ſe per ſecretiores ſcalas advocatum, detractis ſibi interioribus veſtibus induit, ac nemine conſcio per eaſdem ſcalas bene contectum dimiſit. Patavio Venetias profecturus in hominem incidit laceris omnino pannis involutum; Ejus calamitatis miſeratione commotus , quod ſibi recens comparatum fuerat ab Oeconomo pallium in pauperis humeros tranſtulit, nec alio ſibi ſuffecto, quod inſtituerat iter tenere perrexit. Stratum denique ſuum , S. Thomae Villanovenſis exemplo , indigenti cuidam non exhibuit tantum , ſed etiam ſubmittendum curavit.

Itaque rebus ipſis ad vitam, vel dignitatem tuendam neceſſariis in pauperum commoda attributis, tum ſingulari victus, ceterarumque rerum ad ſe pertinentium moderatione, ac parſimonia munificentiam ſuſtentabat ; Nam menſa illi infra Cardinalis conditionem frugalis, & parca

ad coenobitarum rationem, ac disciplinam comparata, cubiculum pauperrime instructum, vestes intimae minimi pretii, obsoletae, attritaeque, novas enim admittere recusabat, nolle se dicens ornari ex patrimonio pauperum: quidquid autem foret indumenti interioris disscissum, lacerum, manibus ipse suis sarcire solebat, ne si cui id committeret, aliud subrogaretur; quo viliora, eo sibi paupertatis commendatione chariora erant quaecumque ad ejus corporis usum pertinerent, cujus adeo negligens erat, ut multa sibi ultro detraheret, plurima deesse pateretur, quae non modo dignitati, sed necessitati convenirent. Ac ea quidem agendi ratione Evangelicae paupertatis cultor eximius alienam depulit egestatem, divini illius Pastoris exemplo, (2. *Cor.*8.9.) „ Qui cum esset dives, propter nos egenus fa„ ctus est, ut illius inopia divites essemus „.

CAPUT VIII.

Qua fuerit in propinquos, & familiares charitate.

CUm ea, quae a natura nobis ingenita sunt, divinae gratiae munus non auferat, sed compleat magis, atque perficiat, insitum omnibus

bus erga affines, & ſanguine junctos amorem divina charitas in Gregorio non imminuit, vel extinxit, ſed honeſtavit potius, & auxit, atque ad perfectae, abſolutaeque virtutis rationem perduxit. Dilexit igitur conſanguineos, gentileſque ſuos, quantum chriſtiana religio, atque impoſita divinitus domeſticorum cura, tum diſciplinae eccleſiaſticae leges juberent, aut permitterent, recto nimirum charitatis ordine, quo ſecundum Deum, ac propter ipſum diligendi in primis ſunt, qui nobis arctius conjunguntur. Optimum, amantiſſimumque ſui parentem tanto complexus eſt ſtudio, quantum gratiſſimi filii in patrem eſſe poteſt maximum, nec enim alium habuit quempiam in ſua vita chariorem. Ejus propterea mortem acerbiſſime tulit, conceptamque ex illa aegritudinem, ut ut cohibere virtute conaretur, diſſimulare tamen haud poterat, perſaepe teſtatus, non alia magis jactura, vel caſu perculſum ſe in vita fuiſſe, atque commotum. Antonium deinde fratrem Senatorem ampliſſimum rebus, muneribuſque domi, foriſque geſtis clarum, magna apud omnes exiſtimatione, atque in Republica auctoritate, tum ejuſdem filios non minus ſanguinis vinculo, quam praeclarae indolis, virtutumque ſimilitudine ſibi con-

conjunctos charos habuit, ac singulari benevolentia prosequebatur. Itaque cognati amantissimi in eos, ceterosque propinquos officia omnia cumulatissime praestitit, atque ubi honestae, justaeque eorum rationes agerentur, suas quoque agi putabat. Venetias cum adiret, adibat autem perquam raro, atque unius fere Ecclesiae suae causa, in paternis aedibus diversabatur, visere solebat affines, ac gentilium domos obire: Eorum quoque nuptiis interesse non recusabat; quae tamen more, institutoque nobilium conferri solent in sponsos xenia non impertiebat, quod pauperibus auferri existimaret, quidquid leves ob causas minime egentibus traderetur. Quapropter tantum aberat, ut suis quidpiam largiretur, ut ne minimum quidem ex patrimonio sibi obvenientium pensionum eorum usui arbitrioque relinqueret: Exigebat omnia, eorumque praeterea rebus utebatur identidem in egenorum subsidium, nonnullo etiam paternae domus impendio: Nam ex quo primum tempore Romam contendit ad vitae suae exitum, quinquaginta ut minus argenteorum nummum millia inde accepisse compertum est.

Propinquorum neminem in Episcopalibus aedibus, excepto patre, contubernalem, aut convivam

vivam admisit; multo minus eorum quempiam haerere sibi voluit aut rei familiaris administrum, aut muneris curarumque adjutorem, ne vi forte sanguinis, & dilectionis abstractus animus minus aliquid rectum dissimularet, atque permitteret. Fratris sui filium, quod officia sua apud Cardinalem per ejus familiarem interposuisset, ut mitius ageret cum sacerdote crimine obstricto, graviter reprehensum admonuit, nihil sibi rei esse in his, quae ad Ecclesiae suae regimen pertinerent. Fratris filios studiorum causa Patavium missos pie, sancteque instituendos, erudiendosque in Seminario suo curavit, persoluto tamen a patre annuo convictus pretio alumnis communiter constituto. Etsi autem propter egregiam eorum indolem charos in primis haberet, suo tamen numquam contubernio excepit, aut convictu. Nihil egit umquam, aut cogitavit pro augendis eorum commodis, promovendis rationibus, aut transferendis in eos Sacerdotiis, Ecclesiaeque muneribus, adeo in neminem minus effusus, quam in consanguineos fuit.

Moriens quoque eximium reliquit moderationis hujus exemplum. Supremis enim tabulis, non unum de gente sua, sed Patavinae Ecclesiae Seminarium ex asse haeredem constituit, ac ne prae-

praeterire omnino fratrem videretur, Episcopalem ei annulum amoris, ac benevolentiae suae pignus legato reliquit. Consanguineis suis dum viveret dicere consueverat : „ Multa vobis re-„ linquam moriens, propterea quod nihil omni-„ no relinquam „: Nam quae Ecclesiae bona sunt si in propinquos deriventur quantocyus dilabuntur, atque in nihilum abeunt, rem quoque domi bene partam absumere solent, ac veluti flamma vorax in fumum redigere. Ex Dei tamen benignitate multo plura sperare jubebat, quam quae ab ipso expectare, vel consequi potuissent: Et vero promissorum fidem rei eventus probavit. Nam Barbadica Gens jampridem divino favore insignis, atque clarissima, eo extincto cum privatis opibus si quae alia, tum summis in Republica honoribus floruit, ut vix ulli secunda habeatur. A Gregorii obitu Antonius ejus frater Aedium S. Marci Procurator, quod secundum Ducem amplissimum est in Republica munus, institutus pro meritis fuit: Johannes Franciscus ejusdem filius semel, atque iterum ad Christianissimum Regem Ludovicum XIV. designatus Orator, florenti adhuc aetate *magnus*, ut vocant, in continenti ditione *Sapiens* electus, honoribus, quos in Republica summos jam obtinue-

nuerat, repente posthabitis, in Ecclesiae militiam transiit, ac brevi post tempore Veronensem Ecclesiam ab Innocentio XII. gubernandam accepit, mox a Clemente XI. ad Brixiensem translatus, & paulo post S. R. E. Cardinalium Collegio adjunctus, ab Innocentio demum XIII. Patavinorum Episcopus designatus patrui sui Gregorii in ea Sede successor vestigia pressit, eamdemque Ecclesiam sanctissime administravit. Gregorius vero alter fratris filius Senatoria, ac Equestri dignitate auctus, atque conspicuus magnis in Republica muneribus naviter, ac feliciter gestis clarissimus vixit. Sed de propinquis satis.

Quam vero familiarium, ac domesticorum curam gereret, qua eos solicitudine, & charitate complecteretur, paucis exsequemur. Familiam suam, quod alio loco indicavimus, ita ordinaverat, atque instituerat, ut religiosorum hominum coetus, probitatis, modestiae, continentiae, pietatis, omniumque virtutum schola videretur. Mensa, lectio, & oratio communis omnibus, designata singulis officia, distincta actionibus tempora, constitutae vestiendi, loquendi, agendique leges, praepositus universae familiae morum inspector, ac rerum spiritualium institutor. In munus quique suum intenti,

atque in ſanctiſſimi Cardinalis mores tamquam in ſpeculo intuentes, eoſque in ſe transferre ſtudentes, erant veluti filii ſub patris diſciplina mutua charitate concordes: Cardinalis autem in illis regendis, tractandiſque patrum adverſus filios amorem imitabatur. Ne quid eis ad victum, ceteraſque neceſſitates deeſſet, diligenter curabat, neque perſolutis dumtaxat in tempore ſtipendiis, ſed praemiis quoque pro cujuſque meritis, ac laboribus benevolentiam, ac liberalitatem iis ſuam probabat. Quin & ipſorum, quos habebant, affinium, propinquorumque commodis, aut neceſſitatibus aliquando proſpiciebat. Copiam ſui faciebat omnibus comitate mira, infimis quoque famulis ad ſui alloquium non admiſſis modo, ſed interdum vocatis; cum iis ita agebat, ut fere ſe parem illis praeberet. Singulorum ingenia, ut fert hominum natura, ſuis aſperſa vitiis, ſine quibus naſcitur nemo, aequiſſime ferebat, leviora diſſimulabat, benigneque excuſabat, dicere ſolitus, ne ſe ipſum quidem facile in omnibus placere ſibi, ac ſatisfacere poſſe, multo autem difficilius eſſe ad alienum arbitrium, voluntatemque viventes nihil offendere, nuſquam incurrere, ac labi. In reprehendendis eorum erratis exaggerata numquam, vel acer-

acerba oratione, ſed leniſſimis utebatur verbis; & ſi quid ipſis praecipiendum eſſet, ejus juſſa vix a precibus differebant. Eorum obſequiis adeo parce utebatur, ut vix admitteret, niſi quae ritus, aut officii cauſa recuſari non poſſent: quare non ſervire illi, ſed filiorum inſtar amantiſſimo patri obſequi, ac gerere morem videbantur.

Praecipua tamen morbo aliquo implicitis, atque jacentibus benevolentiae, & charitatis ſuae argumenta praeſtabat. Suorum neminem in publica Noſocomia aegritudinis cauſa amandare, ac domo ſua efferri niſi mortuos voluit. De ipſorum, tamquam de propria ſalute, vehementer ſolicitus, medicos, cuſtodes, ac famulos, medicamenta, remque omnem, operamque ad curam neceſſaria liberaliter impendebat. Frequens eos adibat, & ſi quando luſtrandae Dioeceſis cauſa abeſſe contingeret, eos viſendi impatiens excurrebat in urbem, aſſidebat lectulo, verbiſque ſuaviſſimis recreabat. Curabat autem in primis, ut anteactae vitae maculas poenitentiae ſacramento accurate detergerent, ſeque ad vim morbi, doloreſque omnes fortiter, conſtanterque perferendos Chriſti, Sanctorumque exemplis propoſitis compararent. Ubi vero poſt

adhibita humanae artis remedia morbo tandem interiissent, nec reliquissent unde efferrentur, curabat ipse eorum funera, animasque Ecclesiae suffragiis levabat. Relictam ab iis familiam in fidem, atque tutelam recipiebat suam: Filios vel arte aliqua, vel literis aere suo instituendos tradebat: Filias conlata dote viris collocabat, viduas uxores alebat, ut hae maritum, filii patrem vix se amisisse sentirent, ac levior ea videretur jactura, quam beneficentissimi Cardinalis liberalitas multo cum foenore compensabat.

CAPUT IX.

De Charitate, ac Beneficentia in adversarios quoque, ac sibi infensos.

AD suorum dilectionis metas non haesit Barbadici charitas, sed altius, longiusque progressa in omne proximorum genus se quam latissime effudit, & quae difficillima, ac summa est christianae disciplinae perfectio, inimicos quoque, sibique infensos homines amore, ac beneficentia complexa est singulari. Multos ille, dum pro munere Pastorali gregis mores componere, disciplinam restituere, jura sua tueri adgrederetur, nactus est adversarios, qui non modo Episcopo obsisterent, ac repugnarent, sed fa-

famae quoque, vitaeque ipsius insidias, exitiumque molirentur. Qua in re, ut in aliis, Caroli Borromaei vivam se imaginem praestitit, cum pares ob causas paribus fere sit conflictatus molestiis, lacessitus injuriis, controversiis vexatus, atque ad necem ipsam quaesitus. Mitto quae Bergomi, dum Cleri, populique reformationem urgeret, in ipsum conflata sunt odia, jactata convicia, institutae criminationes, ab iis nimirum, qui, ut aegri insanientes medicinam, ac medicum odisse solent, sanctissimi Pastoris zelum aversabantur, & iniquo ferebant animo inveteratas oppugnari corruptelas, ac novam induci morum, vitaeque rationem, ac disciplinam. Hoc scilicet optimis, sanctisque Episcopis usuvenire solet, ut dum Pastorum Principis Jesu Christi exemplo vitiis, & pravis moribus bellum indicunt, multorum invidiam subeant, variisque aerumnis, obtrectationibus, atque injuriis cum ipso excipiantur; *Non enim est discipulus super Magistrum Lucae c. 6. ỽ. 40. nec est servus major Domino suo. Joh. cap.* 15. ỽ. 20.

Ad Patavinam Sedem translatus gravem subiit adversus Episcopalia jura controversiam. De sua in visitando Canonicorum Capitulo potestate apud laicum Magistratum, qui ejus rei cogni-

cognitionem ad ſe pertinere arbitraretur, actione poſtulatus rationem omnem referre coactus eſt, ut perturbationes, quae publice excitari poſſent, quoquo modo impediret. Cauſae ſuae aequitate, bonitateque confiſus omnia potius incommoda perpeti, ac ferre, quam de jure ſuo decedere conſtituerat, quod ſine dignitatis, & ſacramenti Epiſcopalis injuria fieri abs ſe non poſſe intelligebat. Concordiam tamen aliquam cum ſuis adverſariis non modo non refugiebat, ſed vehementer optabat, & vero ejus ineundae viam omnem quaerebat. Iis autem in ſententia obfirmatis, atque omnia pejorem in partem trahentibus, patientiae, modeſtiae, ac gravitatis ſuae locum Cardinalis tenebat, nulla umquam indignatione commotus. Quotidianis interea ad Deum precibus, omnique officiorum genere ad meliora eos conſilia perducere, ſibique averſos animos conciliare nitebatur; At ii durius obſiſtentes, a novis machinationibus, technis, atque moleſtiis inferendis ſibi non temperabant. Peractis ſolemni quodam die in Cathedrali Templo Pontificalibus, cum ad Epiſcopales aedes Cardinalis deduceretur, en ſubito apparitorem, qui Veneti Magiſtratus decreto eidem denunciat, Canonicorum viſitationem ſibi omnino inter-

terdiſtam. Rei inſolentia, atque indignitate commoveri omnes, ac fremere, illatamque ſanctiſſimo Antiſtiti injuriam deteſtari. At is graviſſimo ac publico cum dignitatis ſuae contemtu eum in modum acceptus, tamen ne ſubiraſci quidem, aut verbo conqueri offenſae acerbitatem. Re poſtea ad Senatum delata, dies Canonicis dicta, iique cum apparitore in crimen vocati juſta pro delicto poena multati ſunt. At mitiſſimus Paſtor veniae pro reis apud Judices interpellator, ne qua in re plecterentur, multis precibus impetravit.

Excitatae litis anteſignanus, diſſidiorumque fax praecipua erat Paulutius Canonicus Epiſcopalis Curiae jampridem Vicarius a Barbadico conſtitutus, qui procuratione a Capitulo accepta gravius ceteris Cardinalem exercuerat. Accidit, ut inter candidatos, quos Venetorum Reſpublica Romano Pontifici proponere conſuevit, quo ex ipſis unum in ſacrae Auditorum Rotae collegium adſciſcat, Paulutius quoque deſcriberetur. Pro ſumma qua erat Gregorius apud Clementem X. prudentiae, ac probitatis exiſtimatione, ſententiam rogatus eſt a Pontifice Maximo, ecquem illorum ceteris ad id muneris gerendum aptiorem, digarioremque arbitraretur.

Is

Is autem Paulutium ceteris praehabendum videri sibi rescripsit. Datis praeterea literis ad Fabium Cardinalem Chisium multis hominem ornatum laudibus omni officiorum genere commendavit, quae salutaria in primis Paulutio fuere; Tantum enim Barbadici judicio Pontifex detulit, ut candidatis aliis eumdem praetulerit magna omnium admiratione, Chisii Cardinalis cum primis, qui praeteritarum rerum probe gnarus, praeclarum vindictae genus effuse praedicavit, facilem, expeditamque viam esse dicens ad comparandam Barbadici gratiam, si quis homini adversatus in ejus offensionem incurreret. Sed cum permulta alia in ejus vita occurrant admirabilis hujus charitatis exempla, singula persequi, ac memorare longum, ac difficile est. Unum addam, quo afferri non potest illustrius, ac plane nescio, an alias umquam Carolum Borromaeum, cujus erat Gregorius aemulator eximius, atque perpetuus, luculentius expresserit.

Nobilis vir, cujus nomen ob familiae claritatem silentio involvimus, indigne adeo, acerbe, ac servilem in modum uxorem habebat suam, ut tanta hac asperitate defatigata, metuensque sibi a saevitie mariti pejora, Cardinalem adierit consilium, & opem imploratura.

Abstra-

Abſtraxit ſtatim Gregorius ab inhumani mariti latere miſeram, ejuſque ſaevitiae ereptam tutum in locum traduxit. Haec odii cauſa, ac furoris, quo percitus nefarius ille horrendum cepit de perdendo Cardinali conſilium. Scelus omnium teterrimum machinanti nec animus patrandi defuit, nec loci, ac temporis opportunitas. Occaſionem nactus, dum Cardinalis in rheda ſedens ab Eſtenſi oppido ad Threſtenſe veheretur collegium, ex inſidiis ſubito aggreſſus breviorem ſclopum in eum laxavit. At ſacrum illud caput Deo ſervare volente, in irritum ceſſit parricidae ictus; nam emiſſae, jaculataeque plumbeae glandes tranſmiſſo curru Gregorium ne leviter quidem attigerunt. Repentino caſu exterriti primum, tum ſceleris atrocitate vehementer commoti Cardinalis comites, ac familiares, ſacrilegi aggreſſoris nomen deferendum, perſequendumque judicio tantum crimen ſtatuerunt. At Cardinalis in ea omnium perturbatione immotus, ac plane tranquillus, ne verbo quidem, aut ſigno concitati aliquo iracundiae motu animi, ad ulciſcendum paratos coercuit, horrendumque facinus non modo in judicium adduci, ſed in vulgus efferri, enunciarique prohibuit.

Nobilis alter vir Cardinalem ſupplex adierat neſcio quid momentoſum ab eo impetraturus. Negavit Gregorius id praeſtare ſe poſſe, addiditque juſtas negandi cauſas; At ille: Nonne hoc ipſum alteri poſtulanti (quem nominavit) jam pridem facile indulſiſti? Ita ſane, Cardinalis reſpondit; at debebam illi plurimum, eramque adeo obſtrictus, ut negare quidpiam roganti non poſſem; Nec enim ignoras, quod compertum eſt omnibus, quantum is mihi infenſus moleſtuſque jam fuerit: quare acceptas ab eo injurias chriſtiano more ulciſci cum vellem, ac porro deberem, benevolentiam, ac voluntatem in ipſum meam, quando res ita tulit, omnino declarandam putavi. Tum ille: Atqui res ita cum ſit, jure quoque meo id ego abs te contendere poſſe videor; Nam, ſi probe memineris, infenſus ego quoque tibi aliquando fui; illataſque homini offenſas, quas, uti Gregorius ſolebat, oblivione preſſerat, ac deleverat, in ejus memoriam revocavit. Quid plura? Hoc uno quod voluit impetravit, & quod precibus extorquere numquam potuiſſet, injecta obtinuit maleficii, injuriaeque recordatione. Ita nimirum praeſtabat Barbadicum aliquando laeſiſſe, quam numquam; cum meliore apud ejus

ejus benevolentiam loco essent aliquando infensi, quam semper innoxii, eorumque malitiam non compensaret modo beneficiis, sed vinceret, oneraret, ac prorsus obrueret.

CAPUT X.

Ejusdem in omnes lenitas, ac mansuetudo.

Splendida haec in hostes ipsos beneficentia ab eo proficiscebatur lenitatis, ac mansuetudinis spiritu, qui vel charitas ipsa est, patiens nimirum, benigna, omnia ferens, omnia sustinens, vel fructus est charitatis praecipuus. Et ceterarum quidem virtutum a Carolo Borromaeo sumsit Barbadicus exemplar, ad quod se referret, atque componeret, pastoralis vero mansuetudinis formam cum ab ipso divino Pastore, tum a mitissimo hausit Francisco Salesio, quem feliciter adeo expressit, ut ejus suavissimam indolem dulcedine charitatis perfusam in suos omnino mores transtulisse videretur. Erat Gregorius, quod de Salesio quoque memoriae proditum est, natura paulo magis irritabili, subitisque concitationibus obnoxia, quod ubi molesti aliquid incidisset, erumpens subito in vultum

flamma ſtatim indicare ſolebat. Sed quo inſurgentes animi motus frangeret, atque comprimeret, a prima adoleſcentia diu, multumque ſecum ipſe luctatus, id demum contentione virtutis, quod paucis contingit, eſt aſſecutus, ut iram in poteſtate habere videretur. Quare nullum ferme ejus veſtigium in ipſo poſtea apparebat, ut habitudine cum eſſet ignea, atque bilioſa, frigidus, atque phlegmaticus vulgo haberetur. Qui cum eo familiariter vixere, hominemque proxime obſervarunt, non aliud in eo commotae aliquando bilis ſe indicium vidiſſe teſtati ſunt, quam quod manus ſibi leviter perfricaret. Cum difficile ſit famulis, ac miniſtris indiligentibus, tardis, ac ſaepe errantibus non ſubiraſci aliquando, ac ſuccenſere ; quotidiana tamen eorum errata mitiſſimus Cardinalis non diſſimulabat dumtaxat, atque ferebat, ſed minuere identidem, atque excuſare ſolebat.

Obriguerant ei vi frigoris manuum nervi, ut nullus jam eſſet digitorum uſus, & calamum ad ſcribendum tenere vix poſſet. Medicorum conſilio calida adhibenda erant ad fomentum vinacea, quo fieri poſſe ſperabant, ut motus, ac vires recuperarentur. Attulit cubicularius ea non calida modo, ſed fervida, ac plane ebullientia,

lientia, quibus utramque manum cum injeciſſet Cardinalis, uſtulatas, ac ferme excoriatas retraxit, magno certe doloris ſenſu, quem tamen admirabili patientia tulit, atque ita diſſimulavit, ut ne verbo quidem imprudentis, incautique famuli oſcitantiam, pudoremque oneraverit:

Omni tamen cruciatu corporis graviora fuere, quae ob tuenda Eccleſiae, dignitatiſque ſuae jura per annos ſupra viginti ab adverſariis tulit incommoda, inſectationes, injurias, incredibili ſemper moderatione, animique tranquillitate imperturbata. Fuere nonnulli, qui dum contentioſo judicio res agerentur, modeſtiae, ac reverentiae erga ſanctiſſimum virum obliti, maledictis, conviciis, atque calumniis proſcindere non formidarent, eumque non obſcure, ſed palam velut imprudentem, pertinacem, illuſum traducerent, ac ſugillarent. At ille furentium hominum vicem dolens magis quam ſuam, illius exemplo, qui cum malediceretur, non maledicebat, erat *ſicut homo non audiens, nec habens in ore ſuo redargutiones*; Pſ. 37. Cumque malignos obtrectatores pro ſua poſſet auctoritate comprimere, patientiae maluit, ac lenitatis exempla, quam rigoris, & poteſtatis argumenta proferre. Citra lectoris ſtomachum, atque faſtidium recenſeri

censeri ea vix possunt, quibus ab adversariis indigne habitus, ac lacessitus, ne levissimum quidem edidit exasperati animi indicium. Operae tamen pretium erit, quasi ad speciem tantae virtutis, ex multis rebus, quae in hoc genere acciderunt, unam, atque alteram commemorare.

Dum palam, multisque praesentibus, ut quotidie solebat, ad se adeuntes audiret, accessit ex improviso Cathedralis Ecclesiae Archidiaconus, qui fremens, atque a mente dejecto similis impudentissime quascumque voluit in sanctissimum Cardinalem contumelias conjecit. Immotus ille, atque imperturbatus vesanum hominem silentio excepit: Tum paulisper loco digressus in suum se cubiculum recepit, ubi ante Crucifixi imaginem in genua provolutus, Redemptoris sui probra mente recolens, ad omnes ejus exemplo injurias forti animo perferendas se communivit. Mox in auditorium serena, atque exporrecta fronte revertens, hilarem perinde se exhibuit quasi nihil molestum accidisset.

Monachorum Ecclesiam jure, ut quidem arbitrabatur, suo visitaturus in sacrarium progrediebatur, ubi Pontificalibus indueretur. Restitit progredienti Monachus, adituque prohibitum publica in via sacras sub dio induere sibi

veſtes coegit. Illatam ſibi, ac perſonae quam ſuſtinebat injuriam mitiſſimus Praeſul ſine querela diſſimulavit, ac tulit, & paulo poſt ad ſe adeuntem Monaſterii Praeſidem, nulla injecta offenſae mentione, benigniſſime excepit. Par exhibuit lenitatis exemplum, cum edita a ſe decreta publicis affixa locis Canonicorum juſſu revulſa, ac diſciſſa ſunt. Temerarii auſus executorem clericum non alia multatum voluit poena, quam paterna admonitione, qua benigne correptum impune dimiſit.

Peracerbum aliud offenſae genus calumnias, ac ſparſos in vulgus libellos placide adeo, moderateque pertulit, ut, quod toleratu graviſſimum eſt, ne ſentire quidem videretur. Delatum eſt, impudentem, malignumque Parochum Daemonis impulſu atrocem in ipſum ſatyram publicis in locis affixiſſe, quo ab omnibus legeretur. Aequiſſimum erat de indigno ſacerdote poenas exigere, & vero expectabant omnes, quo juſta erumperet Cardinalis offenſio. At ille nec in auctorem libelli inquiri voluit, nec ſeverius in illum animadvertendum putavit, ſed compellatum ad ſe maledicum, objectaque criminis gravitate, ut facti ſalubrius poeniteret, tantummodo per aliquot dies in Seminario pias exercitationes obire

obire juſſit. Nec alia fere in delinquentes Parochos, aut Sacerdotes animadverſione utebatur. Sceleri, ac vitio cum eſſet quam qui maxime infenſus, de illorum tamen fama, atque eccleſiaſtici ordinis exiſtimatione erat cum primis ſolicitus. Peccato itaque obnoxios ad ſe caute remotis arbitris arceſſitos, gravi primum ſermone, ſed paterna ſuavitate reſperſo, objurgabat, ac commonebat; tum, ſi res poſtularet, ſpiritualium exercitiorum ſeceſſu, aliiſve ſalutaribus poenis emendandos dimittebat. Ita porro aliena vulnera leni manu contrectans cum miſericordia judicium, cum manſuetudine zelum, cum lenitate rigorem temperabat, &, quod monebat Gregorius Eccleſiae Paſtores, ſe ſubditis pietate matrem, diſciplina autem patrem exhibebat.

Majorem vero amantiſſimi Patris lenitatem, benignitatemque ſentiebant, qui eum vel conſilii, vel auxilii, ac praeſidii cauſa continenter adibant. Cum omnes peramanter excipiebat, tum importunos quoque, moroſos, querulos, intempeſtivos complectens, neminem repellebat, neminem non patientiſſime audiebat. Pauperes in primis, infimaeque fortunae homines ſtatim admitti jubebat, officii ſui eſſe ducens eas maxime oves juvare, ac fovere, quae paſtoris ope, & au-

& auxilio magis indigerent. Eorum querelis, atque necessitatibus laxabat paterna viscera, seque totum tribuebat: Erigebat timidos, recreabat afflictos, opitulabatur egentibus, agebat cum illis, sicut pater cum filiis; neminem, quod a spe obtinendae rei dejectus esset, tristiorem quam venerat abs se dimittebat; Nam si postulantium votis annuere, atque indulgere non posset, justam repulsae causam tristitiae, ac moeroris sui testificatione declarabat, ut non quidem se nolle, sed omnino non posse plane intelligerent.

CAPUT XI.

In suis, atque Ecclesiae rebus gerendis prudentia.

AD animarum regimen, Ecclesiaeque gubernationem, quae ars est omnium difficillima, vocatus a Deo Gregorius actionum, virtutumque omnium moderatricem prudentiam attulit Episcopo dignam, & gravissimo muneri parem. Ingenium cum a natura accepisset acutum, ac perspicax, acre, rectumque judicium, indolem vero sedatam, atque tranquillam, a prima adolescentia maturitatis, ac prudentiae in-

dicia praetulit fere senilis. Acceſſere paternae inſtitutionis praecepta, & exempla, bonarum artium, divinarumque rerum ſtudia, legum, hiſtoriarumque notitia, ſapientum virorum conſuetudo, rei denique publicae adminiſtratio, uſus, & experientia; quibus adjumentis, atque praeſidiis ſe ipſum, ceteroſque regendi, gubernandique ſcientiam mirifice auxit, atque perfecit. Sublimioribus tamen, atque tutioribus quam humanis ea nitebatur rationibus, atque ſubſidiis: divinis enim actiones omnes metiebatur principiis, atque ad ſolas chriſtianae diſciplinae leges omnia ſua conſilia, & opera exigebat. Eam in primis averſabatur prudentiam, quae carnis dicitur, eſtque Deo inimica, quod quaerat quae ſua ſunt, atque humanis ad id artibus aſſequendum connitatur. Eam vero conſectabatur unam, quae, aeterna in omnibus, ac divina ſpectans, non alium ſibi agendorum finem conſtituit, quam Dei gloriam, ac ſempiternam hominum felicitatem. In quacumque igitur deliberatione, atque conſilio illud primum conſiderando, ac providendo cavebat, ne quid religio, aut animarum ſalus detrimenti caperet, tum cetera diſponebat.

Negotia omnia cum privata, tum publica accu-

accuratis precibus antevertebat, metuens ne aberraret in multis, ac laberetur, nisi prius consuluisset, ac propitiasset Deum, cujus ductu, atque consilio gubernaretur. Illud deinde christianae prudentiae munus esse intelligens, ut primo se ipsum, tum alios ordinaret, atque componeret, certas sibi rerum agendarum regulas constituerat, quas, ut ad vitae usum traduceret, atque ad manus haberet, scripto consignaverat. Inter ejus adversaria hae quas adscribo repertae sunt.

„ I. Nihil auspicandum, moliendumve, nisi „ praeconsulto ac propitiato accuratis precatio„ nibus Deo.

„ II. Sibi ipsi semper se diffidere oportere, „ nec quidquam sine prudentum consilio adoriri.

„ III. Exhibere in omnibus debere se ipsum „ formam Gregis, ut monet Apostolus, hoc est „ ita actiones ordinare omnes, ut quaevis exem„ plar esse subditis possit, ad quod se referant, „ atque componant.

„ IV. A semel incoepto numquam desistere „ ob injectas difficultates, sed illud aequabili„ ter persequi, atque omni ope conniti, ut ad „ exitum perducatur.

„ V. In suscepto negocio ut ut lente, sem-

„ per tamen aliquid conandum, efficiendumque, „ nam qui aſſidue progrediatur, eum denique „ iter conficere, atque abſolvere; ſecus qui ali- „ quando properet, aliquando ſubſiſtat.

„ VI. Dandum eſſe aliquid tempori, atque „ cunctis in rebus captandam opportunitatem.

Et temporis ſane eam ſemper rationem habuit, ut ne particula quidem diei ulla vacua ſibi, atque otioſa diffluerет. Certas propterea, & ſtatas horas actionibus ſingulis deſignaverat, ſic ut omnibus rebus, ſive quae ad Dei cultum, ſive quae ad functionem muneris, ſive quae ad gubernationem animi, vel ad naturae neceſſitates pertinent, ſpatia ſua tribueret. Itaque fuit in rebus agendis accuratus, vigilans, & intentus, ut quamvis jugiter cum Deo verſaretur, nihil tamen quod ipſius eſſet muneris vel praeteriret, vel oſcitanter faceret, ſed ita partes omnes impleret, ut nullo umquam tempore, nec ullis in rebus illius praeſentia, diligentiaque deſideraretur.

Ut vero ſuam, ita & domeſticorum, ac familiarium vitam optimis legibus inſtituerat, religioſaeque diſciplinae formam in Epiſcopales aedes induxerat, ut in gregem inde univerſum promanarent exempla, & documenta virtutum.

Nec

Nec minoris consilii, ac prudentiae fuit amplificato Clericorum Seminario, & excitatis a se nobilium epheborum Collegiis, eam constituere regiminis formam, qua magno Reipublicae, atque Ecclesiae bono ad omnium scientiarum studia, ac verae pietatis cultum egregie instituerentur adolescentes; quae cum alio in loco commemorata a nobis sint, necesse non est eadem hoc loco redintegrare, ac persequi.

Ad Ecclesiae porro gubernationem quod attinet, negotia, & curas ita partiebatur, ac sejungebat, ut gravissimum pastorale onus varias tributum in partes levius redderetur. Et rei quidem familiaris administrationem probis, idoneisque hominibus commendavit; spiritualis vero regiminis curas ita distinxit, ut graviores sibi, atque praecipuas retineret, in reliquis vero eorum uteretur ministerio, quos in solicitudinis suae partes adsciverat. In eorum autem delectu incredibilem prorsus diligentiam adhibuit, nec enim nisi viros pietate, literis, disciplina, rerumque usu probatissimos sibi adjunxit, quorum opera, & consilio uteretur. Res fere omnes ad Ecclesiae regimen, utilitatemque spectantes in Congregationibus, ac coetibus ab ipso institutis proponebantur, reque in omnes partes diligenter

ter versata, quid potius, meliusque foret ad eligendum statuebatur. Singulorum judicia, ac suffragia diligenter excipiebat, & quamvis eo polleret judicio, ut per se omnia expendere, ac deliberare posset, in sententia tamen sua haud pertinax erat, sed in alienam facile ibat contra id, quod menti primum sibi insedisset, si ex rationum momentis ea viderentur meliora, quae ab aliis in medium afferebantur. Animo scilicet a praejudiciis, & perturbationibus vacuo ad consultationem accedens, in id unum intendebat, quod rectum, quod e publica utilitate, quod Deo gratissimum fore existimaret.

In sententia dicenda libertatem amabat cum aliorum, tum suam, eratque in omni sermone, factoque apertus, & candidus, nihil eorum fere dissimulans, quae sibi non probarentur. Lingua, oculis, vultu, tota demum agendi ratione sincerae, ingenuaeque mentis indolem praeferebat. In quo genere cum multa afferri possent exempla, hoc unum commemorabimus, quod dum Romae in Cardinalium coetu de reformandis christianae Reipublicae moribus ageretur, ac quisque eam, quae sibi in mentem venisset, ejus rei conficiendae rationem in medium afferret, ubi sententiam rogatus Gregorius fuit, senato-

natoria quadam libertate ita respondit: „ Reformet unusquisque nostrum se ipsum, tum „ expedita, ac facilis erit ad aliorum reformationem via „.

Hanc autem sinceritatis laudem cum summa jungebat moderatione, ac prudentia, ut satis appareret, alteram detrimento non esse alteri, sed ornamento, atque praesidio. Sed quamquam veritatis cultor esset eximius, in aperiendis tamen animi sui sensibus erat apprime cautus, tantaque verbis ejus prudentia inerat, ac circumspectio, ut numquam nisi consulto, ac meditate loqui videretur, nihil proferens quod tempori, loco, ac personis accommodatum non esset, modum denique in omnibus tenens atque decorum.

Suspiciosi non erat ingenii, nec tamen facile omnibus, neque contra, nulli credebat. Externa rerum hominumque specie, vulgique rumoribus haud temere movebatur, sed suis singula momentis aestimabat, omni praejudicio remoto, ut non facile ei quispiam imponere posset. Quare cum Romae, Innocentio XI. Summo Pontifice, veterator ille, ac tortuosi ingenii Michael de Molinos simulata modestiae, ac pietatis specie doctrinae, ac sanctitatis famam aucupare-

paretur, ac plurimos ſubdole, doloſeque circumventos, erroribus involviſſet ſuis, fucum facere Barbadico non potuit. Cum enim in ejus familiaritatem, atque conſuetudinem omni arte, & verſutia ſe inſinuare ſtuderet, qua erat Cardinalis in diſcernendis hominibus ſagacitate, latentem ſub ovina pelle inſidioſum lupum agnovit, ſeque adire tentantem conſtantiſſime repulit, nec ad colloquendum vel ſemel admiſit.

Quamdiu Romae verſatus eſt, tantam de ejus prudentia opinionem ceperant Summi Pontifices, Innocentius in primis XI. tum XII., ut de graviſſimis rebus ad eum referrent, ejuſque conſiliis in arduis, implicatiſque negotiis plurimum fiderent, ac niterentur. Nam quae diſcutienda ei proponebantur, momentis, atque rationibus accuratiſſime librabat ſuis, tum quid e chriſtianae Reipublicae uſu fore ſibi videretur, libere, ingenueque aperiebat. Quare probatiſſimae ejus fidei, integritatis, ac ſapientiae, reſponſorumque a liberali, & candido animo proficiſcentium maxima ab iis ratio habebatur.

In dirimendis quoque privatis litibus, atque diſſidiis dexteritate valuit, ac prudentia ſingulari. Inerat illi ad perſuadendum, emolliendamque duritiem quamlibet animorum vis mira, atque

atque efficacitas, qua vel repugnantes flecteret, & distractos conciliaret. Exstant in illius schedis, & adversariis nonnullorum syngraphae, qui longis, ac gravibus controversiis defessi, ejus arbitrio, ac judicio rem totam permiserunt. Eo enim sequestre, & arbitro, quascumque concordiae leges facile recipiebant, dabant invicem manus, nec amplius in posterum diffidebant. Fuit denique prudentiae ipsius non ultima laus, quod Ecclesiae, ac dignitatis suae jurium assertor, ac propugnator assiduus sic ea defenderit, ut in laicorum Magistratuum offensionem nullam incurrerit; nec pacem modo, & concordiam cum potestate seculari servaverit, sed gratiam quoque, & amicitiam inierit, ac retinuerit. Ea nimirum de Barbadici fide, integritate, & candore Reipublicae administrorum animis opinio insederat, ut nihil ab eo, nisi quod aequum, rectumque esset, postulari, aut fieri posse arbitrarentur. Quare cum hominis sapientiam, ac probitatem plurimi facerent, non eam modo, quae sacrae potestati debetur, reverentiam, verum etiam praecipuam in eum benevolentiam omni officiorum genere testabantur.

CAPUT XII.

De Justitiae zelo.

QUae ad christianae Justitiae sive privata, sive publica officia pertinent, cumulate adeo Barbadicus praestitit, ut ea non minus quam ceterarum virtutum laude clarissimus fuerit. Ac ea quidem parte, qua suum cuique tribuendum justitia praecipit, debitum in primis Deo cum animi, tum corporis cultum, Ecclesiae legibus obedientiam, Superioribus obsequium, propinquis benevolentiam, domesticis curam, subditis vigilantiam, amicis fidem, inimicis gratiam, miseris opem, sinceram denique omnibus dilectionem impendit. In Ecclesiae vero suae procuratione, quod spiritualia sibi cum primis administranda, atque curanda intelligeret, quae ad forensem justitiam pertinent, aliis delegarat. Aequitatis tamen studiosissimus id potissimum curabat, ut ministros haberet non minus doctrinae, quam probitatis laude commendatissimos, quorum in judiciis fides, & integritas omni suspicione vacaret. Tum Sancti Caroli exemplo externos plerumque homines, quorum opera in episcopali Curia uteretur, indigenis praetulit,

ne

ne ſcilicet vel propinquorum, civium, amicorumve conſuetudine, familiaritate, & ſtudio, vel potentium gratia, metuque, a recto, juſtoque abducerentur. Deinde ut ab omni quaeſtu, & avaritiae ſtudio abſtinerent, certa ipſis conſtituta mercede, nihil vel minimum quidem accipere eos dono permiſit. Muneribus enim perverti judicia cum intelligeret, illud Pſalmi xxv. 10. uſurpare ſolebat: *In quorum manibus iniquitates ſunt, dextera eorum repleta eſt muneribus*. Id quoque memorare conſueverat, quod de ſe ipſo affirmabat Carolus Borromaeus: „ Si munuſculum a quopiam acce„ piſſet, propenſiorem in ipſum ſentire ſibi videri „ voluntatis inclinationem „. Quare cum intemeratas a muneribus manus ſemper ipſe ſervaſſet, ab iis quoque alienos voluit juſtitiae adminiſtros, tum familiares, ac domeſticos omnes ſuos. Si quem eorum accepiſſe quidquam ab ullo deprehendiſſet, graviter objurgatum ab ſe dimittebat. Reſtitui aliquando donatoribus juſſit ultro ab ipſis conlata, multamque ab eo gratiam inibat is, qui oblatum ſibi donum continuo rejeciſſet. Qua diſciplina id eſt conſecutus, ut jam nemo illius miniſtros, familiareſve tentare donis auderet, ſuamque propterea, Curiae, familiaeque exiſtimationem, & famam conſtanter tueretur.

Quo autem judicia non integerrima ſolum, ſed expedita eſſent, Curiae adminiſtros identidem convocabat, ut cauſarum, negotiorumve ſeriem ſibi diligenter referrent. Si quid negligenter, aut remiſſe actum intelligeret, ſolicite providebat, eorumque operam, atque ſolertiam quaſi admotis ſtimulis concitabat. Pauperum cauſas ad ſe vel maxime pertinere ratus, ſuo potiſſimum expendebat judicio, ac patrocinio tuebatur. Omnibus diei horis, ac pene momentis facilem patere illis ad ſe aditum voluit, ac nulla taedii ſignificatione eorum querelas, atque rationes, quibus niterentur, audiebat, ac ſi minus re, amantiſſimis ſaltem verbis recreatos, erectoſque dimittebat.

Delictorum poenas, ſi judicio res ageretur, ne jura diſſolverentur, ac diſciplina enervaretur, non omnino remittendas putabat, ſed dum illas decerneret, vim magis afferre lenitati ſuae, quam alienae contumaciae videbatur. A multandis pecunia ſontibus plerumque abſtinebat; at ſi quando id fieri omnino oporteret, eam ipſe multam aut templis, aut pauperibus attribuebat. Qua erat lenitate, & clementia, mitioribus, ac fere ſalutaribus poenis graviores temperare, & commutare ſolebat. Et ſacerdotes quidem, prae-

praeſertim, qui animarum curae praeeſſent, non aperta animadverſione, ſed ſpiritali, privatoque in Seminarii aedes ad certos dies ſeceſſu, ne quid de eorum crimine populo ſuboleret, punire, atque emendare malebat. Aliquando ab ea, in qua deliquerant, ad aliam transferebat Eccleſiam, quo ſublata peccandi occaſione, nec imminuta eorum ſama, atque exiſtimatione, reſipiſcerent, atque ad bonam mentem reverterentur. Ita fiebat, ut juſtitiae zelum cum lenitate temperans, neque in delictis conniveret, neque ad vivum vulnera reſecaret, quo prudenti remedio, atque temperamento tamquam peritiſſimus animarum medicus complures in gravia prolapſos flagitia ad ſanitatem, & diſciplinae cultum revocavit.

Jam vero in ea juſtitiae parte, quam diſtributivam appellant, vix quidquam incumbere Epiſcopo gravius exiſtimabat, quam Eccleſiae beneficiorum diſpenſationem, ac miniſtrorum inſtitutionem. Tanti in primis Parochorum delectum faciebat, quanti commiſſam ſibi a Deo Eccleſiam, animarumque pretium de manu ſua a Paſtorum Principe exquirendum. Itaque etſi neminem, niſi idoneum, integriſque ornatum moribus in Clerum admitteret, quem praeterea opti-

optimis ſtudiis, ac ſeveriore diſciplina inſtituendum curabat; tamen ex eo ipſo genere, nonniſi probatiſſimum quemque animarum regimini praeficiebat. Nulla apud eum perſonarum acceptio: non favore, non gratia, non humana ulla auctoritate, aut ratione ab ea mente dimovebatur: Inſtituti retinentiſſimus ſui, nec aliena admiſit umquam officia, neque ſua apud alium Epiſcopum interpoſuit, quo libera omnino in deligendis ſacrorum miniſtris eſſet collatori poteſtas. Illud Bernardi monitum: „ Pro quo rogaris, ſit tibi ſuſpectus „ animo ejus infixum adeo haerebat, ut qui aliena commendatione ad ſacerdotia adniteretur, hoc ipſo repulſam ab eo ferret, atque haberetur indignus. Quod ita vulgo compertum omnibus erat, ut cum commendatitiis ad eum jam nemo adiret epiſtolis, quod eam rem ſibi quiſque impedimento fore magis, quam ſubſidio intelligebat, idque unum ſibi reliquum eſſe ſtatuebat, ut apud aequiſſimum meritorum aeſtimatorem, ac Judicem aditum ſibi ad eccleſiaſtica munera vitae integritate, doctrina, ac virtute muniret.

C A-

CAPUT XIII.

De animi conſtantia, & fortitudine.

JUſtitiae zelum, ceteraſque Barbadici virtutes ea ſuſtentabat animi firmitas, atque conſtantia, qua praeditum, animatumque eſſe oportet Epiſcopum, ut Eccleſiae leges cuſtodiat, jura defendat, diſciplinam promoveat, licentiam coerceat, Clerum, Populumque in officio contineat. Ejus praeſidio ita ſe ad labores aſſiduum, ad dura, & aſpera fortem, ad pericula impavidum, ad injurias patientem, ad illecebras voluptatum invictum praeſtitit, ut ejus animum nec mollia, & blanda diſſolverent, nec ulla adverſa dejicerent. Ac primum, quod eſt difficillimum, adverſus perturbationes animi, cupiditateſque omnes pravas ſumma vi diu eſt colluctatus, quo eas non ſedaret modo, ſed ſubigeret, ac veluti injecto fraeno coerceret. In tanta rerum gerendarum varietate homo in diverſa diſtractus, in id continenter vigilabat, ne ab iis veluti a domeſticis hoſtibus ex inſidiis caperetur. Quare natura cum eſſet ad iracundiam pronus, tam acri, ac diuturna contentione cum ea pugnavit, ut non domuerit modo, atque ſubegerit, ſed omnes radicum

dicum ejus fibras convulſerit, idque ſolum ex ea manſerit, quod erat neceſſarium ad exercitationem virtutis. Legem quoque membrorum legi mentis repugnantem, atque obſiſtentem jugi carnis afflictatione, vitaeque aſperitate ita compreſſit, ut non ſolum a noxiis, ſed a conceſſis quoque delectationibus ſe ſe facile contineret. Corpus denique ita in ſervitutem redegerat, ut jam adverſus ſpiritum rebellionem moliri non auderet, parſque animi ſuperior inferioris motus a ratione abhorrentes in officio contineret.

Internis defunctum pugnis exteriores luctae exceperunt; neque levia, nec pauca fuere, quae virilem ejus animum exercuerunt certamina. Dies prope nullus in utroque Epiſcopatu illuxit, qui non angoris ei aliquid, moleſtiae, atque acerbitatum attulerit. Ut primum ad diſciplinam reſtituendam, pravoſque mores reformandos adgreſſus eſt, velut in altum, aeſtuoſumque mare delatus, variis pulſari fluctibus coepit, ventiſque adverſis jactari: Graviſſimam in eum tempeſtatem excitarunt non laici modo, ſed ſacri quoque Ordinis homines, & qui Paſtoris optimi zelum, atque ſolicitudinem ſuſtentare in primis, ac tueri debuiſſent. Obtrectationes,

nes, maledicta, calumniae, vexationes adversus illum non variae modo, sed graves etiam, ac diuturnae fuerunt, sic ut illud Pauli ad se referre non dubitaret: *Foris pugnae, intus timores.* 2. *Cor.* 7. V. 5.

Quamquam a litibus, & controversiis vir placidi ingenii vehementer abhorreret, infixumque sibi animo esset cum nullo de re sua judicio contendere; ad vindicanda tamen jamdiu perturbata Episcopalia jura, causam dicere, & sui juris argumenta commonstrare coactus est. Si de privato dumtaxat, quod ad se pertineret, negotio actum esset, causa cadere, ac de jure suo voluntarie decedere maluisset, quam forensibus tricis implicari, atque animum a divinis rebus abstrahere: Sed cum perspiceret de auctoritate, ac jurisdictione agi, quae res ad successores quoque suos pertineret, decrevit omnia potius dispendia, atque incommoda obire, quam Ecclesiae, atque Episcopatus jura deserere. Ita tamen cum acerrimis, obfirmatisque adversariis agendum putavit, ut omnem ineundae concordiae viam quaereret, & ipse primum offerret, si privato posset res officio componi: verum recusantibus illis, coercendos demum judicio, ac persequi jus suum vel invitus existimavit. Cau-

ſae interea bonitate, ac divina ope confiſus graviſſimas vexationes forti animo, ſedato, & tranquillo ferebat; interque ſe, ac perſonam, quam gerebat, diſtinguens, non ad Gregorium, ſed ad Epiſcopum ea pertinere dicebat; Cumque tantis conflictaretur incommodis, nihil eorum praetermittebat, quae ad ordinandam, componendamque Eccleſiam ſuam pertinerent.

In obeunda cum primis, atque luſtranda Dioeceſi, locisque adeundis magis abditis, vel inacceſſis nullo viarum incommodo, nulla tempeſtatis, imbrium, torrentium, aeſtus, aut frigoris, inediae, ac laborum vi deterritus umquam fuit, aut retardatus. Ubi de gregis ſalute, ac paſtorali cura ageretur, non intuebatur moleſtias, contemnebat difficultates, pericula, ac detrimenta nulla exhorrebat. Addebat hos animos firmiter concepta divinae opis fiducia, quam praeſentiſſimam ſibi in omni fere eventu ſentiebat; Huic uni propterea innixus, erecto, fortique animo ardua quaeque, ac difficillima adoriebatur, ac de optimo rerum exitu tunc melius ſperabat, cum attenuata maxime ſpes humano judicio videretur. Ea cogitatione, eoque praeſidio inter duros rerum anfractus, inter quotidianas moleſtias, acerbitates, & curas mirifice recreatus ad vim

vim animi proferendam, ac sustentandam accendebatur, eamdemque in prosperis, eamdem in adversis praeferebat oris tranquillitatem.

Hanc animi celsitudinem miratus aliquando Magnus Etruriae Dux Cosimus III. hominem rogavit, qui fieret, ut in summas conjectus angustias, dum coeptis plerumque suis gravissima objicerentur incommoda, atque impedimenta; non tamen animum desponderet, seseque dejiceret, sed ne commoveretur quidem? Cui Cardinalis, primum quaerere respondit se, an res ad incrementum divinae gloriae, publicamque utilitatem conduceret, tum omnia in id studia, ac diligentiam conferre: Quod si ob injectas difficultates ad exitum perduci non posse intelligeret, tum se indignum fateri, qui Deo hanc gloriam afferret: Utcumque demum res cederet, imperturbatam servare mentem, animumque ad alia pro Dei gloria capessenda comparatum. Ita nimirum divinae voluntati se totum commiserat, ut quo illa duceret, alacriter sequeretur, nec aliud vellet ipse quam quod Deo luberet.

In repentinis casibus, atque in ipso vitae discrimine trepidantibus aliis solus ipse timoris expers videbatur, atque ad erigendos dejectos

animos plurimum voce, & exemplo valebat. Multis rem expertis, ut malis ne cederent, neve periculis exanimarentur, satis fuit eum habere ducem, atque hortatorem, cujus rei exempla suis locis antea narravimus; Sed & pericula, & mortem ipsam ultro oppetere non dubitabat, si gregis salus id postularet. Invaserat finitimas Italiae Provincias epidemica lues, ac Patavio impendebat ejusdem calamitatis periculum. Id sedulo reputans amantissimus Pastor Caroli Borromaei charitatem in omnem mali impendentis eventum aemulari constituit. Itaque adjuncto sibi delectorum Sacerdotum manipulo ita se comparavit, ut si civitatem morbus invaderet, curae insisteret animorum, corporumque gregis, eique juvando operam, ac vitam quoque suam impenderet. Amicis porro, ac familiaribus eum a proposito avocare nitentibus, cum alias ob causas, tum quod ministrorum inopia, ut jam Mediolanensis sub Carolo, tunc Patavina non laboraret Ecclesia, reponebat Gregorius, boni Pastoris non esse gravi in discrimine gregis curam, atque custodiam in alios transferre: Propositum sibi ad imitandum divini Pastoris exemplum, qui usque adeo oves suas dilexit, ut pro earum salute mortem obire non du-

dubitarit. Avertit divina clementia, quod metuebatur, malum, ſed quamquam Barbadico defuerit extremi periculi ſubeundi occaſio, voluntas certe non defuit.

CAPUT XIV.

De vitae aſperitate, & caſtimonia.

PAr conſtantiae, ac fortitudini temperantiae laus fuit, qua corpus in ſervitutem redigere ſtuduit, ut extenuatis hoſtis externi viribus facilius interiorem ſubigeret, & domita, ac debellata caro jam nihil adverſus ſpiritum concupiſcere auderet. Nemo certe eorum, qui voluptati, & corpori ſerviunt, tanto illecebras omnes conſectatur ſtudio, quanto eas defugiebat Gregorius, quantoque ſenſuum caſtigationes complectebatur ardore. Ad eam, quam ſaepe commemoravimus, laborum tolerantiam, animi anxietates, & curas aſperrimam addidit quotidianae vitae rationem, quam mitigata numquam ſeveritate ad mortem uſque retinuit. Cibi, & potus abſtinentiſſimus fuit; nam ſemel tantum reficiebatur in die in communi triclinio coenans cum domeſticis ſuis. Sub meridiem prandentibus

bus aliis, paucis exſiccatae uvae acinis, tenuique panis fruſtulo vires corporis inſtaurabat, ſeu verius naturae neceſſitatem fallebat: hujus porro abſtinentiae eam obtendere rationem, cauſamque ſolebat, ut liberiorem ad pomeridiana negotia mentem afferret, ac paſtoralibus curis vacare poſſet impenſius. Quotidianus ad ejus victum ſumtus quindecim non excedebat aſſes: raro carnes, viliores interdum piſces, olera identidem, ac legumina edebat. Dum iter ageret, unum ei ovum pro coena erat; pomo, ac fruſtulo panis diei reliquum tranſigebat. Nullum paullo exquiſitioris ferculi, aut condimenti genus umquam indixit, communi cibo, eoque vulgari contentus. Nihil inter edendum conquerebatur, etſi famulorum inſcitia, vel oſcitantia male cocta, conditaque pulmenta apponerentur, & vinum aliquando aceſcens praeberetur. Cinerem perſaepe, clam omnibus, cibo ingerebat, guſtumque ex abſtinentia jam fere habebat obtuſum.

Sacris Adventus, & Quadrageſimae diebus, quamquam jam gravis aetate, ac laboribus fractus, rigidiore corpus extenuebat jejunio, atque a piſcibus quoque abſtinebat. Pridie vero feſtorum Deiparae Virginis, aliorumque pervigiliis

giliis Sanctorum ſicco pane, dilutoque vino jejunium deffiniebat. Si quando menſae lautius inſtructae conviva adhibitus intereſſe cogeretur, ita ſe cohibebat, ut, quod de Nepotiano ſcribit Hieronymus *Epiſt.* 3. „ Et ſuperſtitionem „ fugeret, & continentiam ſervaret „; Nam pane vix deguſtato, diuque verſatis, ac tantummodo libatis dapibus, ne abſtinentiam ceteri animadverterent, a menſa fere jejunus diſcedebat. Ne hauſtum quidem frigidae arentibus faucibus concedere extra menſam, vel in magnis caloribus ſolebat.

Somnus ei ſemper breviſſimus fuit. Multas, priuſquam cubitum iret, horas orationi dabat, ac plerumque genibus nixus, quae conſuetudo prominentes, duroſque callos poplitibus obduxerat. Diu ante lucem ad orandum ſurgebat, ſaepe etiam totas noctes vigiliis, & precibus extrahebat, cumque feſſis membris ſomnus obreperet, vel ſcamno innixus, vel capite in genua acclinato modicam quietem raptim carpebat.

Mira omnino inerat ei frigoris, aeſtuſque patientia. Tum Bergomi, tum Patavii degens ſub caelo utique frigidiore, ſumma etiam hyeme ſaeviente, omnem hypocauſti uſum ſibi interdixit, nec chirothecas, aut villoſas manicas

ad

ad frigus arcendum, mitigandumve adhibuit, quo demum ita eſt conflictatus, ut manum utramque contractam habuerit. Ubi vel exiguus prunae batillus a familiaribus afferretur, rogarentque algentem ac trementem, ut lecti frigus vel leviter temperari permitteret, recuſabat omnino, dicebatque ſibi ſatis eſſe lucernae ignem, miſſumque inde calorem cubiculo tepefaciendo ſufficere. In magnis aeſtivis caloribus vel ſub ipſum meridiem obeundae Dioeceſis cauſa itineri ſe committebat. In urbe vero, quo catecheſim in templis haberet, hora ipſa meridiana nullo praetento ad ſolis radios arcendos obice domo prodibat. Muſcas moleſtiſſimum animal a ſe abigere non ſolebat, cumque ejus manibus morbi, quem indicavimus, cauſa unguento perunctis confertim inſiderent, infenſos earum aculeos, diſſimulato doloris ſenſu, patientiſſime tolerabat.

Cubiculo habitabat pauperrime inſtructo, ut coenobitae magis cella, quam Epiſcopi, & Cardinalis ſedes videretur. Nudi parietes, paucive ornati Sanctorum imaginibus: anguſtum, durumque cubile, rudi culcitra, & cannabinis linteis ſtratum: brevis ad ſcribendum abacus, ſtraminea ſedes, ſcabellum ad genua flectenda, & librorum pluteus: Haec univerſa Cardinalis

dinalis ſupellex, praeterea nihil. At neque in veſtibus mollior, ſibique indulgentior fuit. Interioribus obſoletis, attritis, ſuiſque plerumque manibus reconcinnatis, ac ſartis delectabatur. Sericas numquam, novas perraro admiſit, & Cardinalitias, quas primum induit, ad mortem uſque retinuit. Domi quoque S. Caroli exemplo ad muneris, perſonaeque dignitatem Epiſcopali lineo, ac ſuperhumerali tectus incedebat.

A voluptatibus ita abhorruit, ac ſe continuit, ut ne honeſtis quidem ad animi levamentum uteretur. Quidquid temporis curis vacuum, ac laboribus eſſet, id omne aut lectioni dabat, ac ſtudio, aut religioſorum hominum conſuetudini, deque vita ſpirituali collocutionibus. Si rus aliquando concederet, non id recreandi ſe cauſa, ſed ſecedendi, ac Deo vacandi faciebat; Nam ibi ne domo quidem prodibat, ſed mentem colligens externis curis diſtractam, in caeleſtium rerum commentationem ſe totum conferebat. Nullo oculos ſpectaculo, objectiſque rerum pulcherrimarum illecebris, nulla rerum novarum aures notitia oblectabat, cumque muſicen ab adoleſcentia coluiſſet, ſeque in eam natura propenſum ſentiret, poſtea neglexit omnino, ac, ne ullam ex ipſa caperet oblectationem, a ſacris quoque modulationibus, & cantilenis abſtinebat.

Nec delicias tantum ſibi interdixit, ac voluptates, ſed inflictis ultro poenis, & cruciamentis duriſſime corpus exercebat. Crebris intempeſta nocte flagellationibus terga caedebat; ſetoſo pectus, & ſcapulas contegebat cilicio; ferrea acutis hamulis catena lumbis adſtricta ita ſe quotidie torquebat, ut ex doloris ſenſu animi deliquio interdum laboraret, cujus rei cauſa demum a familiaribus comperta, medicorum juſſu ab eo cruciatu abſtinere compulſus eſt. Et quamquam dum viveret, quam poſſet, diligentiſſime celaret haec omnibus, detecta eſt tamen in defuncti corpore, dum curaretur, ejus vitae aſperitas, veſtigiis in eo apparentibus flagellorum, inſtrumentorumque, quibus ſe macerare ſolebat; tum ŏvi magnitudinem referente in mamilla contuſione, quae ſaxo percuſſum pectus indicabat.

Cum morbo aliquo corriperetur, principio diſſimulabat, ac nihil de quotidiana vitae, laborumque ratione remittebat. Plerumque nonniſi tertia accedente febri lecto decumbebat, ubi ad multas quoque horas, nequidquam reclamantibus medicis, ac familiaribus, negotiis veluti ſanus vacabat. Jam ſi quadrageſimale jejunium febri laborantem offendiſſet, ne Eccle-

ſiae

ſiae ſibi legem relaxaret , primis diebus ſolo juſculo hordeaceo ſe ſuſtentabat. Non tamen ſe medicorum praeſcripto difficilem praebebat, dicto audiens, ſi carnibus uti juberent; vix autem depulſa febri, ad inſtitutum redibat. Nihil aeger ferebat gravius, aut moleſtius, quam ſe diligenter, ac molliter curari: Contra vero numquam aut morbi acerbitatem, aut medentium, vel miniſtrantium negligentiam querebatur; quin & beneficii cujuſdam loco habere ſe morbum dicebat, nam quo tempore lecto jaceret, feriari ſibi quodammodo, atque a curis vacare omnibus, ſibique uni indulgere poſſe videbatur.

Ea porro vitae aſperitate, tantoque ſubigendi corporis ſtudio id eſt aſſecutus, ut illud animo praeſtaret innoxium, ac nullam fere ſentiret effraenatae carnis moleſtiam, ac rebellionem. Nihilo tamen minus ad cuſtodiendam, tuendamque mentis, & corporis integritatem non caſtior erat, quam cautior, atque in ſenſus omnes perpetuo vigil. Foeminarum aſpectum, nedum colloquia, & conſortia omnino vitabat; quod ſi pro munere ſuo audire aliquam cogeretur, non ſine teſtibus eam admiſſam, quam pauciſſimis expediebat. Vel ipſum horrebat impudicitiae nomen, ac ne proprio rei obſcoenae

vocabulo os castissimum inquinaret, verborum circuitu ejus generis peccata exprimebat. Pudoris, ac verecundiae tenax adeo fuit, ut suum ipse corpus aspicere non auderet, ejusque intima vestiendi, exuendique causa familiarium opera, & manu quam fieri minime posset uteretur. Tantus erat pudicitiae amor, ut quam colebat ipse diligentissime, eamdem inserere in ceteris vehementer optaret. Hanc a domesticis, & familiaribus ita exigebat, ut nihil lascivum, ac petulans in eorum dictis, factisve toleraret. Si quis eo in genere laberetur, domo, & familia statim excedere jubebatur. Ab universa vero dioecesi quo impudicitiae occasiones exterminaret, atque convelleret, severissima in concubinarios edicta tulit, choreas, profanos amores, virorumque cum foeminis consortia omni zelo, & contentione semper est insectatus: utrumque sexum in templis loco disjunxit, foeminas vero immodeste comptas a synaxi prohibuit, atque ab altari rejecit. Ad id vitium profligandum mentis, animique vim omnem exeruit, quo castos in clerum, populumque mores induceret, ac propagaret. Virginitatis florem integrum, illibatumque ad mortem usque servasse haud temere creditum, ac memoriae proditum est; Nam rei fidem minime dubiam ab

ab illius obitu reddidere, qui ſanctiſſimi Cardinalis conſcientiam dum viveret moderati ſunt, ejuſque intimos omnes animi receſſus ac latebras nudas, & apertas ſibi habuere.

CAPUT XV.

De animi modeſtia, ac demiſsione.

EArum, quas hactenus perſecuti ſumus, Barbadici virtutum magni veluti aedificii baſis, ac fundamentum chriſtiana humilitas fuit, actionum, cogitationumque ejus omnium comes, moderatrix, & cuſtos. Altas adeo in ejus animo radices egerat ea virtus, ut non modo ſe nihili prorſus haberet, ſed, quae ſumma chriſtianae humilitatis laus, atque perfectio ab interioris vitae magiſtris haberi ſolet, contemni ſe quoque, deſpicique ab omnibus vehementer optaret. Ac de ornamentis quidem, ſeu bonis extra ſe poſitis hanc alte opinionem imbiberat, ſibi ad ſempiterna, atque immortalia bona condito nihil cogitandum minus, quam de rerum humanarum magnitudine, atque ſplendore. Opes propterea, dignitates, honores, ac titulos non modo ſpernebat ut vanitates, & inſanias falſas, ſed

ſed horrebat etiam, ac deſugiebat veluti ſempiternae impedimenta ſalutis. Ab iis tamen quam qui maxime averſum honores ultro ſunt inſequuti, atque invitum, & repugnantem e privatae vitae latebris in publicam Eccleſiae lucem eduxerunt. Sed quando divino conſilio eo adductum ſe vidit, ut paſtorale onus ſubire cogeretur, magis trepidavit de merito, quam placeret ſibi de honore. Quam Deo redditurus eſſet de grege rationem ſedulo reputans, ea torquebatur identidem cogitatione, ſe in magno verſari aeternae damnationis periculo, vel ob ea dumtaxat, quae in paſtorali cura negligenter omitteret. Et quamquam irreprehenſibilis vitae innocentia, & ſanctitate, optimique Paſtoris vigilantia non exemplo tantum omnibus eſſet, ſed etiam admirationi, ſibi tamen uni, quae erat hominis humilitas, veluti iners, ineptuſque numquam ſatisſaciebat. Inter hos animi motus abdicandi ſe Epiſcopatu non ſemel conſilium cepit, quo vitae ſuae rationes diligentius componeret, animumque ab omni exteriore cura ſolutum facilius ad ſola ſempiterna traduceret. Ab ea tamen deliberatione gravium deductus auctoritate virorum e ſtatione ſua non deceſſit, ſed Dei voluntati obſequutus Epiſcopalem digni-

dignitatem in suae aliorumque salutis instrumentum convertit.

Romana vero purpura decoratus, & auctus dolere, ac conqueri immerenti, ineptoque, ut sibi videbatur, delatam, ac tolerare magis quam libenter sustinere eminentis gradus splendorem. Ita enim statuerat apud se; praeter externam, quam Cardinalatus ingerit oculis, speciem, in se nihil esse virtutis, demtisque amplissimae dignitatis insigniis viliorem se ipso reperiri neminem posse. Quapropter iis se comparare solebat Orphanotrophii Veneti pueris, qui purpurati per urbem prodeunt, & tamen omnibus fortunae bonis destituti sunt. Summo itaque in loco positus infra aestimationem omnium se metiens, eadem a purpurae accessione, qua antea, de se demissione sentiebat. Idem Cardinalis, qui Episcopus, eadem in moribus comitas, atque facilitas, in famulis, & comitatu modestia, in victu frugalitas, in vestibus, in supellectili, in cultu, & apparatu universo cognata humilitati paupertas, & nihil omnino, quod non simplicitatem, ac vanitatum contemtum praeseferret.

Sed quod rari admodum, inusitatique exempli est, de se numquam abjectius sensit, quam cum

cum dignissimus haberetur ab omnibus, ac praedicaretur, qui supremam in terris, ac Deo proximam sedem impleret. Nam conspirantibus in eum, diuque obfirmatis Cardinalium suffragiis, quo summum ei Pontificatum deferrent, constanter obstitit, nec adduci umquam potuit, ut illorum de se judicio assentiretur. Sic quam hominum vulgus summam aestimare solet in terris gloriam, atque felicitatem, tanto a se Gregorius propulsare conatus est studio, quanto ambitiosus nemo eam deperiret, aut persequeretur. Ut vero ab ejus assequutionis periculo abductum, expeditumque se vidit, tantam consequutus est laetitiam, tranquillitatem, & pacem, ut ex vehementissima tamquam fluctuatione, & salo emersus, placidum, tutumque portum se denique nactum esse profiteretur.

Haec in ore omnium cum versarentur, ejusque virtutum fama late pervagaretur, ubique fere vulgoque ut vir sanctissimus suspiciebatur, eoque jam nomine celebrari, appellarique consueverat. Sed contemtor ille sui, ac reprehensor assiduus id aegerrime ferens querebatur magno eos in errore versari, qui hominem nihili, ineptum Episcopum, ac peccatorum maximum tanti facerent, ac praedicarent. Testabatur nec

sine

ſine lacrymis ſe ab ea officii, vitaeque perfectione longiſſime abeſſe, quam & Epiſcopalis muneris ratio, & Cardinalatus dignitas poſtularet: In negligentiae quoque ſuae culpam rejiciebat quaecumque in Dioeceſi exiſterent ſcandala, vel admitterentur flagitia; ingratiſſimum quippe hominum ſe eſſe affirmabat, qui innumeris a Deo cumulatus, ac fere obrutus beneficiis vicem ei nullam grati animi retuliſſet: Tum illud addebat, formidare ſe vehementer, ac tantum non deſperare de propria ſalute, quod non ſuis modo, ſed alienis etiam obſtrictus peccatis, de iis omnibus in jus vocandus a Deo eſſet, rationem pro ſingulis redditurus. Quare cum voce, tum literis interpellare omnes, rogareque ſolebat, ut vitae ſuae in melius converſionem a Deo peterent, ut bene tandem ſibi mori contingeret. Hi porro ſenſus, haec verba non ex uſitata quadam modeſtiae, ac religionis formula, ſed ex intimo cordis ſinu, alteque infixa animo pravitatis ſuae opinione prodibant; quod cum in vita ſaepe, tum etiam proxime ad mortem, quae vitae plerumque ſpeculum eſſe ſolet, apertius declaravit. Et quamquam conſcientia foret adeo religioſa, ac prope anxia, ut vel ipſam exhorreſceret peccati ſpeciem, ac vel minimam

in ſe labem diſcuteret, ac pervideret, orabat tamen omnes, atque obteſtabatur, ne taciti errata ſua diſſimularent, ac praeterirent. Monitores praeterea duos ſibi conſtituit, ut ſi quam officii, ac paſtoralis diligentiae omiſſionem, vel quidpiam aliud minus rectum, accuratumque in eo deprehenderent, libere objicerent, atque corrigerent; Qui vero ipſum vel de minimis emendandis admonuiſſent, eos diligebat impenſius: contra vero parum iis fidebat, qui omnia ejus dicta, vel facta adprobarent.

Hominum laudes, & plauſus quam quod maxime averſabatur, atque in partem ſeſe omnem vertebat, quo eas declinaret, atque defugeret. De ſe, rebuſque ſuis parce admodum, ac fere numquam loquebatur, ingeſtamque ab aliis earum commemorationem abrumpebat, vel alio de induſtria ſermonem detorquebat. Aedificiis a ſe magnifice excitatis, operibuſve praeclare inſtitutis nullum addi monumentum patiebatur, quo manaret ad poſteros beneficii, ac nominis ejus memoria. Quare cum gentilitium Familiae inſigne ſubjecto in ejus commendationem diſticho Seminarii muris appoſitum offendiſſet, amoveri protinus juſſit, atque in ejus locum ſubſtitui D.Caroli Borromaei loci tutelaris imaginem.

Qui-

Quibus honoris, ac dignitatis gradu praecellebat, iis se modestissime aequare non dubitabat; inferiores autem, & qui sub ejus potestate essent, benigne adeo, blandeque accipere, ac compellare solebat, ut non praeesse, ac praecipere illis, sed beneficium postulare, ac recipere videretur. Ne tamen virtutis modum excederet, facilitatem hanc, comitatemque gravitate quadam temperabat, nec committebat, ut christianae abjectionis studium quidquam de auctoritate detraheret, atque in contemtum cederet dignitatis.

Pauperum in primis, infirmorumque hominum delectabatur consortio. Nihil illi jucundius, quam cum viliora aegrotantium obiret tuguria, ut jacentibus, & cum morte luctantibus suprema afferret religionis subsidia. Rusticanae genti in vicis, & pagis, rudi, abjectaeque plebi christianis praeceptis instituendae operam in templis cum daret assiduam, ad eorum se ingenium, & mores mirifice accommodabat. Pueris quoque, ac puellis christianae fidei elementis tradendis incredibili alacritate, & patientia ad horas perstabat. In id operis diligentissime intentum cum semel, iterumque miratus esset, qui tunc Patavii agebat, haereticus quidam haud in-

ſimae notae vir, tanta Cardinalis demiſſione, & charitate commotus, facere demum non potuit, quin ejuratis erroribus ad Romana ſacra tranſiret.

CAPUT XVI.

De Prophetiae dono, ac miraculorum gratia adhuc viventi Gregorio collatis.

AD egregias, quas hactenus commemoravimus, Barbadici virtutes acceſſere ſupernaturalia dona, quibus illuſtres ſanctitate viri clareſcere aliquando ſolent, eorumque propterea cultus, & fama latius propagari. In maximis porro donis, quo nomine veniunt quaecumque ad gratias pertinent gratis datas, nullum cenſeri luculentius debet, quam certa futurorum praenunciatio, rerumque mirabilium, ac ſupra naturae vires effectrix virtus, quo ſane utroque praeſtitiſſe Gregorium publicis monumentis, ac tabulis conſignatum eſt. Ac divino quidem numine afflatus non pauca ille aut multo poſt futura rerum eventa, aut occulta, atque ab omnium conſpectu remota non cognovit modo, ac praeſenſit, ſed clariſſime, palam, ac ſine ullo errore monſtravit. Mortem cum primis ſuam deſignata die, atque hora longe ante praeſcivit, ac

ac ſine haeſitatione ulla praedixit, uti paulo infra narrabimus. Sed & aliorum quoque vitae exitum, ejuſque definitum tempus, & modum adeo clare cognoviſſe antea conſtat, ac ſi ſub oculis habuiſſet.

Treſti dum moraretur paſtoralis cauſa viſitationis, in Ateſtinum oppidum evocatus eſt, ut Helenae Momolae Sacerdotis Joſephi amitae jam omnium ſententia cum morte luctanti epiſcopalem benedictionem impertiret. Profectus ad oppidum aegrotantem inviſit, fuſiſque ſuper eam precationibus, negat illam eo tempore morituram, ac Joſephum ſecum abducit. Decima quinta jam inde fluxerat dies, poſtquam nihil de illa nunciatum erat; cum ex improviſo Cardinalis Joſephum ne opinantem quidem admonet, ut domum quam citiſſime revertatur, amitaeque adſit proxima nocte moriturae; Ac vaticinium quidem triſtis confirmavit eventus.

Graecus adoleſcens Patavii agens ſtudiorum cauſa ab Anglo quodam pecunia, & conſiliis adductus fuerat, ut in Angliam migrare ſtatueret operam ſtudiis daturus in Oxonienſi Collegio recens inſtituto. Ut incautum, ſeductumque juvenem a ſententia revocaret, ac religionis corrumpendae periculo eriperet, nihil non egit Gre-

Gregorius, at frustra; Nam post acceptam a Cardinali pecuniam Anglo restituendam, promissis non stetit. Tunc Cardinalis: „ Illudere, „ (inquit) nobis vult ille; at Deus non irridetur „: Non multo post ab eodem Anglo, coorta inter eos rixa, Graecus adolescens ense transfossus miserrime occubuit, nec vanam fuisse Cardinalis praesensionem ostendit.

Sacerdotem e Linorum familia numeris omnibus absolutum, ac prospera tunc utentem valetudine Fontis frigidi Sacerdotio cura animarum affecto dum Cardinalis praeficeret: „Doleo, „ (inquit) eum a me Pastorem nunc deligi, qui „ brevi admodum tempore oves suas pascet, ac „ reget „. Dicto fidem rei fecit eventus; Nam primo post initam Paroeciam mense diem ille suum clausit supremum.

Aliis vero nonnullis in summo, certoque vitae discrimine constitutis longioris aevi spatium divinitus praenunciavit. Carolo Raspi mercatori Patavino maligna febri, ac lethali erysipelate in capite laboranti cum in extremis jam posito, atque a Medicis conclamato benedictionem Gregorius impertisset: „ Age, inquit, gra„ tias Deo, non enim ex hoc morbo morieris „; atque ille quidem brevi convaluit.

Fran-

Franciſco Simontagio , quo in Dioeceſi obeunda itineris comite , ac duce uſus aliquando fuerat Cardinalis, magnum praedixit imminere vitae periculum , quod tamen divina ope eſſet evaſurus. Non multo poſt cum Brentae flumen tranare vellet, equo delapſus, ejuſque ſtapia implicitis pedibus aquarum mole obrutus, profundo gurgite jam mergebatur, quum repente equus, & ipſe ex aquis undique ſuperantibus emerſit, atque in adverſam fluminis ripam, cunctis admirantibus, incolumis, ac ſoſpes evaſit.

Nec minus certa fuere , quae de occultis animorum ſenſibus, remotiſque loco, ac tempore rebus oracula fudit. Enixis Cardinalem urgebat precibus Seminarii Patavini Praefectus, ut Sacerdotem quemdam eccleſiaſtico beneficio donaret. At Gregorius, occultam in eo ad carnis vitia propenſionem divinitus cognoſcens, negavit. Non multo poſt in grave ejus generis crimen prolapſus ille , aequiſſimum Cardinalis judicium, ac minime falſam praeſenſionem ejuſdem probavit.

Dum Bergomi Epiſcopus eſſet, viro nobili diu inimicitiis variis implicato, atque a Sacramentis alieno peſſimam impendere mortem denunciavit, niſi quam primum ad concordiam,

&

& ſanitatem rediret. Paucis poſt diebus lethali vulnere accepto, Sacramentis omnibus deſtitutus, quam Cardinalis praedixerat, mortem obfirmatus ille peccator oppetiit.

Felicior alter vir nobilis fuit, quem gravium flagitiorum coeno per quindecim annos haerentem nullo emendandae vitae propoſito Cardinalis noverat. Gabrielem ab Utino Capuccinum concionatorem, qui mane in oppido Treſtenſi concionem habuerat, rogavit Gregorius, ut praeter morem ad veſperam ejuſdem diei iterum concionaretur, conſecuturus, ut ſibi quidem ſpes erat, magni peccatoris converſionem. Ingreſſus fortuito templum maximus ille peccator concionem excepit, qua vix audita, divino lumine colluſtratus, anteactae vitae noxas ſalutari confeſſione ſtatim expiavit, ac repente in novum hominem mutatus eſt.

Vaticinii quoque plenum fuit, quod quinquennio antequam e vivis excederet, Georgium Cardinalem Cornelium ſucceſſorem ſibi in Patavina Sede futurum non obſcure praenunciavit: Nec diſſimile illud fuit, quo poſt mortem Clementis X. Pont. Max. Romam contendens creandi novi Pontificis cauſa, nonnullis de ſucceſſore ſciſcitantibus, Benedictum Odeſchalcum ſine ulla pror-

prorſus haeſitatione eligendum praedixit. Sed de praeſenſionibus, ac vaticiniis, quorum plura alia referri poſſent, fortaſſe ſatis. Jam quae Deus Gregorii prece, dum viveret, mirabilia egerit, exſequamur. Pauca quidem ejus ope patrata miracula in publicas tabulas relata ſunt, vel quod ea Gregorius pro ſuo humilitatis ſtudio latere voluerit, vel quod a teſtibus vitam, virtuteſque ejus cum primis enarrantibus, ea ut minus ad cauſae praeſidium neceſſaria, ſilentio preſſa ſint; illuſtriora tamen ex ipſis nonnulla ſubjiciemus, quae eo deprecante eveniſſe compertum eſt.

Dum ad clathros Monaſterii S. Viti de nova Antiſtita eligenda ſacrarum virginum ſuffragia exploraret, mulier quaedam Lucia nomine nervorum contractione, ut omnibus notum erat, laborans Gregorio ſe ſtitit, petenſque eleemoſynam in genua procubuit. Ad ſe erigendam impotentem famulos advocavit, ut juvarent, at illorum nemo praeſto fuit. Tum Gregorius ipſe jacentem erigere coepit, ac manibus ſuſtentare ſuis. Rem plane admirandam! Vix eam contigit, perinde ac ſi divina virtus ex eo fluxiſſet, Petri ad ſpecioſam templi portam renovavit exemplum; nam ſtatim extentis, ſolutiſque ner-

vis mulier convaluit, abjectisque fulcris sponte processit, Deumque mirabilem in Gregorio praedicavit.

Patavii soror Corona Justina Conversa Monasterii Ordinis S. Benedicti, tum Comitissa Elisabeth Frasia quartana febri jamdiu conflictabantur; sed postulata, acceptaque a Gregorio benedictione, pristinae, ac stabili sanitati utraque extemplo restituta est.

Parocho S. Mariae de Nonio (cujus est nomen a testibus praetermissum) atque Apolloniae Zuffiae, cum ille gravi, haec diuturna per anni spatium febri laborassent, eadem Gregorii benedictione reddita salus integra repente fuit.

Romae dum ageret Cardinalis, mulier insanabili carcinomatis morbo in pectore affecta praetereunti extra domum occurrens bonae spei, fiduciaeque plena vestem ejus tetigit, & statim vi morbi sublata, omnique deleto mali vestigio pristinam valetudinem prorsus recuperavit.

Cum esset Patavii calamitosum siccitate Coelum, Gregorius fusis ad Deum precibus tantam repente, ut praenuntiaverat, imbrium copiam impetravit, ut ea exhilarati cives maximas Deo, & sanctissimo Antistiti gratias agere non cessarent.

Sed illustriora ceteris duo sunt, quae a ju-

ratis

ratis teſtibus in tabulas relata ſubjicimus. In Seminario Patavino tres fulmine icti jacebant adoleſcentes ſenſibus deſtituti, quorum unus Jacobus Brunatius nomine cum nulla ederet vitae ſigna interiiſſe eum jam omnibus perſuaſum erat. Acceſſit Gregorius, & ſigno crucis ſuper jacentes, exanimeſque adhibito, revixit, qui mortuus habebatur, aliique duo protinus convaluerunt.

Nec mirabile minus alterum fuit. Cum luſtrandae Dioeceſis cauſa iter haberet, eique proxime praeirent familiares nonnulli, divulſum ex improviſo e proximo monte immane ſaxum jam praeceps in praetereuntes ruebat; Ut periculum animadvertit Gregorius, ſignum crucis adhibuit, maximoque prodigio factum eſt, ut ſaxea moles in aere diſciſſa tranſverſa abierit, longeque a ſubjectis tranſeuntibus, quos opprimi neceſſe erat, corruerit. Nemo certe unus fuit, qui ſtupore defixus divinam non praedicaverit in Gregorio virtutem, ac mutatam ejus ope naturae legem, qua verticali motu rupes caſura, viſa quodammodo fuerit ſuae gravitatis oblita.

CAPUT XVII.

Qua fuerit dum viveret existimatione, & fama virtutum.

QUamquam assiduo humilitatis studio in id Gregorius curam omnem conferret, ut abs se praeclare gesta occultaret, virtutesque suas obrueret tenebris, emicans tamen ex ipsis splendor intuentium oculos ita rapiebat, ut invito quoque, ac repugnanti maximam conciliaret sanctitatis existimationem, & famam. Neque vero plebeii dumtaxat, ac vulgi homines, quorum est plerumque fallax de vera sanctimonia, virtuteque judicium, sed graves in primis omnium ordinum viri, atque aestimatores rerum aequissimi mirifice eum observabant, ac suspiciebant, unaque erat omnium vox, Barbadicum Episcopum, & Cardinalem sanctissimum vivam esse Caroli Borromaei imaginem, hujus vitae, actionumque tamquam colore, ac similitudine prorsus expressam. Nec Bergomatum dumtaxat, ac Patavinorum, quorum ille Episcopus fuit, sed Italorum omnium ea erat opinio, tum Helvetios, Germanos, Gallos, Batavos, exterosque alios

alios ita pervaſerat, ut apud eas quoque gentes Gregorii nomen, & virtus effuſe celebrarentur. Quam magnificis vero ſenſibus inſtituto poſt ejus mortem de ipſius ſanctitate judicio ii ſubſcripſerint, qui adhuc viventem cognoverant, perſequi hujus loci non eſt. Tam multi ſane in actis publicis exhibentur ſive vitae, ſive doctrinae, ſive dignitatis laude conſpicui ejus ſanctimoniae teſtes, ut obruere numero legentem poſſint, ſi quis percenſere ſingulos velit.

Ac primo quidem tot ejus ſanctitatis non teſtes modo, ſed admiratores fuerunt, ac praecones, quotquot in familiari ejus conſuetudine ad annos complures verſati ſunt. Iis nimirum Gregorii vitam, & mores ex propinquo intuentibus, ac ſingula fere verba, actaque illius omnia accurate expendentibus nihil occurrebat, quod virtutem non redoleret eximiam, atque innocentiſſimae non praeferret vitae rationem; Habet enim hoc virtus ſumma, ut aſſuetudine, convictuque, tamquam attritu ſuavis odor, melius ſentiatur. Idipſum Bergomates, ac Patavini, quibus diu praefuit, cum facile, probeque ſenſiſſent, effuſis laudibus Epiſcopum ſuum chriſtianae pietatis columen, diſciplinae inſtauratorem, charitatis formam, pauperum patrem,

veri,

veri, abſolutique Paſtoris imaginem, virtutum omnium exemplar praedicare ſolebant. Fuere quidem nonnulli, quorum vitia cum paſtorali zelo inſectaretur, aut epiſcopalia jura adverſus illos tueretur, eidem oppido infenſi omnia illius dicta, vel facta perverſe, ac livide ſugillantes, ſanctiſſimi Epiſcopi nomen, & famam inique proſcinderent, atque traducerent. Hos tamen falſae, ac praejudicatae opinionis tempus, & veritas ita coarguerunt, ut eos pravi judicii, atque erroris non puduerit modo, ſed etiam poenituerit ſui, verſaque in admirationem malignitate livoris, Barbadici innocentiae, & ſanctitatis teſtes haudquaquam ſuſpecti, & laudatores praecipui fuerint.

Jam vero externi quam praeclare, ac magnifice de eo ſentirent, ac loquerentur, paucis enarrare difficile eſt. Vel ipſi haeretici homines, qui Eccleſiaſticorum famae in primis, ac nomini infenſi eſſe ſolent, non ſolum in eo nihil, quod carpere, ac vellicare poſſent, invenerunt umquam, ſed multa quae mirarentur, ac praedicarent ſe aut vidiſſe, aut de ipſo audiiſſe palam teſtati ſunt, atque ii cum primis, qui mercaturae cauſa Patavium ventitabant. Eorum neſcio quis Genevenſis, cum de rebus divinis pro con-

concione dicentem Cardinalem audiisset: „ Sanctitati illius, inquit, haec sane quam audivimus respondet oratio „. Alter Anglus: „ Cupio, inquit, tanti Cardinalis os, vultumque cognoscere, cujus eximiae sanctitatis fama jam loca omnia peragravit „. Batavi Bibliopolae cum de coemptis ab ipso libris ad eum scriberent, illius se virtutum fama, ac splendore mirifice captos declarabant. Fuerunt quoque qui dicerent, tantam esse apud Helvetios Barbadici celebritatem, ut si de una, ac vera religione differentem aliquando audirent, facile omnes ad societatem accessuri viderentur catholicorum.

Quod si tanta sui existimatione haereticorum animos Gregorii virtus compleverat, quid de catholicis putandum erit, atque dicendum? Magna sane omnium, vel summorum Principum, Cardinalium, ac Romanorum Pontificum fuit in eo suspiciendo, celebrandoque consensio. Cosimus III. Magnus Etruriae Dux, Raynaldus Estensis primum S. R. E. Cardinalis, deinde Mutinensium Dux, Guillelmus Neoburgensis Palatinus Elector, hujus liberi, aliique Germaniae Principes ad ejus se amicitiam adjungere, eamque tueri omni officiorum genere curabant. Ac Cosimus quidem Mediceus, Princeps cum aliis nominibus,

bus, tum chriſtianae pietatis laude in primis clarus, magnis eum honoris, ac reverentiae ſignificationibus ſemper eſt proſequutus. Crebras ad eum literas manu ſua ſcriptas dare conſueverat, benevolentiae illas quidem, atque humanitatis plenas, ſed quae praeterea ſingularem quamdam erga ſanctiſſimum Cardinalem venerationem praeferrent; Nam orationis, conſilii, monitorumque ipſius demiſſe, ac ſuppliciter poſtulare ſolebat auxilia. Ab eo Romam profecturo, ut Florentiam ad ſe in hoſpitium diverteret, multis aliquando precibus impetravit; tum eum ut ſanctum alloqui, ejuſque res perinde, ac Sanctorum reliquias intueri, colere, exoſculari. Eo cum veniſſet Gregorius Anno 1689. accidit, ut illius crepidas in cubiculo, quo exceptus fuerat, ſervi obliviosi relinquerent. Has Coſimus, ut Cardinalis Florentia exceſſit, repertas, religione quadam primum exoſculatus, tum holoſerico involutas per cubicularium concitato equo ad eum tranſmiſit, juſſitque, ut reddens diceret, Etruriae Ducem plane intelligere moleſtum Barbadico futurum, ſi novas emere deberet, quod inde egenis detrimenti fore arbitraretur. Is idem praeterea Princeps ſupremum militaris ordinis S. Stephani magiſtratum initurus Barbadicum e

Ro-

Romanis Comitiis rediturum rogatum voluit, ut Florentiam tranſire ne gravaretur, ut auream Crucem, & cetera illius dignitatis inſignia benediceret, ſibique ſolemni ritu conferret.

Nec religioſiſſimus ille Princeps dumtaxat, ſed plerique alii omnium aetatum, atque ordinum Barbadici rerum reliquias expetere, cupideque arripere, quibuſcumque ipſe fuerat uſus, quaeque ille vel attigiſſet, & contrectaſſet, atque hujuſmodi res maximi facere, & cum religione diligentiſſime cuſtodire conſueverant. Itaque ſi per urbem incederet, turmatim eum obſidere; quacumque tranſiret, cupide ad eum accurrere, ut viderent, ut benedicerentur, ut ejus veſtes contingere poſſent, atque oſculari: Si ſolemni ritu ſacra faceret, pileolum ejuſdem rubrum ſubtrahere, ſi pranderet, quod ei panis ſupererat, ſi ſcriberet, epiſtolas, chartarumque ſegmenta, ſi hoſpitio reciperetur, ſtrati, quo cubaverat, linteamina capere, ac veluti ſacra habere, & certiſſima ad morbos remedia adhibere. Et erat cur tanti fierent, ſaepe enim hujuſmodi rerum contactum prodigia ſunt conſequuta. Nec defuere complures, qui adhuc viventis imagines vel coloribus pictas, vel aere inciſas

ſtudioſiſſime quaererent, eodemque loco haberent, quo Beatorum effigies.

Quae autem fuerit S. R. E. Cardinalium mentibus alte infixa de Gregorii virtute perſuaſio, cum aliis multis, tum hoc uno conjici poteſt, quod de illo in ſummum Pontificem eligendo ſemel, iterumque magna fere omnium conſenſione cepta a pleriſque deliberatio fuit. Qui ejus ſanctitatem praecipua honoris ſignificatione coluerunt, memorantur in primis Colloredus, Nigronius, Acciajolus, M. A. Barbadicus, Urſinus, Colonitzius, Albanus, Pallavicinus, uterque Chiſius, Salazarius, Aguirre, Noriſius, Etraeus, aliique per id temporis ſacri Collegii praeſtantiores, ac ſplendidiſſima Eccleſiae lumina. Ex his Colloredus, Nigronius, Barbadicus, Acciajolus, graviſſimum de ſanctitate Gregorii jurejurando teſtimonium dixere. Neque praetereundum nobis eſt, quod Coſmas Bandinus Apoſtolici Proceſſus Veneti teſtis memoriae prodidit, Cardinalem Nigronium Roma neſcio quo profecturum ad Gregorium adiiſſe, eumque poſitis humi genibus, ut ſibi bene a Deo precaretur etiam, atque etiam obteſtatum eſſe: Cumque Gregorius, qua erat humilitate, id facere recuſaret: „ Abs te, inquit Nigronius, non diſce-
„ dam,

„ dam, nisi benedixeris mihi „. Id Ursinus etiam magnum illud Praedicatorum familiae, immo Ecclesiae universae decus, ac lumen, qui deinde, assumto Benedicti XIII. nomine, Pontifex Maximus creatus est, a Gregorio demisse, enixeque flagitavit; Cumque id se praestare nullo modo posse affirmaret Gregorius, quod in Palatio Apostolico tunc versaretur: „ Id te ut facias,
„ (Ursinus dixit) veluti privatus sacerdos, si mi-
„ nus licet ut Cardinali, vehementer rogo.

Plurimi quoque facienda sunt, quae ad Barbadici commendationem Romanorum Pontificum accessere judicia, ac testimonia. Atque Alexander quidem VII. adolescentem adhuc Gregorium, quod futuram hominis sanctitatem ex praeclara ipsius indole jam tum praenosceret, ac praesentiret, paterna quadam benevolentia complexus est, qua deinceps mirifice aucta Romam arcessitum summis cumulavit honoribus, & quam celerrime potuit in Cardinalium Collegium cooptavit. Alexandro Pontifici nihil in amore, benevolentia, atque existimatione erga ipsum concessit Ven. Innocentius XI. cujus testimonium quale sit facile aestimabit, qui eximiam tanti Pontificis sanctitatem longe, lateque pervulgatam, atque Apostolicae Sedis judicio

brevi, ut ſperare licet, declarandam reputaverit. Is autem ſanctiſſimus Pontifex Gregorii prudentiam, probitatemque tanti faciebat, ut de graviſſimis Eccleſiae rebus ad eum referret, ejuſque ſententiae plerumque niteretur. Hujus rei cauſa, qui alios Epiſcopos ne longiorem in Urbe moram traherent, ad ſuas quamprimum Eccleſias reditum maturare jubebat, annis fere quatuor a Patavina Sede Gregorium abeſſe voluit, quod ejuſdem operam ſibi non modo utilem, ſed neceſſariam putaret. Id ei inter cetera negotia dedit, ut Aracaeliani Coenobii, & S. Ceciliae Parthenonis in Urbe ſtatum apoſtolica viſitatione cognoſceret, & quae emendatione indigerent, pro ſua prudentia, aequitateque corrigeret; Tum chriſtianae catecheſis habendae, uti Patavii conſtituerat, rationem, & methodum in Urbis quoque Eccleſias induceret. Paſtoralis vero ejuſdem regiminis formam uſque adeo probavit, ut a ſe deſignatos Epiſcopos Eccleſiae bene gerendae ſtudioſos, ac cupidos Patavium mitteret, quo purioris diſciplinae, atque ſapienter, ſanctiſſimeque inſtituendae Dioeceſis a Barbadico documenta, & exempla caperent, ac ſuas in Eccleſias utiliter transferrent. Innocentius demum XII. Praedeceſſorum ſuorum ſtudia iis

iis erga Gregorium officiis eſt aemulatus, quae ſanctiſſimo Antiſtiti, & Cardinali eximio deferri maxima potuerunt.

Juvat hoc loco alios commemorare locupletiſſimos teſtes, qui ad haec confirmanda cum voce, tum ſcriptis niſi parem dignitatem, haud multo ſane minorem attulere fidem, atque auctoritatem. Fuere nonnulli, qui non ſolum res geſtas, ſed verba, ſententias, ac pleraque omnia, quae ad mores, diſciplinam, inſtitutaque Barbadici pertinerent, in commentarios referrent, fore ſperantes, ut ei ab Eccleſia aliquando decernerentur, quae beatis Coelitibus deferri ſolent, publici honoris, & cultus ſignificationes. Utinam vero, quemadmodum ejus nonnulla Paſtoralia documenta ſtudioſe collecta, ac pervulgata ad nos pervenerunt, ſic multa alia chriſtianae vitae monita, praecepta, ac conſilia, hortationes ad clerum, & populum, familiares ſermones, reſponſa, & colloquia ad juvandos homines, inſerendumque animis pietatis, virtutiſque ſtudium in lucem aliquando proferantur, quae nunc publicae utilitatis detrimento latent, atque oblivione, & tenebris obruta ſunt! Accedunt Pallavicini, Noriſii, atque Urſini Cardinalium monumentis literarum conſignata prae-

co-

conia. Horum primus in epiſtola ad Cl. V. Paulum Segneri Societatis Jeſu, inſtituta Carolum inter Borromaeum, & Gregorium Barbadicum comparatione, haec ſcribit: „ Brevem tuam, ut „ duos viſeres ſanctos Cardinales, quorum unus „ Mediolani (*S. Carolus Borromaeus*) mortuus „ quieſcit, alter (*Gregorius Barbadicus*) Ber- „ gomi vivit, peregrinationem probo. Singula- „ ris amor erga viventem meus in certam ſpem „ erigit id me a Deo ejus prece conſecuturum, „ ut ad ejus virtutum, qui etſi natu minor, „ meritis tamen major me longe antecellit, ſi- „ militudinem quamdam accedam „.

A Noriſio autem in Hiſtoria Pelagiana, ubi de S. Caeſareo Arelatenſi ſermonem inſtituit, Gregorius „ eruditione, & morum ſanctitate ſpectabilis „ praedicatur. Urſinus demum, qui deinde Eccleſiae praefuit univerſae, nativis coloribus Barbadicum pingens in Epiſtola ad Marcum Antonium Zolium Cremenſium Epiſcopum, ſic loquitur:

„ Quum chariſſimus, meique amantiſſimus „ ſanctus ille vir Gregorius Barbadicus in Co- „ mitiis creando Pontifici ter habitis Romae „ una mecum eſſet, in ultimis praeſertim, ac „ mediis, poteſtatemque mihi eo tantum tem- „ pore, quo coenabat (coenabat autem? coe- nare

„ nare se ostendebat, immo vero longius producebat jejunium) ad ejus cellam adeundi „ faceret, familiarissimeque mecum ageret, tantam ex ejus sermonibus capiebam animo oblectationem, quantam verbis commemorare „ vix possum. Me tunc cum Angelo, non autem cum mortali homine versari, agereque „ putabam. Tanta humanitate, ac vi tanta, „ quae ad mores pie, sanćteque instituendos, „ atque episcopale regimen bene, sapienterque obeundum pertinebant, mihi declarabat, „ atque tradebat, ut ejus sanćtissimis verbis cupiditate quadam eam ineundi, quam mihi vivendi, agendique viam commonstrabat, incenderer, atque inflammarer. Sed heu me „ miserum! Eximium adeo, atque excellentem sequutus dućtorem non fui. Id singulare, „ cum loqueretur, plane erat, ut cum nihil jaćtanter diceret, pene abs re loqui videretur „. Laudatur quoque Gregorii virtus, & sanćtitas a Nanio, & Gratiano coaevis Historiae Venetae Scriptoribus, a Mabillonio in Musaeo Italico, a Monfauconio in Diario Italico, a Crispino Amerinorum Episcopo, ac plurimis aliis vel literis ad ipsum datis, vel libris eo vivente in lucem editis, quae percensere ut minime necessarium, ita longum, & difficile sit.

DE

Antonio Nessi inv. del. Alessio Giardoni sculp 1761

DE VITA, AC REBUS GESTIS BEATI GREGORII BARBADICI S.R.E. CARDINALIS

LIBER TERTIUS.

CAPUT I.

Gregorii obitus, funus, & sepultura.

CUm inter assiduas pastoralis officii curas, intermisso numquam animarum salutis studio, duos & septuaginta annos Gregorius explesset, propinquare eum ad vitæ metam non modo gravis affecta aetas, fractumque laboribus corpus, sed consueto major in agendo contentio, ut flamma sub extinctionem vividior emicat, non obscure in-

indicabant. Id eo collustratus lumine, quo futura alia multo ante praedixerat, Cardinalis ipse praesentiens aperte praenunciaverat. Nam inter cetera, Venetiis agens ejusdem quo decessit anni mense Maji percontatus est a Gualterio Leto quid esset dicturus, si non multo post tempore vita functum Cardinalem Barbadicum audiisset; Letus vero cum id ne suspicari se posse quidem tam cito futurum, neque de tristi adeo eventu cogitandum esse respondisset: Veni, inquit Gregorius, veni Patavium ad diem Antonio sacrum, tum vera me praenunciasse cognosces. Mense Junio pro usitata pastorali solicitudine Patavio egressus Dioecesim lustrare coepit, atque aestate summa obire gravissimos visitationis labores. Loca varia cum percurrisset, Patavium revertens solemnia sacra in honorem beatae Helenae peregit, atque viii. idus Junii celebrem duxit Sanctissimi Corporis Christi supplicationem. Etsi esset majorem in modum ejusdem supplicationis causa defatigatus, eo tamen ipso die, ac hora diei molestiore ab urbe profectus ad alia Provinciae loca visitanda contendit. Mox vero cum solemnem S. Antonii diem ad idus Junii recurrentem celebrare quotannis Patavii consuesset, ad urbem pridie idus pervenit. Suppli-

plicationi, quae die ipsa habetur, primisque Vesperis interesse, postridie vero ad S. Antonii se conferre, sacris solemniter operari, & cetera, quae in ea solemnitate Episcopi sunt munera diligenter obire. Hac porro multa, & gravi extenuati jam corporis jactatione, crebrisque in Dioecesim excursionibus, quod maximi calores essent, sub vesperas ejusdem diei in febrim incidit, quam initio familiares, ac medici fere contemserunt, quod ex fatigatione ortam quiete mitigari facile posse arbitrarentur. At Gregorius, quae vis morbi esset magis quam Medici sentiens, brevique se migraturum praenoscens, suis rebus consulere, seque ad aeternitatis iter rite capessendum, quam diligentissime posset, comparare constituit. Jam quibus hoc tempore non corporis modo, sed animi conflictaretur angoribus, comprehendi cogitatione vix potest. Ac de corporis quidem incommodis, vigiliis, atque doloribus, quae erat hominis virtus, atque constantia, parum solicitus, ne turbari quidem, aut conqueri visus est. Sed animo reputanti imminentis sibi divini judicii severitatem tantus repente incussus est horror, ac tremor, ut in aeternae salutis amittendae discrimen prope adductus videretur; crevitque pro-

fecto

fecto in tantum excitata mali daemonis arte in ejus corde tempeſtas, ut identidem ſuſpiraret, manus attolleret, in caelum ſuſpiceret, ac lamentabili voce clamaret: *Quid erit, quid erit?* quae quidem dimotae vi morbi de ſtatu mentis verba eſſe nonnulli ſuſpicabantur, alii vero erigere dejectum animum, ſuſceptorumque pro Deo laborum recordatione, tum maxime bonitatis, clementiaeque divinae fiducia in ſpem meliorem traducere conabantur. Verum ab homine, qui paſtorale munus ſuis expendebat momentis, reddendamque ſibi Deo Judici de tot animabus rationem cogitabat, non aliud extorquebant, quam ſenſus formidinis plenos. Sed ecce compoſitis ex improviſo, ſedatiſque animi fluctibus redditam Cardinali tranquillitatem, ac hominem mirum in modum exhilarari, erigi, & confirmari. Nam in divinae miſericordiae, ac fidelitatis ſpem alta cogitatione defixus, veluti infuſa ſibi aeternae mercedis ſecuritate ea Pſalmi xxx. verba *In te Domine ſperavi &c.* quaſi exultans, atque triumphans ingeminavit. Magnam ſubinde ſibi cum humanae ſalutis inſidiatore diabolo luctam fuiſſe, ſed Dei ope, ac fiducia depulſa omni damnationis formidine evaſiſſe ſe teſtatus eſt; Ex quo non mentis delirium illud fuiſſe com-

pertum eſt, ſed Dei judicium, qui vel ſpectatiſſimae ſanctitatis viros oppugnari ſub vitae exitum, atque exerceri permittit, ut cum timore quiſque, ac tremore ſalutem operetur ſuam; ii vero in agone certantes ampliorem referant de hoſte devicto, ac debellato coronam.

Interim P. Doſitheus ab Angelo Carmelita excalceatus, quo animi moderatore utebatur Gregorius, jam initio morbi ab eo arceſſitus in cubiculum venit. Hunc ille peramanter exceptum, ut ſibi confitenti aures praebeat humiliter rogat, exomologeſim facit, riteque expiatus de divinis cum ipſo rebus colloquitur: Saepe deinde cum aliis Sacerdotibus uſque ad eum, quo deceſſit, diem Pſalmorum verſiculos magno pietatis ſenſu alternabat, eaque in primis verba *In te Domine ſperavi &c.* magna repetebat oris, animique hilaritate.

Jam vero novis accedentibus febribus augeri vim morbi, atque explorato arteriae motu Gregorium phlegmone inteſtinorum laborare, ac prope diem moriturum medici denunciaverunt. Nulla ergo interjecta mora vir ſanctus Chriſti Corpus ad aeternitatem viaticum religioſiſſime ſumſit, nec multo poſt ſacro exeuntium oleo inunctus eſt. Ac ea quidem celeritate conſul-

ſultum optime fuit; Nam omnibus vix expiatus myſteriis luctari cum morte coepit, animique ad extremam uſque horam egregie compos in Sacerdotum complexu exitum ei facilem precantium hora diei xi. ac dimidia placidiſſime expiravit xiv. kal. Julii Anno MDCXCVII. cum annos vii. Bergomenſem, tres vero ſupra xxx., menſem unum, dies viginti quatuor Patavinam rexiſſet Eccleſiam.

Ut primum in vulgus eum deceſſiſſe elatum eſt, quem pauci vix aegrotantem audierant, longeque aberant ab ejus mortis formidine, dici vix poteſt quantus civitatem univerſam primum ſtupor, deinde moeror inceſſerit. Ubique luctus ingens, & conſternatio quaedam virorum, mulierum omnis aetatis, & ordinis, inopum, ac miſerorum in primis comploratio, tum eorumdem ipſorum, qui male antea in ſanctiſſimum Cardinalem animati, parumque benevoli habebantur. Flere paſſim, ac miſere lamentari omnes, periiſſe ſibi Paſtorem optimum, Epiſcopum incomparabilem, pauperum patrem, miſerorum perfugium, parentem omnium amantiſſimum. Nemo ſcilicet unus erat in tanta civium frequentia, quem Antiſtes ſanctiſſimus aut rudem non inſtituiſſet, aut non reduxiſſet errantem;

non

non ſublevaſſet inopem, non recreaſſet afflictum, opera non juviſſet, aut conſilio, beneficio demum aliquo ſibi non adjunxiſſet. Itaque dejecti animo, vultuque triſtes non oppidani modo, ſed dioeceſani conferta multitudine ad aedes convolant Epiſcopales, incenſi cupiditate videndi, venerandique chariſſimi parentis faciem, quam amplius viſuri non eſſent. Sed integrabatur ipſo ejus conſpectu dolor, & major viſo cadavere luctus conſequebatur. Miſſi a Rectoribus urbis milites, qui aedium portas cuſtodirent, arcerentque populum, ne qui tumultus, perturbatioque oriretur. Curatum interea defuncti corpus, in quo veſtigia apparuere inſtrumentorum, quibus ſe torquere ſolebat, atque in pavimento majoris aulae ſubſtrato panno collocatur. Eo veluti ad templum concurſu facto, qui intrabant genua flectere, oſculari pedes, aut manus, ſe reſque ſuas illi magis, quam ipſum Deo commendare, quod inter beatos Caelites jam receptum putarent. Itaque nemo unus, quae pro vita functis ab Eccleſia indictae ſunt preces, neque uſitatum Pſalmum 129. recitabat, ac tanta erat adeuntium religio, pietas, ac ſilentium, ut non aula, ſed aedes ſacra is locus videretur.

Id quoque ſingulare fuit, quod confluentes,

ac circumſtantes omnes cupidiſſime quidquid vel minimum ad defuncti uſum pertinuiſſet aut diripere, aut quocumque poſſent modo ſibi habere, ſin minus precariis coronulis, floribus, lineiſve contingere cadaver nitebantur, ut illud religionis, ac pietatis cauſa inter res chariores ſervarent. Fuere, qui goſſipium ejus ſanguine imbutum cum eximerentur corporis inteſtina, magni muneris loco accepere, alii, qui ex illius capite pileolum, alii, qui panniculum lineum, alii, qui calceos, multi, qui veſtium, linteorum, aliarumque ipſius rerum particulas abſtulere. Ceteri vel ipſas bombycinas ſtatuas, lugubris ornamenti cauſa, in aula poſitas diſciderunt, dilaceratarumque ſegmenta pro reliquiis habuere. Jam demum neceſſe fuit arcere turbam militum manu, ac piam prohibere vim populi, ne irrueret in cadaver; id enim a nonnullis tentatum jam fuerat.

Reſignatae deinde, lectaeque ſunt Teſtamenti tabulae jam pridem a Cardinali die v. Aprilis anni MDCLXXXIX. conſcriptae, quibus pontificales mitrae Cathedrali templo, epiſcopalis annulus fratris filio, reliqua omnia Patavino Seminario haeredi ex aſſe relinquebantur; Qua quidem poſtremae voluntatis ſuae ſignificatio-

tione, quantum a carne, & ſanguine abſtractus eſſet, & qua praecipue charitate Eccleſiae ſuae germina in ejus ſpem, & commodum ſuccreſcentia complecteretur, amantiſſimus Paſtor oſtendit. Praeſcripſerat iiſdem tabulis, ut ſine ulla funeris pompa ſex tantum cereis facibus ſtipatum cadaver deduceretur; quod cum Rectores urbis pro ſua erga defunctum fide faciendum omnino duxiſſent, obſtitere tamen pro ſua pietate cives univerſi, omnemque in ducendo funere pompam adhibendam contendere perſeverarunt. Igitur conſpiratione quadam animorum magna, exacto triduo, utriuſque Cleri, populique frequentia, atque incredibili cereorum vi circumlatum eſt corpus per urbem longo circuitu, ut cuique videndi poteſtas eſſet, multitudine ubique denſa lacrymis, ejulatuque funus ducente. Nobiles in primis viri, matronaeque declarandi luctus, ac moeroris cauſa pullas induerant veſtes, atratiſque pannis feneſtras, vias, compita obduci curarant. Appenſae locis frequentibus Cardinalis Imagines pictis velis eleganter circumductae, ardenteſque ante illas cerei conſpiciebantur. Ea die neque tabernae, officinaeque uſpiam apertae, neque jus dictum eſt. Nihil lugubrius umquam, aut magnificentius quacumque exequiae du-

ducerentur, plane ut doloris, pietatiſque triumphus videretur. Ubi ad templum maximum ventum eſt, ſacra funebria magna caeremonia celebrata ſunt. De Cardinalis vita functi laudibus Italica oratione copioſe dixit Joſephus Muſocco Sacerdos Vicentinus, quam circumfuſus populus lacrymis, ac gemitibus interrumpebat identidem. In hunc itaque modum juſtis perſolutis de inferendo cadavere in ſepulchrum actum eſt, ſed haerentem in loco turbam militum vi ſubmoveri, ac templo detrudi neceſſe fuit. Tum cadaver in arca plumbea, cui alia cypreſſina ſuperinducta, incluſum eſt, poſita inter utramque aerea lamina, cui erat inſcriptum.

GREGORIUS S. R. E.
TITULI S. MARCI DE URBE
PRESB. CARD. BARBADICUS
EPISCOPUS PATAVINUS, COMESQUE SACCEN.
NATUS A. MDCXXV. MENSE SEPT. DIE XXV.
OBIIT PATAVII A. MDCXCVII. DIE XVIII. MEN. JUNII
HORA MATUTINA XI. CIRCITER CUM DIMIDIA.

In ſepulchrum denique, quod ſibi adhuc vivens elegerat, illatum eſt.

CAPUT II.

Corporis ejuſdem habitus, & forma, animi indoles, ingenium, & doctrina.

UT ampliſſimis gratiae donis cumulatus a Deo fuerat, ita & praecipuis naturae dotibus, quae hominem exterius quoque perficiunt, adeo eſt auctus Gregorius, ut nihil in ipſo deſideraretur eorum, quae vel animi, & corporis ornamenta ſunt, vel praeſidia, atque inſtrumenta virtutis. Ac corporis quidem habitudine optima fuit, calido nimirum, humidoque temperata, ac bile accenſa, qua effici ſolet homo ad maxima quaeque, & ardua idoneus, ac comparatus. Vigens, ac firma conſecuta eſt valetudo, quae diu integra conſtitiſſet, niſi vitae aſperitate, aſſiduiſque curis, atque laboribus eam debilitaſſet, atque imminuiſſet. Stomacho tamen laboravit numquam, ut dicere joco ſoleret, ignorare ſe qua corporis parte ipſum haberet.

Statura fuit commoda, aequali, & apta diſpoſitione membrorum, carne quamvis inedia, vigiliis, aliiſque cruciamentis afflicta adhuc ſucci plena, quod mirum, ac ſingulare prorſus me-

medicis videbatur. Facie erat oblonga, cui hilaritas quaedam inerat majeſtate plena, ampla fronte, & alta, aetatis vitio rugoſa, latis ſuperciliis, caeruleis oculis, ac renidentibus, acie verecunda, ac tranquilla, genis nec vacuis, nec pinguibus, ruga aliqua in ſenectute contractis, colore ex candido rubeo, naſo decore protenſo ima ex parte modice adunco, capillis valde tonſis, ac ſenio canis; concolor iis barba ad ſuperius labrum, atque ad mentum non abraſa, modiceque prolixa. Voce uſus eſt clara, atque perſpicua, pronunciatione expedita, ſermone temperato, urbanis ſalibus ſobrie aſperſo, ac modeſte condito.

Inerat moribus ſuavitas ingens, & quaedam ex ore, vultu, geſtu, ſermone erumpebat jucunditas, quae intuentes exhilarabat, atque ad virtutis ſtudium accendebat. Vir mitiſſimi ingenii nulla commovebatur injuria. Perhumanus, ac facilis univerſis, bene de omnibus merendi cupidiſſimus, in beneficiis compenſandis magnificus, in officiis perſolvendis accuratus, ac diligens, ſui contemtor, ac negligens, in laboribus patiens, in arduis fortis, & conſtans, profuſus in pauperes, in calamitoſos miſericors, omnibus demum omnia factus, ut indolem etiam,

& mores, non os tantum, vultumque referre Francifci Salefii plerifque videretur.

Jam intelligentiae vis, quae bene conftituti corporis habitudinem, atque egregiam animi indolem confequi plerumque folet, par omnino fuit. Singularis quaedam in eo eluxit jam tum a puero ingenii vis, ac judicii maturitas ad optima quaeque ftudia comparata; Ex quo autem literis adjecit animum, difcendi cupidiffimus neque ftudio pepercit, neque labori, quo eruditione, ac doctrina proficeret: Politioribus literis fatis excultus Philofophiam omnem Patre monftrante cognovit: tum utriufque Juris peritiam haud vulgarem egregiis profefforibus ufus Patavii eft affequutus. Gallicam, Latinam, Graecamque linguam calluit: Hebraicam quoque attigit, atque huic affines Chaldaicam, atque Syriacam non omnino ignoravit, quarum proinde ftudia in Patavinum Seminarium primus invexit. M. Antonius Ferratius ejufdem linguae fanctae Profeffor fuis in differtationibus hebraicis debere fe plurimum Cardinali Barbadico ingenue profeffus eft, a quo fufcepti operis confilium, methodum, rerumque delectum accepiffet. Idem in commentariis ad Livium, & Ciceronem optimam auctores illos explicandi rationem, atque

que ad ſcholarum uſum maxime accommodatam, ab eodem ſe hauſiſſe Cardinali teſtatus eſt.

Mathematicis artibus a prima juventute animum adjecit, eaſque tanto complexus eſt ſtudio, ut quidquid reconditum in ea multiplici ac ſubtili diſciplina concluditur, totum brevi tenuerit. Quo anno in Romana Curia Praeſul verſatus eſt, conſuetudinem iniit cum Cl. V. Michaele Angelo Riccio, quem ſacra, & profana eruditione praeſtantem Innoc. XI. P. M. Cardinalium Senatui adjunxit: Is ut erat Philoſophiae, ac Matheſeos ſtudioſiſſimus, ad eadem ſtudia excolenda Gregorium ſponte ſua jam incitatum vehementius accendit. Quantum vero eorum cognitione praeſtiterit, majus nullum afferre poſſumus teſtimonium, quam Cl. Matheſeos profeſſoris, ac Magni Etruriae Ducis machinatoris Vincentii Viviani. Is cum Barbadicum jam Cardinalem officii cauſa conveniſſet, ac de rebus ejus ſtudii propriis ſermonem injeciſſet, quaeſtiones nonnullas in medium attulit oppido implexas, atque ad explicandum difficiles; Has porro expedite adeo, dilucideque Barbadicus diſſolvit, ut excellens viri ingenium admiratus Vivianus affirmaverit prae Barbadico videri ſe ſibi illius artis, quam profitebatur, plane rudem; Nec enim

enim diuturno ſtudio, ac labore id erat adhuc aſſequutus, quod ille, ut abſtruſa, ac difficillima problemata mira extemplo facilitate enodaret, ac ſolveret.

Ut primum vero Eccleſiaſticae militiae ſtipendia merere coepit, a liberalibus artibus, ac ceteris diſciplinis ad ſubliminora ſtudia animum traduxit, quae ſibi, aliiſque magis eſſent profutura. Reliquum ſcilicet vitae tempus ſacris literis cognoſcendis deberi conſtituit, in quo genere ſtudiorum ſicut in reliquis inventus eſt ſui ſimillimus, nimirum egregie doctus, atque perfectus. Sacros in primis utriuſque Foederis libros aſſidua verſabat manu, nec ullum elabi diem patiebatur, quo non aliquam eorum partem attente legeret, ac ſedulo meditaretur. Prophetarum libris exemplo Caroli Borromaei haerebat libentius, quod plura ex ipſis in concionum, atque cohortationum ſuarum uſum hauriret, ac derivaret. Theologicis diſciplinis jam ante Epiſcopatum ſe Patavii inſtituendum tradiderat magiſtro Hieronymo Erculano Ordinis Praedicatorum; Ea deinceps ſtudia ſua ipſe opera excoluit, certis ad id quotidie conſtitutis horis, quibus S. Thomae Aquinatis Summam perlegebat. In ejus porro lectione, ac ſtudio tanta

eſt

eſt diligentia, aſſiduitateque verſatus, ut ſingulos fere articulos in numerato habere videretur. Quare ſi controverſia aliqua, ac difficultas de divinis rebus, deque iis, quae ad mores hominum pertinent, excitaretur, is S. Thomae loca ad eam declarandam, finiendamque ſtatim indicabat: Tum ſaepe publicis in coetibus, atque congregationibus eam S. Doctoris Summae partem ad ſe afferri, & verba ipſa recitari jubebat, quae propoſitam quaeſtionem, ac nodum omnem facile expedirent, atque diſſolverent. Repertae ſunt ab ejus obitu interjectae eidem Summae, qua vivens Cardinalis utebatur, ſchedae complures ipſius manu deſcriptae ad varia illuſtranda S. Doctoris loca praeclaris adnotationibus, quae viri diligentiam non minus quam doctrinam oſtendunt.

Veterum porro Eccleſiae monumentorum uberrimam ſibi diuturna lectione notitiam comparaverat, atque ex iis veluti ex fontibus Eccleſiaſticae hiſtoriae, quam ſemper in deliciis habuit, ſitim explebat. Annales Baronii univerſos, & qui eos continuavit Spondanum ſemel, atque iterum diligentiſſime evolvit. Ad hiſtoriam veteris Teſtamenti Saliani utebatur annalibus. Chronologiam, quae facem hiſtoriae praefert,

fert, ex Scaligeri libris *de Emendatione temporum*, ejusque notis in Eusebii chronicon, tum ex Petavio *de Doctrina temporum*, ut erat Astronomiae peritus, facile est assequutus. Ita demum sacram comprehenderat animo historiam, ut ejusdem tradendae methodum Seminarii sui professoribus commonstraverit, ac subsecivis horis ejusdem historiae capita Clericis perlegere ipse nonnullis, atque explicare soleret. Rerum denique Ecclesiasticarum sive quae ad disciplinam, sive quae ad sacros ritus, & caeremonias pertinent, peritissimus fuit. Dicere solebat: numquam se alacrius, neque libentius in re ulla studium posuisse, quam cum Romae eam adiret Congregationem', quae Tridentini Concilii Interpretum Cardinalium est. Cum enim ejusdem Concilii doctrinam, ac disciplinae leges animo penitus imbibisset, quaecumque ad eam spectarent, promte adeo, solideque explanabat, ut ejus suffragium doctissimum omnium haberetur, atque tutissimum. Nihil vero magis ecclesiasticae ipsius eruditionis copiam ostendit, quam editum Pastoralium ejus documentorum, atque Epistolarum volumen quamplura complectens, quae ad optimum, accuratumque pertinent Ecclesiae regimen, Cleri, populique institu-

tutionem, dignum certe opus, quod Episcoporum manibus assidue teratur.

Memoria per omnem aetatem ad retinenda quaecumque percepisset firma viguit, atque tenaci, nec minus facundia valuit ad ea promenda facili adeo, expeditaque, ut in subita, ac fortuita oratione tam affluenter, appositeque diceret, quam praemeditato; afferebat nimirum hanc illi facilitatem doctrinae amplitudo, qua pectus compleverat. Dicendi, scribendique genus consectabatur pressum, ac sententiarum pondere magis, quam verborum phaleris exornatum. Doctos, ac literatos viros literatus ipse coluit semper, ac studio complexus est singulari. Eorum nonnullos contubernales habuit, ac familiares, alios Seminarii sui scholis praefecit, complurium vero absentium amicitiam literis coluit. In his memorantur Henricus Norisius, & Sfortia Pallavicinus S. R. Ecclesiae Cardinales, Johannes Mabillonius Benedictinus, Johannes Paulus Oliva, & Paulus Segnerius Societatis Jesu; Odoricus Raynaldus, Marianus Socinus, & Marchesius Congregationis Oratorii; Salomonius, Erculanius, & Grandius Ordinis Praedicatorum, ejusdemque Ordinis Magister Generalis Antonius Cloche, quo cum de Seminarii sui

ſcholis inſtituendis & coram, & abſens per literas egit, ejuſque conſilia plurimi fecit. Regularium univerſim ordinum viros probitate, ac doctrina praeſtantes impenſe coluit, atque dilexit. Cum a prima adoleſcentia id vitae genus ſibi amplectendum propoſuiſſet, ad eorum deinceps normam cum ſuae, tum familiarium vitae rationem exegit; Eos habuit conſcientiae ſuae moderatores, & arbitros, vitaeque ſpiritualis magiſtros; Primos Seminarii ſui inſtitutores ex ipſis accepit; In eorum clauſtra ſecedebat identidem piis colloquiis, atque exercitationibus vacaturus; Eorum denique opera, conſiliis, ac ſtudiis continenter utebatur.

CAPUT III.

Quae fuerit ſanctitatis ejus opinio, & fama poſt mortem.

Virtutum, & ſanctitatis famam, qua Gregorium dum viveret claruiſſe diximus, conſecuta mors non modo non imminuit, aut delevit, ſed quod clariſſimis viris non ſemper contingit, mirum etiam in modum confirmavit, & auxit. Neque vero ad Patavinos dumtaxat, ſed

ad

ad Italiam universam, exterasque gentes spectare visa est sanctissimi Cardinalis jactura, cui proinde suae erga ipsum existimationis, cultus, & observantiae non exigua cum privata, tum publica argumenta dedere. Ac Patavini quidem, quorum ob oculos continenter obversabantur amissi pastoris amantissimi studia, susceptique pro eorum commodis, ac salute labores, triumphali magis, quam funebri pompa in singulis fere cum civitatis, tum provinciae templis eidem parentarunt. Celebrata ubique solemnia sacra, excitatae funebres moles ingenti cereorum vi, habitae de illius laudibus orationes, scripta cum italice, tum latine epicedia, elogia, & carmina ad ejus nominis commendationem sempiternam.

Patavinorum studia aemulati sunt Bergomates, quorum Ecclesiae cum septennio praefuisset Barbadicus, alte infixum eorum animis reliquerat sui desiderium, ac numquam interituram beneficentissimi patris memoriam. In omnium itaque oculis erat, atque omnium linguis celebrabatur Cardinalis extinctus, quem a se visum dum viveret, nonnulli sibi gratulabantur; alii, quod ipsum alloqui potuissent, quod sacrum facienti adfuissent, alii, quod benedictionem ab eo

 acce-

accepiſſent, felices ſe, beatoſque praedicabant. Ac ne ſubtracti ex oculis Paſtoris amantiſſimi ex animis elaberetur umquam praeſentia, vel pictas, vel aere inciſas, ac papyro exceptas ejuſdem Imagines quiſque apud ſe habere cupiebat, atque eo nonnullorum pietas, ac religio progreſſa eſt, ut ipſas non memoriae tantum, ſed cultus, ac venerationis cauſa apud ſe retinerent.

Ex hac ipſa, quae plurimorum animis inſederat, ſanctitatis ejus opinione fiebat, ut ad ejus ſepulchrum tamquam ad aram confugerent, ejuſque cineribus Sanctorum honores deferre non dubitarent. Videre licebat ante ipſum genibus nixos precari, opem poſcere, donaria offerre, accendere cereos, vota, tabellas, atque anathemata appendere, quae templi cuſtodes, cum ne fierent impedire, atque arcere pro Eccleſiae diſciplina ea cultus ſigna vix poſſent, ſtatim refixa, ac detracta amovebant.

Neque vero hi pietatis, ac religionis ſenſus plebejos dumtaxat, ac rude vulgus occupaverant, ſed praeſtantes quoque dignitate, ac doctrina viros mirifice affecerant, ut prudenter, & graviter, magnificeque de Gregorii ſanctitate judicarent, ſcriberent, ac loquerentur. Ut mul-

ta

ta hujus generis teſtimonia praetermittamus, quae in publicas tabulas conjecta ſunt, unam afferemus nondum, quod ſciam, vulgatam celeberrimi pietate, atque eruditione viri Johannis Mabillonii Benedictini ad Cardinalem Colloredum Epiſtolam, qui cum nuncium de Barbadici morte accepiſſet, haec ſcripſit: „ Explicare oratione non poſſum quanto dolore affectus ſim „ ex morte beatae recordationis Eminentiſſimi „ Domini Cardinalis Barbadici, quem alterum „ noſtri ſeculi Cardinalem Borromaeum vocare „ ſolebam. Ego pientiſſimum virum coram „ cognovi, atque ita ſuſpicio ejus memoriam, „ ut non dubitarem me illum viſurum inter Sanctos aliquando relatum, ſi paulo diutius mihi „ vivere contingeret. Ceterum de aeterna illius felicitate tam certus ſum, quam ejus ſanctitas mihi explorata fuit. Et quidem ſpero, „ cum vivens me ſua benevolentia proſecutus „ ſit, ac literis ſaepe dignatus, in illa patria „ charitatis mihi propitiam fore, quod maxime „ optem, perfectam ejus charitatem „. Quid? quod iiſdem fere ſenſibus Ephemeridum Scriptores Batavi quamquam a noſtra communione alieni in hebdomadariis rerum novarum commentariis renunciata Barbadici morte, poſt effuſas

ejuſ-

ejuſdem virtutum laudes, fore addiderunt, ut is aliquando veluti Carolus Borromaeus inter ſanctos, quos Romana colit Eccleſia, adſcriberetur.

Subſecutis deinde prodigiis, collatiſque in multos ad Gregorii opem, praeſidiumque confugientes beneficiis, uſque adeo excrevit plurimorum in eum ſtudium, ut nulla expectata Romanae, Apoſtolicaeque Sedis permiſſione, eum ut ſanctum colere, venerarique non dubitarent. Eademque de cauſa factum, ut res, quibus vir ſanctiſſimus fuiſſet uſus (quod ſalutares multis fama vulgaverat,) quaeque ipſius corpus, aut feretrum, ſepulchrumve contigiſſent, ab omnibus cupidiſſime expeterentur, ſummoque haberentur in pretio, tamquam praeſentiſſimum adverſus morbos, & mala corporis remedium, atque ſubſidium. Cujus quidem rei teſtimonium cum primis illuſtre tulit F. Vincentius Maria Cardinalis Urſinus Ordinis Praedicatorum, qui deinde Benedicti XIII. nomine Pontifex Maximus fuit. Is enim cum Beneventanae Eccleſiae Archiepiſcopus eſſet, haec in publicas tabulas referenda juratus pro teſtimonio dixit: „ Etſi de Gregorii „ ſanctitate cum viveret bene, praeclareque ſentirem, hujus tamen poſt mortem cum a plurimis atque ab Epiſcopo in primis Cremenſi, a Bel-

„ a Bellonio Praeſule, atque a Varotio Abbate „ multa effici mira illius ope, ac patrocinio in- „ tellexiſſem, mirum in modum confirmata, & „ aucta eſt mea de viri ſanctitate exiſtimatio. „ Quamobrem majore exinde fiducia me illi ſan- „ ctiſſimae animae, quo mihi auxilio eſſet, com- „ mendare coepi, nihilque ab eo ſum precatus, „ quod pro votis non impetraverim. Atque ego „ quoque, uti complures, qui Patavii, cum Gre- „ gorius deceſſit, agentes aliquam ipſius reli- „ quiam obtinuere, integram Dalmaticam ſeri- „ cam rubri coloris, qua ille utebatur, dono „ accepi. Hanc, graviſſimorum virorum, qui „ aliqua Gregorii re potiti ſunt, in primiſque „ Magni Etruriae Ducis exemplo, apud me di- „ ligenter uti rem pretioſiſſimam ſervo, reli- „ gioſeque veneror, & colo „. Infinitum eſſet ſingula percenſere velle. Id unum ſufficiat, maximam fuiſſe apud ſummos quoque, ac Principes viros hujuſmodi donorum cupiditatem, atque exiſtimationem.

Pervagata itaque prodigiorum, quae ipſius ope identidem effici praedicabantur, fama, magni fiebant ad ejus ſepulchrum concurſus cum indigenarum, tum externorum, ac tranſalpinorum quoque hominum, qui Patavium adibant.

At-

Atque eo quidem hanc unam ob caufam divertebant nonnulli, ut facras Barbadici exuvias viſerent, ac venerarentur, ejuſque precibus divinum ſibi numen conciliarent, nec irrito ſane ſucceſſu; quam multis enim ejus opem poſcentibus, ac vota eidem nuncupantibus praeſto fuerit, iiſdem efferemus verbis, quibus ad Clementem XI. P. M. literas dedit Eccleſiae Patavinae Capitulum, quae hujuſmodi ſunt: „ Admiranda, „ quae fecit, neque auribus audivimus, neque pa- „ tres noſtri annunciaverunt nobis; quod ipſi „ vidimus teſtamur, neque poſſumus, quae vi- „ dimus, non loqui. Hoc eximium ſanctitatis ge- „ nus miraculis illuſtravit Deus, unde frequens „ ad ejus ſepulchrum concurſus, & ſacris veſti- „ bus maximus honor haberi coepit. Imperavit „ ventis, & aquis, recedentibus his ad ejus in- „ vocationem, illis quieſcentibus: Deficientem „ annonam mirum in modum multiplicavit: „ Pueri ex utero matris claudi baſes, & plan- „ tas conſolidavit: Graviter aegrotantibus ſalu- „ tem, ulcere prorſus incurabili laborantibus „ ſanitatem repente reſtituit, &c. „

Jam vero cum de patratis ad ejus ſepulchrum prodigiis mentio ſit facta, memorabile hoc loco Cardinalis Bullionii factum, dictumque praeter-

tereundum non eſt. Is cum Patavium veniſſet, ad Gregorii ſepulchrum quantocyus adiit, ibique in genua provolutus, ac ſupplex, cum prodigia patrari illius interventu audiſſet: „ Quid „ mihi, inquit, mira haec narrare pergitis? Singulare illud, ac pene incredibile, quod oculis „ hiſce meis vidi, atque perſpexi, majus omnibus, „ quae de illo feruntur, prodigium reor, idque „ unum ſatis fore arbitror ad eum in Sanctorum „ numerum referendum. De Pontificatu maximo „ loquor, quem ampliſſimum honoris, dignitatiſque gradum, veluti manu hunc ego Cardinalitium pileum, ille tenebat, niſi unus „ ipſe Cardinalium ſuffragiis, atque conſiliis „ obſtitiſſet, ſibique ad ſupremam in terris ſedem aditum omnem ultro intercluſiſſet.

CAPUT IV.

Miracula quaedam Gregorii precibus poſt ejus obitum a Deo patrata.

QUae Gregorium adhuc inter mortales agentem clarum miracula reddidere, paullo ſuperius a nobis memorata ſunt; Jam ea, quibus aucta, poſtquam is deceſſit, eſt viri ſanctiſſimi

fama, ipſique parta in Caelo gloria certis veluti notis, ac ſignis a Deo hominibus declarata fuit, exſequemur. Quoniam vero ea neque pauca, neque obſcura ſunt, ſingula autem complecti hoc loco velle, & operoſa nobis, & lectoribus longa res eſſet; brevitate utemur, atque ex eorum numero, quae publicis ſunt tabulis conſignata, pauca dumtaxat afferemus.

Primum omnium ab oculatis, juratiſque teſtibus memoriae proditum fuit, compluribus, qui graviſſimis febribus laborabant, Gregorii ope, ac beneficio fuiſſe extemplo ſanitatem reſtitutam. Soror Julia Mazzacuti converſa monaſterii Patavini S. Roſae adeo maligna febri, pectoriſque inflammatione conflictabatur, ut ſacro oleo jam inungenda videretur. Acceſſit ad miſeram Confeſſarius, monuitque, ut ad Barbadici opem, auxiliumque confugeret, biberetque aquam, in quam nonnulla illius purpureae veſtis fila immiſerat; Id ea cum feciſſet, ſtatim ab hauſtu illius aquae e lecto, mirantibus omnibus, valens, & firma ſurrexit = Octavius quoque Niger puer novennis ex acuta febri, maligniſque puſtulis, & variolis jam jam moriturus, fruſtum ejuſdem purpurae in aquam injectum deglutiens extemplo convaluit = Nicoloſa Cinetti ejuſ-

ejusdem monasterii S. Rosae soror ictu lapidis, qui ex alto deciderat, lethaliter in capite vulnerata, cum praeterea vehementi febri, ac frequenti syncope afflictaretur, ut Gregorii opem imploravit, hujus pileolo, adhibita sacerdotis prece, eidem imposito, ab imminenti, certoque interitu liberata continuo e lecto prosilivit = Soror etiam Cajetana Zonnia, cum quatuor ipsos annos febribus, continenti pectoris dolore, multisque perniciosis symptomatibus affecta, ac desperata prorsus valetudine, quinquies orationem Dominicam, totiesque salutationem angelicam in honorem Gregorii Barbadici recitasset, hujusque praecordiorum frustulum pectori suo admovisset, integram momento temporis sanitatem recuperavit.

Ursula Pintona cum hernia intestinali, gangraena in sinistra mamilla, assiduisque doloribus, pertinaci febri, aliisque symptomatibus jam spatio annorum sex misere cruciaretur, postremisque ejus temporis mensibus septem, se movere non posset, ut ad Gregorii opem confugit, extemplo salvam omnino se, atque incolumem sensit; mane porro insequentis diei hilaris medico eam de more invisenti pedibus obviam ad aedium scalam processit, non sine in-

genti ejuſdem, ceterorumque admiratione = Invocato quoque Gregorii auxilio Lucretia Fabricia annos nata xvii. carcinomate, quo ſiniſtra mamilla contaminata per annos ferme duos languebat, cum nihil jam in arte medentium praeſidii eſſet, e veſtigio prorſus convaluit = Nec abſimile hoc aliud fuit: Annis decem Franciſcae Zoilae immedicabilis cancer ſiniſtram mamillam, qua molliores, & carnoſiores ſunt partes, inſederat, ac miſeram aſſiduo dolore torquebat: partem purpurae Gregorii admovit aegra affectae parti, & repente victa mali vis omnis abſceſſit, nullo cancri relicto veſtigio = Lucia item Caſotta complures annos gangraenis duabus dextero brachio laborans, ac nullo ſanari ſe poſſe medicamento intelligens, adhibito ad brachium Gregorii veſtis ſegmento ſanata repente fuit.

Lucretia Piazzola Monialis SS. Rocchi, & Margaritae Venetiis urinae incontinentia inſanabili jamdiu conflictabatur: Bibit aquam cum nonnullis filis cinguli purpurei, pileolique Gregorii, tum ſomno correpta ſibi videre viſa eſt Gregorium, qui ſe illam adhibito crucis ſigno tangeret, ſanitatique reſtitueret. Excitata a ſomno ſanam ſe eſſe re ipſa cognovit = Fruſtulum ſimiliter

liter Gregorii purpurae immiſſum in aquam Franciſca Baſſana ut bibit, ejuſdemque ſervi Dei reliquiam neſcio quam cum ſacerdotis precatione adhibuit, ab immedicabili, ac periculoſa haemorrhagia, qua per plures menſes laborabat, extemplo liberata eſt.

Mulier Belloſa nomine arthritide cum totius corporis tumore, urinaeque maximo ardore laborans: ac Spes Sandina de Grandis jam diebus triginta ventris doloribus ita oppreſſa, ut brevi medicorum judicio interitura videretur; ubi Gregorii epiſtola earum ventribus admota eſt, Belloſa illico e morbo ſoſpes evaſit: Spes vero abortum enixa continuo ſana, atque incolumis fuit.

Magdalena Poleſſi adoleſcentula cum annos ferme quinque acri in oculos humore defluente ita laboraſſet, ut eorum tandem uſum amiſiſſet, ubi mater implorato Gregorii praeſidio reliquiam ipſius neſcio quam aegris oculis admovit, confeſtim caecitate depulſa viſum recepit: Bernardinus autem Bregandi puer annorum trium pedes a nativitate gerebat inverſos, contortoſque, ut iis ſtare nullo modo poſſet. Hujus patruus linteolo, quo Gregorii cadaver contactum fuerat, Bernardini lecto cubantis pedes circumducit: factumque maximo prodigio eſt, ut

ut infans, ubi dies illuxit, rectis insisteret pedibus, iisque omnino liber, atque expeditus incederet, cunctis qui aderant rei admiratione defixis.

Nec mirandum minus hoc fuit: Cassandram Pappafavam nobilem Patavii mulierem, cum vehementi febre, malignisque pustulis toto corpore laboraret, medici pro certo morituram affirmabant, praesertim cum ad vim morbi delirium accederet, adeoque singularis furor, ut complurium qui aderant vi cohiberi vix posset, ne praecipitem se daret e lecto. Igitur cum nulla jam spes salutis reliqua esset, ejus soror Anna arcessit sacerdotem, qui invocato Gregorii auxilio ejus superhumerale aegrotanti admoveat. Ut factum id fuit, illa statim furere desiit, ac mentis primo, paulloque post etiam corporis sanitate recepta, vitam debere se Gregorio testata est.

Est quoque illud commemorandum, quod Venetiis Mariae Margaritae Condulmeriae sorori S. Mariae de Caelestia contigit. Haec adeo assiduis, gravissimisque doloribus, nervorumque contractionibus angebatur, ut saepe omni sensu, motuque corporis destitueretur, saepe caput magno impetu circumquaque jactaret,

saepe

ſaepe omnibus artubus tremeret, ac vix unius minuti horae ſpatium, quo refici cibo poſſet, ſororibus relinqueret. Cum in eo ſtatu duos ipſos menſes manſiſſet, ix. Kal. Februarias hora noctis ſecunda ſperans ſe beatiſſimae Mariae Virginis, Gregoriique interventu e morbo convalituram, ubi paullulum aquae luſtralis cum immiſſis fruſtulo pallii ejuſdem B. V., quod in templo monaſterii ſervabatur, nonnulliſque filis veſtium Gregorii bibit, illico valens, & ſoſpes e lecto proſiliit, atque ad conſanguineos inviſendos, qui tanto prodigio permoti ad monaſterium convolarant, ea ipſa nocte ſe contulit.

Vicentiae, quae urbs eſt Venetorum, hoc aliud accidit. Anno MDCCXX. Auguſto menſe Johannes Baptiſta Monza Comes, Erminia Clara Franzania illius uxor, atque horum filii Albertus, & Cajetanus cum maligna febri, fluxuque ſanguinis in extremum vitae diſcrimen veniſſent, & fatigatis nequidquam medicorum ingeniis morbus curam omnem, ac diligentiam eluderet, iis dimiſſis, Johannes a Gregorio Barbadico ſalutem ſibi, uxori, liberiſque petendam judicavit. Itaque ut precatus ſanctiſſimum Antiſtitem fuit, votoque facto promiſit ſe, uxorem, filios ad ejus ſepulchrum Patavium profecturos,

ibique

ibique anathema in accepti beneficii teſtimonium relicturos, repente melius ſe habere omnes coeperunt, brevique recuperata ſanitate, ac viribus, colendorum liberatoris ſui cinerum cauſa Patavium contenderunt.

Latius exponendum eſt alterum reſtitutae ſanitatis prodigium, quod Vincentius Maria Urſinus, Ordinis Praedicatorum decus, & ornamentum, qui Pont. Max. creatus Benedictus XIII. eſt dictus, cum Archiepiſcopatum Beneventanum gereret, Ven. Barbadici beneficio impetravit: idemque in gratam memoris animi ſignificationem juratus aſſeruit, atque in publicas tabulas referri voluit his ferme verbis: „ Anno, inquit, 1699. octavo Kal. Octobris cum „ meam dioeceſim luſtrans in coenobium FF. „ Praedicatorum Circiae majoris divertiſſem, „ ingentemque lapidem, quem collocari in ara „ S. Dominici oportebat, inſpicerem, lapis in „ ſiniſtrum crus meum, pedemque offendit: „ Etſi cutis tantum cruris ſaucia duabus in partibus eſſet, pes tamen ita laeſus contuſione, „ ac deciduo, corruptoque humore fuit, ut ſtare „ eo nullo modo poſſem, ac in lecto, vel in „ ſede aliqua jacere cogerer. Interim pridie „ nonas Octobris cum delatus in aedem Novi-

„ tiorum

„ tiorum ſacro intereſſem, vi quadam excitari,
„ urgerique me ſenſi ad preces illarum ſimiles,
„ quibus S. Philippus Nerius uſus eſt , adhi-
„ bendas: Te obſecro, inquam, obteſtorque
„ ſanctiſſima Chriſti Mater Virgo Maria , ut
„ pro Cardinalis Barbadici dum viveret in te
„ pietatis ſtudio, proque illius in luſtranda dioe-
„ ceſi diligentia , ac laboribus me hoc morbi
„ incommodo ſolvas, quo & ipſe meam, ſi id
„ tibi honori futurum noveris, inviſere dioece-
„ ſim pergam. Abſoluto ſacro, quin animum
„ adverterem, nemine opitulante, e ſede exur-
„ rexi non modo, meiſque me pedibus in cu-
„ biculum ſoſpes recepi, ſed etiam ad ejuſdem
„ diei veſperas, levationis cauſa, dormitorium,
„ quod dicimus, pedibus liber inceſſi. Itaque vi.
„ Idus ejuſdem menſis aram templi maximam,
„ & v. Idus aram ſacelli mihi conſecrare licuit.
„ Interim cum Dalmaticam Barbadici, quam do-
„ no ab illius fratre acceperam, pedi meo admo-
„ verem, magnam inde voluptatem percipere vi-
„ debar, ac novas pedi vires addi ſentiebam. Quo
„ factum eſt, ut cum ſanari a chirurgo non potuiſ-
„ ſem, Mariae Virginis ope, ac Gregorio depreca-
„ tore quam citiſſime convaluerim, ac prodigium
„ celebrans, gratias utrique maximas habuerim.

N n Multo

Multo major legentem admiratio inceſſet ex hoc alio prodigio, quo vel ipſa elementa Gregorio obſequuta cognoſcet. Calcinati, qui vicus eſt agri Brixienſis, viii. Idus Novembris anno 1721., cum ſtabulum, quod Finonii obtinebant, flammam concepiſſet, adeo auctus ignis furente, validoque vento fuit, ut priuſquam, quemadmodum accidiſſet, animadverti poſſet, conflagraturum brevi temporis ſpatio locum, & omnia conſumenda eſſe viderentur. Imminens ſane, certumque erat periculum, ne in adſtructas ſtabulo contabulationes, proximaſque aedes foeno plenas vento ignis inferretur. Pavore igitur, atque impendentis exitii horrore perculſi Finonii, magnaque multitudo oppidanorum ad ſtabulum accurrunt, atque disjectis tectis compeſcere aqua incendii vim properant. Sed cum reſtingui nullo modo poſſet, & conſilium omne deficeret, Dominicus Legatus fruſtum purpurae Gregorii Barbadici Finonio medico, qui rem ſuam ire peſſum miſere lamentabatur, tradit, eumque ut implorata Gregorii ope purpuram in ignem projiciat hortatur. Id cum medicus magna fiducia feciſſet, dictu profecto, viſuque mirum, ut flammae quaſi Barbadici purpuram reverentes, ſpatium ei ne arderet

deret relinquere, ac veluti ſe contrahere, paulloque poſt ita decreſcere coeperunt, ut una hora reſtincto incendio foenile, foenum, ac ceteras res omnes ereptas e tanto periculo universi qui aderant gratularentur. Sed mirandum magis intuentibus illud fuit, quod poſtridie ejus diei cum ea, quae minime conſumta incendio fuerant, oppidani ſecernerent, purpurae particulam omni ex parte integram, papyrum autem, qua obtegebatur, leviter tantum fumo obfuſcatam inter carbones invenerunt. Quae omnia cum defuncti periculo non ſine lacrymis, ac ſtupore animadverterent, inſigne beneficium Gregorii meritis acceptum retulere, ac jurati haec ita ut diximus facta eſſe teſtati ſunt.

Sed de miraculis hactenus, quae qui voluerit, poterit in Gregorio maxime admirari. Ego haec quidem, ut eſt aequum, magni pendo, atque ſuſpicio, ſed illa magis, quorum ſibi partem fides mortalium non decerpit, quae frequenter cum ſervorum Dei beneficentia, atque effectrice prodigiorum virtute, vel ex aequo, vel ex parte ſaltem aliqua conſpirat ad ea, quae cupiunt aſſequenda. Admiror Barbadici virtutes, nec pluris facio illuſtria, & magna, quae largiter in eum contulit Deus O. M. cum naturae

tum gratiae dona, & ornamenta, quam quod ea eximiae fecerit inftrumenta fanctitatis. Sed & ipfis virtutibus * *mirabilius judico, quod magna, & rara virtus profecto eft, ut magna operantem fe nefciret, & manifefta omnibus fua cum effet, eum folum lateret fanctitas; mirabilis appareret*, ac fupremae in terris dignitati par omnino haberetur, *is vero fe imparem prorfus, & contemtibilem reputaret*. Miror denique hac noftra fere aetate, qua chriftiana torpefcit pietas, frigefcit charitas, hominumque mores ab antiqua feveritate tantopere deciderunt, vixiffe Epifcopum, & Cardinalem, veteris difciplinae exemplum, qui prifcam illam fanctiffimorum Antiftitum vitae rationem operofam, afceticam, ac plane apoftolicam non aemulari modo, fed aequare potuerit, ut, qui eos ad imitandum fibi propofuit, ipfe deinde extiterit exemplar abfolutiffimum, ad quod alii ejufdem ordinis vitam fuam exigant, atque componant.

Atque haec potiffimum habui, quae de Gregorii Barbadici vita, ac rebus geftis monumentis traderem literarum. Jam vero hiftoriae ad umbilicum perductae coronidem addere liceat Ber-

* *S. Bern. Serm. 13. in Cant.*

Bernardi verbis *: *Habemus in ejus vita, & quod digne miremur, & quod salubriter imitemur: tutius sane aemulanda solidiora, quam sublimiora, et quae magis virtutem redolent, gloriam minus. Studeamus proinde moribus conformari, cui in mirabilibus similari, etsi volumus, non valemus.*

APPENDIX

De iis, quae hactenus in causa Canonizationis B. Gregorii Barbadici peracta sunt.

UT adhuc in terris agente Gregorio Barbadico sanctitatis ejus fama longe, lateque pervagata fuerat, ita & multo magis novis accedentibus post ejus obitum patratis ipsius ope miraculis aucta, & propagata est. Quare ne adhuc viventium hominum ad fidem de rebus ab eo gestis, virtutibus, atque prodigiis posteritati faciendàm testimonia interirent, aequissimum, opportunumque visum est illius gloriae studiosis publicum, ac legitimum institui de viri sanctitate judicium. Patavinorum primum, tum Bergomensium haec omnium, qua privata, qua publica in Gregorium studia, ac vota fuere. Qua-

* *Serm. 1. de S. Victore.*

Quare civitatis utriusque cives Episcopum adiere suum, ut publicas more, institutoque Ecclesiae ea de re tabulas confici vellet, atque juberet. Id enim optimo, sanctissimoque Pastori suo deberi jure, meritoque putarunt, qui praeter vitae innocentiam, & sanctitatem, egregiis curis, atque laboribus perutilem eorum saluti operam impendisset, atque innumeris utramque Ecclesiam beneficiis cumulasset. Ad publicas itaque tabulas cum de Gregorii gestis, atque virtutibus, tum de nullo ei post mortem tributo cultu Patavii, ac Bergomi deventum est. Publicae item tabulae auctoritate, ut ajunt, ordinaria institutae Romae, Venetiis, Florentiae, Mediolani, Mutinae, ac Beneventi, riteque confectae ad Apostolicam sedem transmissae sunt. Additae supplices ad Clementem XI. P. M. multorum epistolae numero CCCLVII. uno deinde volumine exceptae, atque vulgatae, quibus summi Reges, ac Principes, S. R. E. Cardinales, Ecclesiarum Antistites, & Capitula, omnes fere Regularium Ordinum Praesides generales, publicae Academiae, Magistratus, & Collegia certatim votis instabant ac precibus, ut caelestes Gregorio honores supremo Ecclesiae judicio deferrentur.

Exhi-

Exhibita ſacrae Rituum Congregationi acta omnia rite aperta, ac lecta ſunt die 11. Julii anno 1716.: Tum cauſae Relator ab Innocentio XIII. P. M. deſignatus fuit Cardinalis Zondedarius, qui Theologos nonnullos cognitores, cenſoreſque adhibuit operum, ſcriptorumque Ven. Gregorii, in quibus cum nihil reprehendendum offendiſſent, eadem ſacra Congregatio die 3. Julii 1723. *Nihil obſtare* pronunciavit *ad cauſae proſecutionem* Eodem anno die 11. Decembris a laudato Pontifice manu propria ſignata eſt introductionis cauſae commiſſio, atque inſequentis anni 1724. die 15. Julii: *De cultu Servo Dei non exhibito conſtare*, reſpondit eadem Congregatio, quod quidem reſponſum auctoritate ſua firmavit Benedictus XIII. Innocentii ſucceſſor.

Interea cum duo de triginta ab obitu Gregorii annis humidiore loco, quo primum conditum fuerat, ejus corpus jacere animadverterent Patavini, magno fortaſſe ſacri pignoris detrimento; augeretur praeterea in dies miraculorum, & populi ad ſepulchrum frequentia, ſuarum eſſe partium duxerunt in locum ſicciorem illud transferre, ac ſepulchro nobiliore reponere. Id ne cauſae obeſſe poſſet, quaeſita, atque ad faceni-

ciendum impetrata ſacrae Congregationis facultate, quae conſilium probavit die 23. Septembris 1724. dummodo ſervaretur in omnibus ritus, ac forma a Fidei Promotore tradenda; opus quantocyus curatum, atque perfectum eſt. Indicta enim translationis die convenere ad ſepulchrum conſtituti judices, medici, chirurgi, ac teſtes coram Johanne Franciſco Cardinali Barbadico Epiſcopo Patavino Ven. Gregorii fratris filio, tum erutae, apertaeque arcae, quibus incluſum cadaver fuerat, quod ingenti omnium admiratione integrum prorſus, atque incorruptum, omni ex parte flexibile, ac mortis temporiſque injuriarum expers, divinitus conſervatum repertum eſt. Agnovere prodigium quotquot ſpectaculo intererant, & laudavere Deum excelſum, qui non dedit Sanctum ſuum videre corruptionem. Poſt haec ne leviter quidem violatum, ſed integrum uti repertum fuerat, accurate clauſum loco digniore collocatum eſt, poſito ex marmore ad tumulum hoc rei monumento.

D. O. M.

D. O. M.
C O R P U S
VENERABILIS SERVI DEI
GREGORII S. R. E. CARDINALIS BARBADICI
EPISCOPI PATAVINI
E SEPULCHRO
QUO XXVIII. ANTE ANNIS CONDITUM FUERAT
PRAEVIO DECRETO SAC. RITUUM CONGREGAT.
APPROBATO A SS. D. N. BENEDICTO XIII. P. M.
JOH. FRANCISCUS S. R. E. CARDINALIS BARBADICUS
EPISCOPUS PATAVINUS
FRATRIS FILIUS
HUC TRANSTULIT
ANNO MDCCXXV. MENSE MAJO DIE XXVI.

Romae interea conficiebatur processus, ut vocant, Apostolicus *super fama sanctitatis in genere*, qui cum absolutus, & obsignatus sacrae Congregationi esset exhibitus die 15. Septembris, ipsius decreto reseratus, & lectus est. Alii quoque Apostolica auctoritate processus *in specie* ejusdem Congregationis jussu Patavii, Bergomi, ac Venetiis instituti sunt, atque ab eadem sacra Congregatione adprobati die 20. Julii 1734.

Nova deinde in memoratis Urbibus ejusdem sacrae Congregationis jussu nonnullarum epistolarum, ac MSS. Ven. Gregorii instituta est perquisitio, quae ad Theologorum examen deducta sunt,

 eorum-

eorumque relatione facta a Cardinali Gentili, sacra Congregatio die 7. Maji 1746. respondit: *Procedi posse ad ulteriora, reservato jure D. Promotori opponendi suis loco, & tempore*. Volumina quoque familiarium epistolarum, quas a prima aetate ad mortem usque ad multos dederat Gregorius, ad examen vocata censuram omnem evasere, eodemque Cardinali referente sacra Congregatio rescripsit die 20. Julii 1748. *Procedi posse ad ulteriora*.

His itaque praemissis, riteque dispositis post praevias, ut vocant, antepraeparatorias, ac praeparatorias Congregationes super examine cum Theologalium, tum Cardinalium virtutum Ven. Servi Dei, quarum prima apud Eminentissimum Galli causae relatorem habita est die 29. Martii anni 1757., altera in Palatio Apostolico Quirinali die 26. Septembris anni 1758. convocata demum postrema generali coram SS. D. N. CLEMENTE PP. XIII. die 30. Januarii 1759. hoc Decretum editum est.

DECRETUM.

VENETA, SEU PATAVINA

Beatificationis, & Canonizationis Ven. Servi Dei Gregorii Cardinalis Barbadici Episcopi Bergomensis, postea Patavini,

SUPER DUBIO

An constet de virtutibus Theologalibus Fide, Spe, & Charitate in Deum, & Proximum, necnon de Cardinalibus Prudentia, Justitia, Fortitudine, & Temperantia, earumque adnexis in gradu heroico in casu, & ad effectum, de quo agitur.

P*Roposita a Reverendissimo Cardinali Galio Ponente in Congregatione Generali Sac. Rituum habita die* 30. *Januarii* 1759. *coram Sanctiss. D. N.* CLEMENTE XIII. *Causa Veneta, seu Patavina Ven. Servi Dei* GREGORII BARBADICI *S. R. E. Cardinalis, & Episcopi Patavini, in eaque discusso dubio*: An constet &c. (*ut supra*), *Sanctitas sua auditis Reverendiss. Sac. Rituum Congregationi Praepositorum, necnon Consultorum suffragiis, qui unanimi consensu constare de ejus virtutibus in gradu heroico censuerunt, nihil tum decernens, ad eum*, qui operatur virtutes in nobis, *tam suis, quam aliorum precibus confugit, humiliter deprecando*, ut notum ei faceret sacramentum voluntatis suae. *Hac vero die* 8. *Februarii, qua B. Hieronymi Aemiliani Ven. Gregorii Concivis in terris solemnis commemoratio*

 agitur,

agitur, peractis sacrosanctis mysteriis Sanctitas Sua coram se advocavit Reverendissimos DD. Cardinales Tamburinum Sac. Congregationis Praefectum, Gallum Causae Relatorem, necnon R. P. Benedictum Veterani Promotorem Fidei, meque Secretarium, & Decretum hujusmodi edi, & inter Acta Sac. Congregationis referri mandavit, nempe Constare de virtutibus Ven. Servi Dei GREGORII BARBADICI Cardinalis, & Episcopi Patavini in gradu heroico in casu, & ad effectum, de quo agitur. *Hac die* 8. *Februarii* 1759.

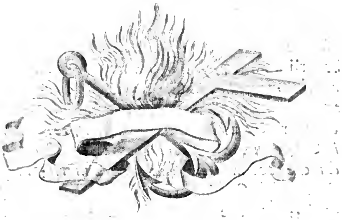
D. F. Cardinalis Tamburinus Praefectus.

Loco ✠ Sigilli.

M. Maresuscus Sac. Rituum Congregationis Secretarius.

Adprobatis virtutibus, Miraculorum examen, judiciumque institutum est, eorum videlicet quae Gregorii ope, ejusque intercessione postquam is e vivis excessit a D. O. M. patrata sunt. Quapropter in Congregatione antepraeparatoria coacta die 26. Februarii Anni MDCCLX., ac deinde altera praeparatoria habita die 2. Septembris ejusdem anni quaesitum, ac disceptatum est: *An, & de quibus Miraculis constet in casu, & ad effectum, de quo agitur*: Duo autem, quae mox indicabimus, e quatuor propositis atque discussis, tanquam certa, atque

atque indubitata miracula unanimi Patrum ſententia judicata ſunt. In generali demum Congregatione coram Sanctitate ſua convocata die 10. Januarii MDCCLXI. inſtaurato eorumdem miraculorum examine, pleno ſuffragantium non tam conſenſu quam plauſu eadem miracula adprobata ſunt. Religioſum tamen ducens Sanctiſs. Pontifex rem maturius perpendere, & pro cauſae gravitate uberius a Deo lumen poſcere, ac praeſtolari, mentem ſuam declarare diſtulit ad diem octavam Februarii proxime inſequentis, in qua decretum hoc tulit, ac promulgari mandavit.

DE-

DECRETUM.

VENETA, SEU PATAVINA

Beatificationis, & Canonizationis Ven. Servi Dei Gregorii Cardinalis Barbadici Episcopi Bergomensis, postea Patavini,

SUPER DUBIO

An, & de quibus Miraculis constet in casu, & ad effectum, de quo agitur.

M*Irabilis in Sanctis Deus, & inquirentibus se remunerator cum Sanctitatem fidelis Servi Sui* GREGORII CARDINALIS BARBADICI *confirmare dignatus fuerit miraculis post ipsius obitum ad ejusdem intercessionem patratis; hinc postquam Sanctissimus D. noster* CLEMENS PP. XIII., *servatis de more servandis, dicti Ven. Servi Dei heroicas virtutes approbavit solemni edito Decreto* die 8. Februarii anni 1759., *institutum fuit eorumdem miraculorum examen in Congregationibus primum Antepraeparatoria, & Praeparatoria habitis* diebus 26. Februarii, & 2. Septembris anni 1760., *& deinde in Congregatione Generali coram eodem SS. D. N. coacta* die 20. *mox elapsi mensis Januarii: in qua a Reverendiss. Cardinali Galli Causae Relatore proposito dubio*,, An & de quibus Miraculis constet in casu, & ad effectum, de quo agitur,, *licet suffragia Reverendissimorum Cardinalium, necnon Consultorum con-*

concordia fuerint in Miraculo adſcribendis duabus ſanationibus interceſſione dicti Servi Dei ſecutis, primo, & tertio loco a Poſtulatoribus propoſitis; nihilo tamen minus Sanctitas Sua judicii declarationem tunc diſtulit, ut in graviſſimo hoc negocio tam ſuis, quam aliorum precibus opem a Deo imploraret, & Divino lumine mens ejus illuſtraretur.

Hac vero die, in qua Dominicae primae Quadrageſimae ſolemnia recoluntur, eadem Sanctitas Sua poſt peractum Sacroſanctum Miſſae Sacrificium, accitis coram ſe Reverendiſsimis Cardinalibus Gallo Cauſae Relatore, & Tamburino Sac Rituum Congregationis Praefecto, necnon R. P. D. Cajetano Forti Fidei Promotore, meque infraſcripto Secretario, Divino iterum implorato praeſidio, decrevit: ex quatuor Miraculis, quae propoſita fuerunt tamquam a Deo patrata interceſſione dicti Servi Dei, conſtare de duobus in tertio genere, *nimirum de primo,* inſtantaneae *ſcilicet*, & perfectae Sanationis Sororis Nicoloſae Cinetti Monialis Converſae in Monaſterio S. Annae Patavii Ordinis S. Benedicti a lethali vulnere capiti inflicto a ſaxo eximiae magnitudinis e faſtigio turris campanariae delapſo: *& de tertio, nempe* Inſtantaneae & perfectae Sanationis puellae Luciae Caſotto ab inveterata Gangraena, quae dexterum ejus brachium a cubitu ad humerum exederat, eamque ad ultimum vitae diſcri-

discrimen adduxerat, *in casu, & ad effectum, de quo agitur.*

Et hujusmodi Decretum in Acta Sac. Rituum Congregationis referri, & publicari mandavit. Hac die 3. *Februarii Anni* 1761.

D. F. Cardinalis Tamburinus Praefectus.

Loco ✠ Sigilli.

F. M. de Lerma Sac. Rit. Congreg. Secretarius.

His rite absolutis, nihil jam reliquum esse videbatur, ut Beatorum fastis Gregorius adjungeretur. Sed veteris disciplinae retinendae caussa Sanctiss. Pontifex discuti voluit: *An stante approbatione virtutum, & duorum miraculorum tuto deveniri posset ad ipsius Ven. Servi Dei Beatificationem?* Cui quidem dubio coram se proposito in generali Sacrorum Rituum Congregatione die 7. Julii MDCCLXI., cum suffragiis omnibus responsum fuerit: *Posse a Sanctitate sua tuto procedi*, ipsa anniversaria coronationis suae die 16. Julii 1761. sequens tulit

DE-

D E C R E T U M.

VENETA, SEU PATAVINA

Beatificationis, seu Canonizationis Ven. Servi Dei Gregorii Cardinalis Barbadici Episcopi prius Bergomensis, postea Patavini

SUPER DUBIO

An; stante approbatione duorum Miraculorum, tuto procedi possit ad solemnem ipsius Ven. Servi Dei Beatificationem.

P*Ostquam Ven. Dei Servus Gregorius Cardinalis Barbadicus dissolutis corporei carceris vinculis, ad coelestem Patriam evolavit, maxima sanctimoniae fama, plures instructi fuerunt Processus authoritate primum ordinaria, deindeque Apostolica super illius Sanctitate, Virtutibus, & Miraculis. Cumque postmodum, iis omnibus diligenter perpensis, quae ex praescripto Apostolicae Sedis in arduo Beatificationis Judicio accurate discutienda erant, propositum fuerit examen heroicarum Virtutum ejusdem Servi Dei in Congregationibus Antepraeparatoria, Praeparatoria, & demum Generali habita coram Sanctissimo D. N.* CLEMENTE PAPA XIII. die 30. Januarii 1759., *eadem Sanctitas Sua* die 8. Februarii ejudem anni, *qua B. Hieronymi Aemiliani Ven. Gregorii Concivis solemnis Commemoratio agebatur, declaravit* „ Constare de virtutibus

Theologalibus, & Cardinalibus, aliisque adnexis in gradu heroico, in casu, & ad effectum &c.„ *In earumdem autem virtutum examine dilucide ex actis constitit, quam egregia Evangelicae perfectionis specimina ediderit in vinea Domini bonus hic Pastor semper excubans, semper operosus, & diu noctuque custodiens vigilias super Gregem suum. Fuit in eo humanarum rerum admirabilis contemptus, mira prorsus, & inexplebilis ad pauperes fovendos, alendosque caritas, ardentissimum Divini honoris, ac Religionis propagandae studium, in Ecclesiastica disciplina restituenda indefessus labor, in pravis moribus extirpandis assidua vigilantia, in Episcopalis Cathedrae auctoritate, juribusque tuendis robur invictum. Dioecesim literis, ac pietate excultam voluit, quam magnis licet incommodis, suaeque valetudinis dispendio, frequenter invisere solebat, praedicans ubique verbum Dei, arguens, obsecrans, increpans in omni patientia, & doctrina: seque semper exhibuit perfectum, sanctumque, qualem decet esse Episcopum, & sanctissimi Mediolanensis Antistitis Caroli Borromaei, quem sibi ad imitandum proposuerat, imaginem ad vivum in se expressit.*

Cum tantam vero Sanctitatem confirmatam voluerit Omnipotens post ejus obitum testimonio miraculorum, eorum examen, praemissis Congregationibus Antepraeparatoria, & Praeparatoria, propositum fuit

fuit die 20. *Januarii praesentis anni* 1761. *in Congregatione generali habita coram Sanctitate Sua, quae die* 8. *sequentis mensis Februarii, in qua Dominicae primae Quadragesimae solemnia recolebantur, duo ex illis in tertio genere approbavit, videlicet primum*: Instantanae, & perfectae Sanationis Nicolosae Cinetti Monialis Conversae in Monasterio S. Annae Patavii Ordinis S. Benedicti a lethali vulnere capiti inflicto a saxo eximiae magnitudinis e fastigio turris campanariae delapso: *Et tertium nempe*: Instantaneae & perfectae Sanationis puellae Luciae Casotto ab inveterata Gangraena, quae ad dexterum ejus brachium a cubitu ad humerum exederat, eamque ad ultimum vitae discrimen adduxerat.

Tandem in Congregatione generali coacta coram Sanctitate sua die 7. *praesentis mensis Julii proposito per Reverendissimum Cardinalem* Galli *Causae Relatorem dubio,, An stante approbatione duorum Miraculorum tuto procedi possit ad solemnem ipsius Ven. Servi Dei Beatificationem ,, licet omnes unanimi sensu affirmative rescribendum censuerint, attamen Sanctitas Sua, Responso tunc dilato ad divinam opem in tam difficili judicio diuturnis precibus implorandam, hac die Anniversaria Coronationis Suae, post oblatum Sacrosanctum Missae Sacrificium accitis coram se Reverendissimis Cardinalibus Galli Causae Relatore, Spi-*

nelli Episcopo Hostiensi, ac Sac. Collegii Decano, & Torregiani, necnon R. P. D. Cajetano Forti Fidei Promotore (si quid ulterius haberet opponendum) meque infrascripto Secretario, ad majorem Dei gloriam, & Ecclesiae quidem universae praesertim, tum Ordinis Episcopalis, quem tanta cum laude Servus Dei professus est, tum dignitatis Cardinalitiae, cujus decus fuit, & ornamentum, praesens Decretum Beatificationis Ven. GREGORII CARDINALIS BARBADICI *per literas in forma Brevis, & consuetis cum Indultis solemni ritu celebrandae in Basilica Vaticana die in iisdem literis designata, expediri, & publicari mandavit. Hac die decimasexta Julii* 1761.

D. F. Cardinalis Tamburinus Praefectus.

Loco ✠ Sigilli.

F. M. de Lerma Sac. Rit. Congreg. Secretarius.

IN-

INDEX
RERUM MEMORABILIUM.

A.

B.

Mabil-

Pal-

P.

R.

V.

Z.

A.R. deli. I.B.S. scul.